

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ



ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ στη
ΝΑΥΤΙΛΙΑ**

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΙΜΩΝ ΑΡΓΟΥ
ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ**

Πλατανίτη Ελένη

Διπλωματική Εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως
μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στην Ναυτιλία

Πειραιάς

Σεπτέμβριος 2017

Δήλωση αυθεντικότητας / Copyright

Το άτομο το οποίο εκπονεί την Διπλωματική Εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στην βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (εμπορικός, μη κερδοσκοπικός ή εκπαιδευτικός), της φύσης του υλικού, που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες ή χάρτες), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος, που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή στη γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου.

Σελίδα Τριμελούς Επιτροπής

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή που ορίστηκε από τη 1ΣΕΣ του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ναυτιλία.

Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Βλάχος Γεώργιος (Επιβλέπων)
- Θεοδωρόπουλος Σωτήριος
- Σαμιώτης Γεώργιος

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα κατ' αρχάς να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Βλάχο Γεώργιο για την ανάθεση της διπλωματικής εργασίας, καθώς και για την άψογη συνεργασία που είχαμε κατά την εκπόνηση αυτής. Τον ευχαριστώ επίσης για τις πολύτιμες γνώσεις και τα εναύσματα που μου μετέδωσε, τόσο κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του όσο και των συζητήσεων που είχαμε στα πλαίσια της διπλωματικής.

Επιπλέον, θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τον υποψήφιο διδάκτορα κ. Στρατάκη Αντώνιο για το χρόνο που αφιέρωσε και την ουσιαστική συνεργασία που είχαμε. Η συμβολή του στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που ανέκυπταν, αλλά και γενικότερα στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας ήταν εξαιρετικά σημαντική. Καθώς επίσης και όλους τους καθηγητές του τμήματος για τις γνώσεις που απέκτησα κατά τη διάρκεια της φοίτησης μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση και τη στήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου στο Π.Μ.Σ στη Ναυτιλία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ.....	8
1.1 Εισαγωγή-Βασικές έννοιες.....	8
1.2 Αντικείμενο και Σκοπός της Εργασίας.....	9
1.3 Δομή της Εργασίας.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	11
2.1 Ιστορική Αναδρομή – Προέλευση πετρελαίου.....	11
2.2 Σύγχρονη Ιστορία πετρελαίου.....	12
2.3 Γεωπολιτική και Πετρέλαιο.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ.....	15
3.1 Διεθνείς Αγορές Αργού Πετρελαίου.....	15
3.2 Σημαντικά Στοιχεία της Παγκόσμιας Αγοράς Πετρελαίου.....	18
3.3 Η δομή της Πετρελαϊκής Αγοράς.....	19
3.4 Benchmarks: BRENT & WTI.....	21
3.5 Η Υποδομή μεταφοράς του πετρελαίου - Ένα κρίσιμο τμήμα της αλυσίδας εφοδιασμού.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗΣ.....	28
4.1 Προσφορά: Αποθέματα & Παραγωγή.....	28
4.1.1 Παραγωγή.....	28
4.1.2 Αποθέματα.....	30
4.2 Κατανάλωση.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	36
5.1 Ιστορική Εξέλιξη Τιμών Πετρελαίου.....	36
5.2 Παράγοντες Επιρροής της Τιμής του Αργού Πετρελαίου.....	39
5.2.1 Προσφορά από Κράτη εκτός ΟΠΕΚ.....	39

5.2.2	Προσφορά από Κράτη Μέλη του ΟΠΕΚ.....	44
5.2.3	Σημείο Ισορροπίας – Balance.....	48
5.2.4	Τιμές Spot.....	50
5.2.5	Ζήτηση από Κράτη του ΟΟΣΑ.....	53
5.2.6	Ζήτηση από Κράτη Εκτός του ΟΟΣΑ.....	55
5.2.7	Χρηματοοικονομικές Αγορές.....	59
5.3	Ο ΟΠΕΚ και ο Ρόλος του στην Τιμή του Πετρελαίου.....	62
5.3.1	Η λειτουργία και η οργάνωση του ΟΠΕΚ.....	63
5.3.2	Δραστηριότητες και ενέργειες επηρεασμού της τιμής του Πετρελαίου.....	64
5.4	Πτώση των Τιμών του Πετρελαίου και οι Επιπτώσεις στη Ναυτιλία.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ		71
6.1	Πρόσφατες εξελίξεις.....	71
6.2	Ανάλυση των ενεργειακών στρατηγικών των παρακάτω χωρών:.....	78
6.2.1	ΗΠΑ.....	78
6.2.2	Καναδάς.....	80
6.2.3	Ρωσία.....	80
6.2.4	Ιράκ.....	82
6.2.5	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (UAE).....	82
6.2.6	Βενεζουέλα.....	83
6.2.7	Ιράν.....	85
6.2.8	Σαουδική Αραβία.....	85
6.2.9	Κουβέιτ.....	86
6.2.10	Νιγηρία.....	86
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		106

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ

1.1 Εισαγωγή-Βασικές έννοιες

Το πετρέλαιο αποτελεί την κυριότερη πηγή ενέργειας στο σύγχρονο κόσμο, αλλά και την πρώτη ύλη για την παραγωγή πληθώρας χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων. Το πετρέλαιο (αργό πετρέλαιο – crude oil) είναι ουσιαστικά ένα πολύπλοκο μίγμα αερίων, υγρών και στερεών υδρογονανθράκων (που περιέχουν όμως και μικρές ποσότητες οξυγόνου, θείου και αζώτου), το οποίο ανευρίσκεται σε πετρελαιοφόρα κοιτάσματα σε διάφορα μέρη του πλανήτη και κυρίως στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Τα κοιτάσματα αυτά έγιναν διαθέσιμα στον κόσμο σε χαμηλό κόστος μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και διαφοροποίησαν τον τρόπο που ζούμε σήμερα. Συχνά αναφέρεται και ως ο «μαύρος χρυσός». (1)

Το πετρέλαιο χρησιμοποιείται για την τροφοδοσία των οχημάτων μας, τη δημιουργία φαρμάκων που μας κρατούν υγιή και την κατασκευή πλαστικών, καλλυντικών και άλλων προσωπικών προϊόντων που ενισχύουν την καθημερινότητά μας. Ωστόσο, κανένα από τα προϊόντα αυτά δεν θα υπήρχε χωρίς τη διαδικασία διύλισης, η οποία δημιουργήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό μέρος της οικονομία του έθνους.

Ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζει και αναμφίβολα θα συνεχίσει να διαδραματίζει το πετρέλαιο ως βασική πρώτη ύλη της οικονομίας, είναι κάτι ευρέως αποδεκτό. Οι μέχρι τώρα εναλλακτικές φαντάζουν πολύ μακρινές στην υλοποίησή τους ή ακόμα και πολύ πιο ακριβές από την εξόρυξη του πετρελαίου, μιας σχεδόν έτοιμης πρώτης ύλης, γύρω από την οποία λειτουργούν τα παγκόσμια βιομηχανικά γρανάζια. Στον αντίποδα, αυτό το οποίο εμφατικά παραδέχονται όλοι οι αναλυτές του κλάδου, είναι πως τα κοιτάσματα είναι σαφώς πεπερασμένα, αλλά η εποχή του πετρελαίου δεν θα παρέλθει λόγω της εξάντλησης των αποθεμάτων αυτής καθεαυτής, παρά μόνο λόγω ανθρώπινης στροφής σε πρώτες ύλες όπου η σχέση τιμής/ απόδοσης θα είναι συγκριτικά μεγαλύτερη, κάτι που συνέβη και προ δεκαετιών με την αγορά του άνθρακα.

1.2 Αντικείμενο και Σκοπός της Εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να μελετήσει και να αποτυπώσει, κατά όσο το δυνατόν περισσότερο, τους προσδιοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις τιμές του αργού πετρελαίου. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται και αναλύεται η πολιτική και στρατηγική διάσταση στη διαμόρφωση των διεθνών τιμών αργού πετρελαίου.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να παραθέσουμε στοιχεία, αναφορές και γεγονότα γύρω από τους προσδιοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου. Οι παράγοντες αυτοί παίζουν καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της τιμής του αργού πετρελαίου και αποτελούν αντικείμενο συνεχούς έρευνας και μελέτης, καθώς η αγορά του πετρελαίου είναι δυναμική και τα δεδομένα, τόσο σε οικονομικό όσο και πολιτικό επίπεδο, μεταβάλλονται διαρκώς. Γενικότερα γίνεται αναφορά στο ρόλο του πετρελαίου στην παγκόσμια οικονομία σε μία ευρύτερη κλίμακα, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην οικονομία και ορθή λειτουργία όλων των κρατών. Επίσης, αντικείμενο της μελέτης μας είναι και η δομή της αγοράς αργού πετρελαίου, όπως και η ανάλυση της προσφοράς και της ζήτησης, και πως επηρεάζουν τις τιμές των διεθνών αγορών.

Η δυσκολία της συγγραφής της συγκεκριμένης διπλωματικής έγκειται στο γεγονός ότι η αγορά είναι αρκετά δυναμική και τα δεδομένα αλλάζουν διαρκώς. Έτσι, οι πλειοψηφία των δεδομένων/στοιχείων αντλήθηκαν από τις τελευταίες / τρέχουσες αναφορές και μελέτες γύρω από την αγορά του πετρελαίου. Τέλος, λόγω αυτής της δυναμικής της αγοράς γίνεται εκτεταμένη ανάλυση των τρεχουσών συνθηκών της αγοράς, όπως επίσης γίνεται αναφορά στη ενεργειακή στρατηγική που ακολουθούν κράτη «κλειδιά» στην αγορά του αργού πετρελαίου.

1.3 Δομή της Εργασίας

Η δομή της παρούσας εργασίας έχει ως εξής:

- Στο **πρώτο** κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στο αντικείμενο και το σκοπό της παρούσας της διπλωματικής εργασίας.
- Στο **δεύτερο** κεφάλαιο γίνεται μια γενική ανασκόπηση στο ρόλο του πετρελαίου στην παγκόσμια οικονομία, αναφέροντας συνοπτικά την ιστορία του και τη σχέση του με την οικονομία των χωρών.
- Στο **τρίτο** κεφάλαιο πραγματοποιείται μία σύντομη αναφορά στη δομή της αγοράς αργού πετρελαίου. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται συνοπτικά οι διεθνείς αγορές πετρελαίου και τα στοιχεία τους, η δομή της πετρελαϊκής αγοράς, τα Benchmarks (BRENT & WTI) και το σύστημα μεταφοράς του πετρελαίου.
- Στο **τέταρτο** κεφάλαιο αναλύονται η προσφορά και η ζήτηση του πετρελαίου μέσα από την αναφορά στην παραγωγή, τα αποθέματα και την κατανάλωση.
- Στο **πέμπτο** κεφάλαιο προχωράμε στην μελέτη και αναφορά των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν την τιμή του αργού πετρελαίου. Γίνεται αναφορά στην ιστορική εξέλιξη των τιμών του πετρελαίου και εκτεταμένη ανάλυση των παραγόντων επιρροής της τιμής του και στο ρόλο του ΟΠΕΚ στον προσδιορισμό της τιμής του «μαύρου χρυσού». Τέλος, γίνεται αναφορά στη σχέση μεταξύ αργού πετρελαίου και εμπορικής ναυτιλίας.
- Στο **έκτο** κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις πρόσφατες εξελίξεις και στην ενεργειακή στρατηγική που ακολουθούν σημαντικά κράτη-παραγωγοί αργού πετρελαίου.
- Στο **έβδομο** κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα της εργασίας και προσδιορίζονται πιθανές προοπτικές για μελλοντική διερεύνηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 Ιστορική Αναδρομή – Προέλευση πετρελαίου

Αν και η προέλευση του πετρελαίου δεν έχει πλήρως διαλευκανθεί, κατά την επικρατέστερη θεωρία, πιστεύεται ότι το πετρέλαιο δημιουργήθηκε κατά την περίοδο πριν από 100-300 εκατομμύρια χρόνια, όταν θαλάσσιοι φυτικοί μικροοργανισμοί (μονοκύτταρα φυτά – φυτοπλαγκτόν) και μονοκύτταροι ζωικοί μικροοργανισμοί (ζωοπλαγκτόν) συσσωρεύτηκαν, εξαιτίας διαφόρων τοπικών συνθηκών, και εγκλωβίστηκαν με τα χρόνια σε υδάτινους ταμιευτήρες (λίμνες, ωκεανούς), σχηματίζοντας μια αναερόβια μαύρη λάσπη. Με το χρόνο το πάχος των θαλάσσιων οργανικών αποθέσεων μεγάλωσε, με αποτέλεσμα την αύξηση της θερμοκρασίας και της πίεσης που επενεργούσε επάνω τους.

Το πετρέλαιο ήταν γνωστό από αρχαιοτάτων χρόνων, σχεδόν από την αρχή της ζωής των ανθρώπων. Υπάρχουν αναφορές ότι οι πρωτόγονοι άνθρωποι, οι οποίοι ζούσαν κοντά στις όχθες της Κασπίας θάλασσας και νοτιότερα στις όχθες της Ερυθράς θάλασσας, έβλεπαν με τρόμο μυστηριώδεις φλόγες που δεν έσβηναν ποτέ εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το Μπακού του Αζερμπαϊτζάν.

Σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη, ο Θεός είπε στο Νώε να κατασκευάσει την κιβωτό και να την επιχρίσει εσωτερικά και εξωτερικά με άσφαλτο (που είναι οξειδωμένο πετρέλαιο), ενώ σύμφωνα με την Αγία Γραφή, τα τείχη της Ιεριχούς και ο πύργος της Βαβέλ είχαν σαν συνδετική ύλη άσφαλτο αντί πηλό. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, χρησιμοποιήθηκε σαν επιθετικό όπλο το περίφημο «υγρό πυρ», το οποίο είχε, με μεγάλη πιθανότητα, σαν κύριο συστατικό το πετρέλαιο. (1)

2.2 Σύγχρονη Ιστορία πετρελαίου

Η σύγχρονη ιστορία του πετρελαίου ξεκινά τον 19^ο αιώνα και σχετίζεται άμεσα με την παραγωγή κηροζίνης από το αργό πετρέλαιο. Το πρώτο διυλιστήριο πετρελαίου συναντάται στο Μπακού του σύγχρονου Αζερμπαϊτζάν, τότε μέλος της μεγάλης Σοβιετικής Ένωσης. Η πρώτη αυτή απόπειρα εξόρυξης με σύγχρονα εργαλεία, δίνει ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην τότε βιομηχανική μηχανή της ΕΣΣΔ, κάτι το οποίο σιγά σιγά μπαίνει στο στόχαστρο των Ναζί και γίνεται η αφορμή να ξεσπάσει ο πόλεμος μεταξύ των μέχρι τότε κατά τα άλλα συμμάχων.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου ανακαλύπτονται στην περιοχή γύρω από τον Περσικό κόλπο και την Αραβική Χερσόνησο. Τα γεγονότα που πυροδότησαν αυτή την ανακάλυψη ήταν κυρίως ο Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, του οποίου οι ενεργειακές ανάγκες ήταν τεράστιες αλλά και η ίδρυση της Άγγλο-Περσικής εταιρίας πετρελαίου. Αυτό το οποίο έγινε τότε γνωστό παγκοσμίως είναι πως όχι απλά οι χώρες του περσικού κόλπου είχαν άφθονες ποσότητες πετρελαίου, αλλά αυτό που έκανε ακόμα πιο σημαντική την ανακάλυψη, ήταν πως τα κοιτάσματα βρίσκονταν σε σημείο που καθιστούσε την εξόρυξη σαφώς πιο εύκολη και πιο οικονομική από τις μέχρι τότε γνωστές πετρελαιοπηγές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εκτίναξη του ΑΕΠ των χωρών του Κόλπου, οι οποίες μάλιστα κατά την ανακάλυψη είχαν ελάχιστες έως μηδαμινές υποδομές στις οποίες θα αξιοποιούνταν το πετρέλαιο, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε μαζικές εξαγωγές.

2.3 Γεωπολιτική και Πετρέλαιο

Στην εποχή που διανύουμε, δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει πως το πετρέλαιο πλέον αποτελεί το πολύτιμο, βασικό και συνάμα εμπορεύσιμο προϊόν – πρώτη ύλη στον πλανήτη. Ίσως κατέχει, τη σημαντικότερη θέση σαν κύριο γεωπολιτικό εμπόρευμα στον κόσμο, από άποψη οικονομική και πολιτική. Πολλές φορές αποτέλεσε το σημείο διαμάχης μεταξύ πολλών χωρών, ο αντίκτυπος του οποίου εκφράστηκε με πολιτικές διαμάχες, διπλωματικούς αποκλεισμούς, ακόμη και με πολεμικές συρράξεις. Θα μπορούσαμε λοιπόν να δηλώσουμε πως οι υδρογονάνθρακες, η βασική πλέον πρώτη ύλη στον πλανήτη, δημιουργούν ένα απόλυτο πλεονέκτημα στις χώρες από τις οποίες παράγονται αλλά και ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εκείνες που μπορούν να τους ελέγξουν. Συνεπώς, εύκολα συμπεραίνουμε πως μια χώρα η οποία είναι αφενός παραγωγός αλλά αφετέρου έχει την δύναμη και τα μέσα να ελέγξει την παραγωγή και το εμπόριο του προϊόντος, κατέχει θέση ισχύος στην παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα.

Αναμφίβολα το πετρέλαιο έχει αποτελέσει την πραγματική αιτία πίσω από τις κεκαλυμμένες προφάσεις και αφορμές πολλών εισβολών και επιθέσεων σε χώρες παραγωγούς, καθώς μετέπειτα της εισβολής αυτό που είθισται να συμβαίνει είναι να ελέγχεται πλήρως η παραγωγή και το εμπόριο να κατευθύνεται συντεταγμένα προς μία κατεύθυνση. Συμπερασματικά, μπορούμε να αναφέρουμε πως το συγκεκριμένο γεγονός δεν μας προξενεί καμία έκπληξη, μιας και από αρχαιοτάτων χρόνων, η συγκεκριμένη πρακτική ήταν πάγια και αποτελούσε μέρος της επεκτατικής / ιμπεριαλιστικής πολιτικής των τότε υπερδυνάμεων.

Στις μέρες μας κύριος εκφραστής των συγκεκριμένων πολιτικών είναι οι ΗΠΑ, που προσπαθούν μέσα από τον έλεγχο του πετρελαίου να αποκτήσουν το συγκριτικό πλεονέκτημα που θα τους επιτρέψει να εξασφαλίσουν σταθερότητα στην γραμμή παραγωγής τους, τον έλεγχο της ροής εμπορίου του πετρελαίου, ακόμη και να εκφέρουν λόγο στην τιμολόγηση του, ανάλογα με τα συμφέροντα που εξυπηρετεί. Επιπλέον, η ιμπεριαλιστική εξωτερική πολιτική της Αμερικής, της επιτρέπει να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη και αδιάκοπη λειτουργία της βαριάς της βιομηχανίας (όπλα κτλ.) με φθηνές πρώτες ύλες, ενώ παράλληλα διασφαλίζει το ενεργειακό της μέλλον, όντας και η ίδια παραγωγός πετρελαίου (Τέξας, Αλάσκα κτλ), μιας και της επιτρέπει να μειώσει την εσωτερική εξόρυξη, με βλέψεις μελλοντικής κερδοσκοπίας.

Ο «μαύρος χρυσός» έχει πλέον τόσο σημαντική αξία, ώστε όλες οι μεγάλες κυβερνήσεις να παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις γύρω από την αγορά του, κάτι απολύτως λογικό, καθώς οι διακυμάνσεις των τιμών του πετρελαίου έχουν οδηγήσει στις υφέσεις στην οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως γίνεται αντιληπτό, επομένως, η ασταθής τιμή του πετρελαίου εμποδίζει πολλές φορές την χάραξη σταθερής πολιτικής από τα κράτη, με απώτερο σκοπό την ευημερία και την ανάπτυξη.

Τέλος, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Roberts, 2006), τρεις είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες που παίζουν ρόλο στην γεωπολιτική στρατηγική του κόσμου. (2). Πιο συγκεκριμένα:

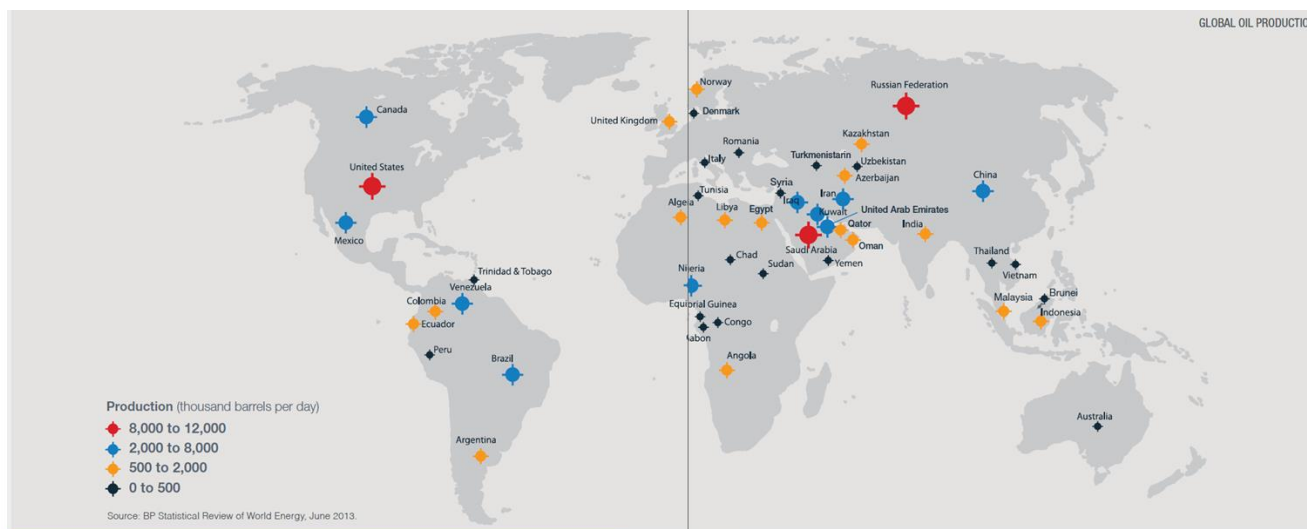
- i. **Ο ρόλος των Η.Π.Α.** και των αποφάσεων που παίρνει ως ο μεγαλύτερος παίχτης-καταναλωτής πετρελαίου.
- ii. **Η παραγωγή πετρελαίου στην Μέση Ανατολή**, ως η μεγαλύτερη παραγωγός περιοχή, καθώς και οι αναταραχές, κυρίως πολιτικές που συμβαίνουν στις χώρες της.
- iii. **Η τιμή του πετρελαίου** που αποτελεί συνδεδετικό κρίκο μεταξύ γεωπολιτικής και οικονομικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

3.1 Διεθνείς Αγορές Αργού Πετρελαίου

Οι ΗΠΑ αποτελούν το σημαντικότερο εισαγωγέα στη διεθνή αγορά αργού πετρελαίου και αντιπροσωπεύουν το 21% της συνολικής ημερήσιας κατανάλωσης αργού πετρελαίου παγκοσμίως. Συγκριτικά, το μερίδιο της Κίνας στην παγκόσμια κατανάλωση είναι σήμερα 12%, σε σχέση με το 2003 που ήταν 7%. Συνολικά, καταναλώνονται σχεδόν 90 εκατομμύρια βαρέλια πετρέλαιο ανά ημέρα παγκοσμίως, σύμφωνα με την στατιστική επισκόπηση για την αγορά της ενέργειας από την BP (2016). Η προσφορά πετρελαίου προέρχεται από διάφορους τομείς πετρελαίου, όπως η εξόρυξη και τα αποθέματα, που βρίσκονται σε όλο τον κόσμο, και τα οποία παράγονται από χιλιάδες εταιρείες. (3)

Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζονται τα μέρη παραγωγής αργού πετρελαίου σε παγκόσμια επίπεδο:



Χάρτης 1: Μέρη παραγωγής αργού πετρελαίου παγκοσμίως

(Πηγή: American Petroleum Institute)

Όπως απεικονίζεται και παραπάνω, οι μεγαλύτερες πηγές προσφοράς είναι η Σαουδική Αραβία, η Ρωσία, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Κίνα, ο Καναδά και το Ιράν. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι μεγαλύτερες περιοχές παραγωγής είναι το Τέξας, ο Κόλπος του Μεξικού, η Βόρεια Ντακότα, η Καλιφόρνια και η Αλάσκα. Αξίζει επίσης να αναφερθεί και η αυξανόμενη παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου, συμπεριλαμβάνοντας: το Eagle Ford shale (Τέξας), το Bakken Shale (Βόρεια Ντακότα και Μοντάνα), και το Permian shale (Δυτικό Τέξας).

Ο ΟΠΕΚ, το διεθνές καρτέλ χωρών παραγωγής πετρελαίου, είναι η πιο σημαντική οντότητα παραγωγής στην παγκόσμια αγορά αργού πετρελαίου. Τα μέλη του ΟΠΕΚ παράγουν περίπου το 40% της καθημερινής κατανάλωσης αργού πετρελαίου παγκοσμίως, σύμφωνα με τη διεθνή υπηρεσία ενέργειας (IEA). Στόχος του ΟΠΕΚ είναι η διαχείριση της συνολικής προσφοράς από τα κράτη μέλη του, ώστε να μπορεί να παρεμβαίνει στη διαμόρφωση των παγκόσμιων τιμών του πετρελαίου, όπως για παράδειγμα με την απόφαση του για μείωση της παραγωγής.

Παρά το μεγάλο μερίδιο στα αποθέματα και στην παγκόσμια παραγωγή, η δυνατότητα επηρεασμού των τιμών του αργού πετρελαίου από τον ΟΠΕΚ ποικίλει με την πάροδο του χρόνου, όπως αποδεικνύεται από τη συγκρατημένη πτώση των παγκόσμιων τιμών του αργού πετρελαίου κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2008. Η μεταβλητότητα των τιμών του αργού πετρελαίου υπογραμμίζει το γεγονός ότι οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης στη παγκόσμια αγορά πετρελαίου περιορίζουν την αποτελεσματικότητα του ΟΠΕΚ να επιδρά στη διαμόρφωση των παγκόσμιων τιμών.

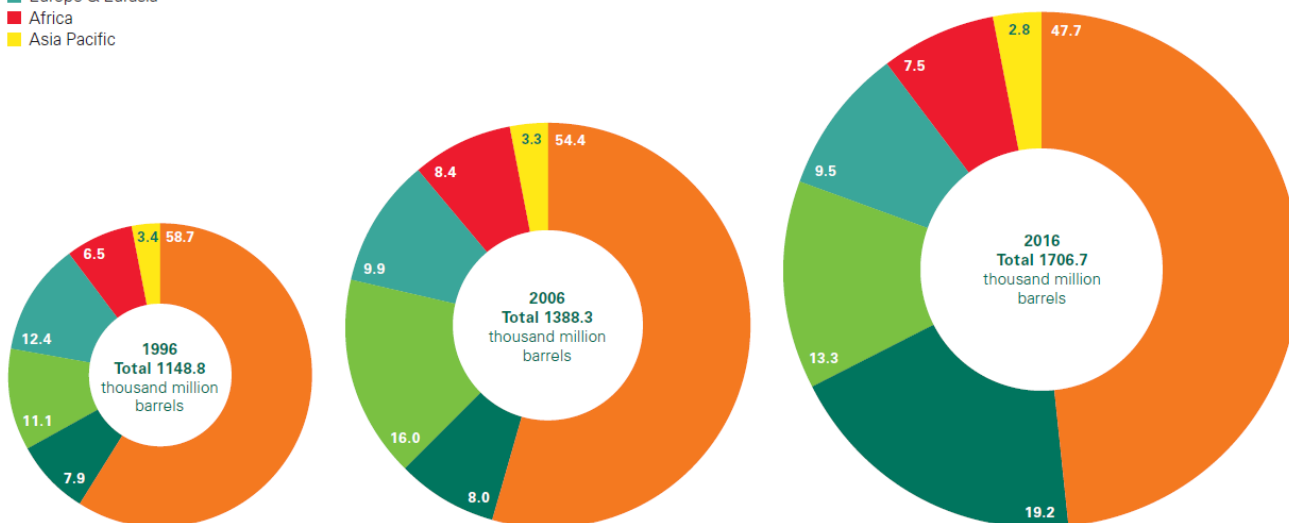
Από την άλλη μεριά, οι μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες πετρελαίου ανταγωνίζονται μεμονωμένα στην παγκόσμια αγορά αργού πετρελαίου. Παρά το γεγονός ότι αποτελούν μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις, έχουν ωστόσο σχετικά μικρό μερίδιο στην παραγωγή και στα αποθέματα πετρελαίου παγκοσμίως. Κατά συνέπεια, αυτά τα μικρά μερίδια δεν τους «επιτρέπουν» να μπορούν μειώσουν μεμονωμένα την παραγωγή με σκοπό να επηρεάσουν τις παγκόσμιες τιμές πετρελαίου. Ωστόσο, δεν θα επεκταθούμε περεταίρω, καθώς αναλύονται εκτενέστερα στα κεφάλαια που ακολουθούν. (4)

Στα παρακάτω κυκλικά διαγράμματα παρουσιάζονται τα παγκόσμια καταγεγραμμένα αποθέματα πετρελαίου κατά τις τελευταίες 3 δεκαετίες, όπου γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η Μέση Ανατολή κατέχει όλο το διάστημα πρωταγωνιστικό ρόλο. Από την άλλη πλευρά, παρατηρούμε ότι η κατάταξη των χωρών με βάση τα αποθέματα τους έχει μεταβληθεί με την πάροδο των ετών, με κυριότερο παράδειγμα τα αποθέματα της Νότιας και Κεντρικής Αμερικής που έχουν αυξηθεί κατακόρυφα την τελευταία δεκαετία, λόγω της αύξησης παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου. (3)

Distribution of proved reserves in 1996, 2006 and 2016

Percentage

- Middle East
- S. & Cent. America
- North America
- Europe & Eurasia
- Africa
- Asia Pacific



BP Statistical Review of World Energy 2017

Διάγραμμα 1: Κατανομή αποδεδειγμένων αποθεμάτων για τα έτη 1996, 2006, 2016
(Πηγή: BP Statistical Review 2017)

3.2 Σημαντικά Στοιχεία της Παγκόσμιας Αγοράς Πετρελαίου

Η τιμή του αργού πετρελαίου μπορεί άλλοτε να παραμένει σχετικά σταθερή, ενώ σε άλλες περιόδους μπορεί να μεταβάλλεται σημαντικά, αλλάζοντας γρήγορα κατά ένα μεγάλο ποσοστό. Σύμφωνα με το American Petroleum Institute, οι καθοριστικοί παράγοντες που διαμορφώνουν την τιμή του αργού πετρελαίου έχοντας αντίκτυπο στις τιμές των τελικών προϊόντων που αγοράζουν οι καταναλωτές είναι οι εξής:

- i. Οι τιμές του αργού πετρελαίου και των προϊόντων του, ως παγκόσμια commodities, καθορίζονται από τους παράγοντες προσφοράς και τη ζήτησης σε παγκόσμιο επίπεδο.
- ii. Ο σημαντικότερος παράγοντας που καθορίζει τις τιμές των παράγωγων προϊόντων πετρελαίου είναι η τιμή του αργού πετρελαίου. Κατά συνέπεια, η τιμή της βενζίνης καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την παγκόσμια ζήτηση και προσφορά αργού πετρελαίου.
- iii. Οι τιμές αντικατοπτρίζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αγοραστών και πωλητών, οι οποίες συμβαίνουν τόσο στις φυσικές όσο και στις μελλοντικές (futures) αγορές, ανταποκρινόμενες ταχεία στις μεταβολές των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης.
- iv. Οι συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή και την Αφρική κατά τα προηγούμενα έτη προκάλεσαν μείωση της προσφοράς και αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική παραγωγή.
- v. Η έντονη παγκόσμια ύφεση από το 2008 μείωσε δραματικά της οικονομική δραστηριότητα και τη ζήτηση για αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου, οδηγώντας έτσι στη μείωση των τιμών τους μέχρι να αρχίσουν οι οικονομίες να «αναρρώνουν». Από την άλλη μεριά, η αύξηση των τιμών αργού πετρελαίου μετά το 2009 ήταν επίσης το αποτέλεσμα της μείωσης της παραγωγής από τον ΟΠΕΚ, ως απάντηση στην ύφεση και τη μειωμένη ζήτηση.
- vi. Η αυξημένη παραγωγή αργού πετρελαίου στις ΗΠΑ και τον Καναδά, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς στην υποδομή, που περιορίζουν την αποδοτική χρήση του, συνέβαλλαν στη μείωση της τιμής του αμερικάνικου δείκτη αναφοράς WTI (West Texas Intermediate) σε σχέση με τις παγκόσμιες τιμές πετρελαίου (BRENT). (4)

3.3 Η δομή της Πετρελαϊκής Αγοράς

Το αργό πετρέλαιο αποτελεί παγκοσμίως τη σημαντικότερη πηγή ενέργειας και ως εκ τούτου διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Η τιμή του διαμορφώνεται ανάλογα με τη ζήτηση για τελικά (διυλισμένα) προϊόντα πετρελαίου, κυρίως στον τομέα των μεταφορών. Ως γνωστόν, τα προϊόντα πετρελαίου τροφοδοτούν παγκοσμίως το μεγαλύτερο μέρος οχημάτων (αυτοκίνητα, φορτηγά, μηχανές), αεροσκάφη, πλοία, και τρένα. Σύμφωνα με το American Petroleum Institute, συνολικά τα προϊόντα που παράγονται από το πετρέλαιο όπως η βενζίνη, η κηροζίνη (jet fuel), το πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης, παρέχουν το 33% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας από νοικοκυριά, επιχειρήσεις και κατασκευαστές παγκοσμίως. (4)

Όπως παρουσιάζεται και στην παρακάτω εικόνα, οι κύριες δραστηριότητες που αφορούν τη μεταφορά του αργού πετρελαίου από την πηγή του στον τελικό καταναλωτή είναι:

- **Παραγωγή:** η οποία περιλαμβάνει την αναζήτηση, εξεύρεση, εξόρυξη και μεταφορά του crude oil
- **Διύλιση:** η μετατροπή του crude oil σε προϊόντα
- **Εμπορία & Διανομή:** που εστιάζουν στην προώθηση και μετακίνηση των προϊόντων πετρελαίου στους τελικούς καταναλωτές



Εικόνα 1: Αλυσίδα εφοδιασμού αργού πετρελαίου σε παγκόσμιο επίπεδο

(Πηγή: American Petroleum Institute)

Οι παραπάνω δραστηριότητες αποτελούν το συνδεδετικό κρίκο ανάμεσα στους πωλητές και αγοραστές στην παγκόσμια αγορά, μέσω της εκτεταμένης φυσικής υποδομής και της υποστήριξης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, η φυσική υποδομή περιλαμβάνει μια τεράστια ποικιλία κεφαλαίων, συμπεριλαμβανομένων των γερανών γεώτρησης, αγωγών, λιμένων, δεξαμενόπλοιων, φορτηγίδων (barges), φορτηγών, εγκαταστάσεων αποθήκευσης αργού πετρελαίου, διυλιστηρίων, τερματικών σταθμών, δεξαμενών και αντλιών βενζίνης. Μέσω αυτής της υποδομής συνδέεται ένα διεθνές δίκτυο χιλιάδων παραγωγών, διυλιστηρίων, εμπορών, χρηματιστών, εμπορών και καταναλωτών που αγοράζουν και πωλούν όγκους αργού πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου σε όλη την αλυσίδα παραγωγής.

Η διεθνής αγορά ανταποκρίνεται στις μεταβολές της παραγωγής αργού πετρελαίου και της ζήτησης των καταναλωτών στις διάφορες γεωγραφικές περιοχές. Οι δραστηριότητες στις φυσικές αγορές υποστηρίζονται από συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures) και άλλες χρηματοοικονομικές συμβάσεις που επιτρέπουν στους αγοραστές και τους πωλητές να ασφαλίζονται αποτελεσματικά από σημαντικούς κινδύνους τιμών και άλλων επιχειρηματικών κινδύνων, ελαχιστοποιώντας έτσι την επίδραση της μεταβλητότητας των τιμών στις δραστηριότητές τους. (4)

Συνοψίζοντας, η παγκόσμια αγορά πετρελαίου περιλαμβάνει όλη τη αλυσίδα που διευκολύνει τη διακίνηση του πετρελαίου από τον τόπο παραγωγής του, στον τόπο διύλισης σε προϊόντα, μέχρι την πώληση τους στον τελικό καταναλωτή.

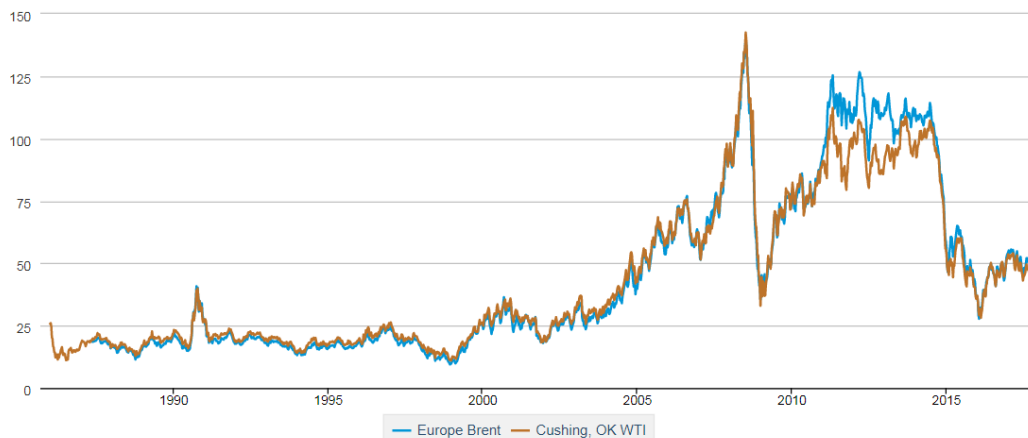
3.4 Benchmarks: BRENT & WTI

Η τιμή του αργού πετρελαίου αντιστοιχεί είτε στην ευρωπαϊκή τιμή αναφοράς, δηλαδή τιμή Brent, είτε στην τιμή του West Texas Intermediate (WTI) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, τα οποία χρησιμοποιούνται ως βαρόμετρο για ολόκληρη τη βιομηχανία πετρελαίου, παρόλο που συνολικά υπάρχουν 46 βασικές χώρες εξαγωγής αργού πετρελαίου. Το ευρωπαϊκό αργό πετρέλαιο (BRENT) διαπραγματευόταν στη χρηματιστηριακή αγορά του Λονδίνου μέχρι το 2005, ενώ έκτοτε διαπραγματεύεται στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του Intercontinental Exchange. Από την άλλη μεριά, το αμερικάνικο WTI διαπραγματεύεται στο Cushing της Οκλαχόμα, που αποτελεί σημείο παράδοσης και προσδιορισμού τιμής.

Βάσει χημικών ιδιοτήτων, το αμερικάνικο είναι ελαφρύτερο και χαμηλότερης περιεκτικότητας σε θείο από αυτό της Βόρειας Θάλασσας. Μελετώντας τις τιμές των δύο παραπάνω τύπων αργού πετρελαίου σε μορφή χρονοσειράς (εβδομαδιαίο διάγραμμα, ετών 1987-2017) με βάθος χρόνου την τελευταία εικοσαετία παρατηρεί κανείς ότι παρουσιάζουν κοινό επίπεδο τιμής, κοινή τάση με εμφανή διαφορά τιμής την τελευταία πενταετία υπέρ του ευρωπαϊκού αργού Brent. (4)

Spot Price FOB, Weekly

Dollars per Barrel



Source: U.S. Energy Information Administration

Διάγραμμα 2: Σύγκριση Τιμών WTI & BRENT, για τα έτη 1997- 2017
(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, IEA)

Η διαφορά αυτή διευρύνεται σε περιόδους πλεονασματικής παραγωγής του αμερικανικού αργού με την επακόλουθη συσσώρευση αποθεμάτων. Επιπρόσθετα, οι διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας του αμερικανικού δολαρίου με το ευρώ, οι αυξομειώσεις της ζήτησης κατά τόπους, οι γεωπολιτικές εξελίξεις και η ελάττωση των πεδίων εξόρυξης στη Βόρεια Θάλασσα αποτελούν επεξηγηματικές μεταβλητές αυτής της διεύρυνσης των τιμών των δύο πετρελαίων. Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα, σε συνδυασμό με τις συναλλαγές των συμβολαίων των παραπάνω τύπων αργού που λαμβάνουν χώρα σε χρηματιστηριακές αγορές, ερμηνεύουν επαρκώς το παραπάνω διάγραμμα.

Η μεταβλητότητα που παρατηρείται μπορεί κανείς να την επεξηγήσει μέσα από το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης που είναι πάντα σε ισχύ στην αγορά του αργού πετρελαίου. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των αγοραστών και των πωλητών, καθώς και οι προσδοκίες τους τόσο για τις βραχυπρόθεσμες όσο και για τις μακροπρόθεσμες αλλαγές στις συνθήκες της προσφοράς και της ζήτησης επιδρούν άμεσα στις τιμές του αργού πετρελαίου και στις φυσικές και στις χρηματιστηριακές συναλλαγές. (5) & (6)

Τα παραπάνω μπορούν να αποδοθούν αφενός σε μακροοικονομικές μεταβολές, λόγου χάρη, εμφάνιση αναδυόμενων οικονομιών, ωρίμανση και ύφεση ανεπτυγμένων αγορών με αποτέλεσμα την μετατόπιση της ζήτησης, καθώς και σε φυσικά φαινόμενα, όπως καταστροφές, και σε γεωπολιτικά τεκταινόμενα, όπως συγκρούσεις, εμπάργκο, κυρώσεις, με απόρροια την μεταβολή της προσφοράς μέσω της παραγωγής και εξόρυξης αργού πετρελαίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι την τιμή του West Texas Intermediate (WTI) επηρεάζει η αυξημένη παραγωγή του σχιστολιθικού πετρελαίου μέσα από την αύξηση των παγκόσμιων αποθεμάτων που αποτιμώνται καθημερινά στις συναλλαγές. (4)

Από την άλλη πλευρά, η ελεγχόμενη παραγωγή πετρελαίου από τα κράτη μέλη του ΟΠΕΚ αλλά και από τα μη μέλη επιδρούν θετικά στην τιμή του Brent. Ακόμη και σε επίπεδο ανακοινώσεων και δεσμεύσεων σχετικών με την προσφορά πετρελαίου εμφανίζονται άμεσα τα αποτελέσματα στην τιμή. Αυτές τις ημέρες η διαφορά των τιμών των δύο τύπων αργού έχει προσεγγίσει το μέγιστο σημείο σε χρονική περίοδο έτους (Δελτίο Τιμών Platts European Marketscan, September 22, 2017).

Προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, η τιμή του αργού πετρελαίου αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα της τιμής της βενζίνης, του κλάσματος που κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό αναλογικά με τα υπόλοιπα. Πιο συγκεκριμένα, η τιμή του παραγόμενου προϊόντος της βενζίνης προσδιορίζεται κατά 70% από την τιμή του αργού, κατά 11% από τους φόρους, κατά 10% από το κόστος της δύλισης και κατά 9% από το κόστος διανομής και μάρκετινγκ. Τέλος, οι τιμές και των δύο τύπων αργού πετρελαίου θεωρούνται ως τιμές αναφοράς και σύγκρισης, έχοντας εφαρμογή σε όλα τα συμβόλαια πετρελαίου. (5) & (6)

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι κυριότεροι τύποι αργού πετρελαίου που διαπραγματεύονται και εμπορεύονται καθημερινά είναι 5, αποτελώντας το 80-85% του παγκόσμιου εμπορίου αργού πετρελαίου, έχοντας διαφορετική τιμή, προμήθεια (commission fee) και όρους παράδοσης φορτίου. Πιο συγκεκριμένα, είναι οι εξής τύποι:

ΤΥΠΟΣ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	API GRAVITY	ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΘΕΙΟ (as % of mass)	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ / ΠΩΛΗΣΗΣ
1	Arab Light	32.80	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ
	Arab Extra Light	39.40	
	Arab Super Light	50.10	
2	Bonny Light	33.40	ΝΙΓΗΡΙΑ
3	Boscan	10.10	BENEZOYELA / Bajo Grande
4	REBCO	32.00	ΡΩΣΙΑ
	RussianExport Blend Crude Oil		
5	Vityaz (Sakhalin II)	34.60	ΡΩΣΙΑ / Molikpaq-Prigorodnoye

Το διακριτικό γνώρισμα κάθε τύπου είναι οι χημικές του ιδιότητες, ωστόσο δύο είναι οι σημαντικότερες ιδιότητες που καθορίζουν την τιμή κάθε τύπου και είναι η πυκνότητά του (μετρούμενη ως ειδικό βάρος API) και η περιεκτικότητά του σε θείο (μετρούμενη ανά μάζα). Το αργό πετρέλαιο θεωρείται "βαρύ" (heavy) αν έχει μεγάλες αλυσίδες υδρογονανθράκων ή "ελαφρύ" (light) αν έχει μικρές αλυσίδες υδρογονανθράκων: με ειδικό βάρος API 34 ή υψηλότερο είναι "ελαφρύ", μεταξύ 31-33 είναι "μέσο" και 30 ή μικρότερο είναι "βαρύ". Το αργό πετρέλαιο θεωρείται "γλυκό" (sweet) εάν είναι χαμηλής περιεκτικότητας σε θείο (<0,5% / βάρος) ή "ξινό" (sour) εάν είναι υψηλότερης περιεκτικότητας σε θείο (> 1,0% / βάρος). Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι όσο υψηλότερη είναι η βαρύτητα API (heavy crude oil), τόσο πιο πολύτιμο/ακριβό είναι το αργό πετρέλαιο.

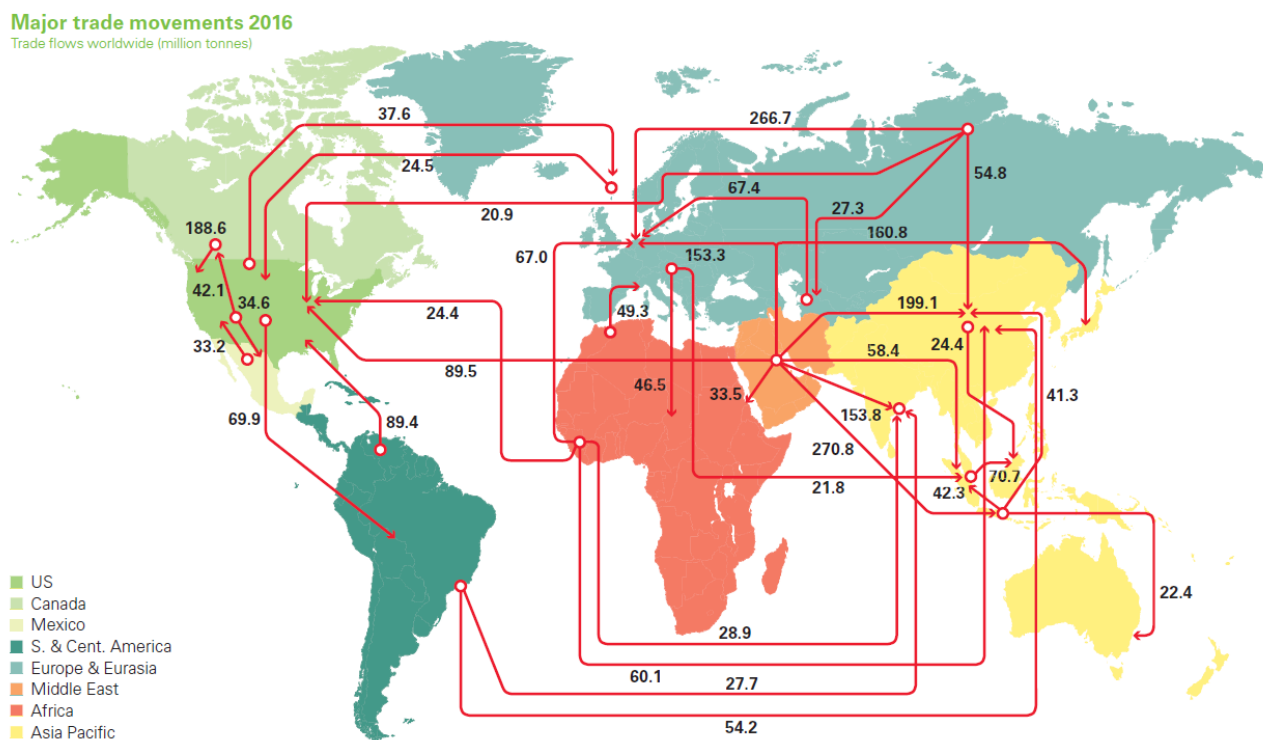
3.5 Η Υποδομή μεταφοράς του πετρελαίου - Ένα κρίσιμο τμήμα της αλυσίδας εφοδιασμού

Η δομή του μεταφορικού συστήματος του πετρελαίου αρχικά περιλαμβάνει την έρευνα, την εξόρυξη με πλοία-γεωτρύπανα και τη μεταφορά του ακατέργαστου πετρελαίου στα διυλιστήρια. Αυτή η πρώτη σύνδεση της παραγωγής με την διύλιση εκτελείται είτε μέσω μεγάλων δεξαμενόπλοιων μεταφοράς αργού (VLCC/ULCC) είτε μέσω συστήματος αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και σωληνώσεων από την ενδοχώρα σε λιμάνια εξαγωγής και σε διυλιστήρια. Σε αυτό το σημείο έχει ολοκληρωθεί το μέρος της μεταφορικής ζήτησης που καλύπτει το «upstream» της εφοδιαστικής αλυσίδας πετρελαίου. Προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, στο «downstream», η μεταφορά των προϊόντων πετρελαίου από τα διυλιστήρια σε αποθηκευτικές εγκαταστάσεις προϊόντων πετρελαίου ή/και σε τελικούς καταναλωτές ικανοποιείται μέσω δεξαμενόπλοιων μεταφοράς προϊόντων πετρελαίου, με βυτιοφόρα οχήματα, με βαγόνια τρένου και με αγωγούς.

Πιο συγκεκριμένα, το αργό πετρέλαιο μετά την εξόρυξή του μεταφέρεται στα διυλιστήρια πετρελαίου για την αξιοποίηση των κλασμάτων του. Για την ασφαλή μεταφορά του είναι απαραίτητη η απομάκρυνση ορισμένων αερίων συστατικών του, όπως είναι το μεθάνιο, το αιθάνιο, το προπάνιο, το υδρόθειο κτλ. Η μεταφορά γίνεται με δύο κυρίως τρόπους: με αγωγούς πετρελαίου και με δεξαμενόπλοια. Μόνο στις Η.Π.Α. υπάρχει ένα δίκτυο αγωγών μεταφοράς αργού πετρελαίου μήκους μεγαλύτερου από 320.000 km. Ο αγωγός πετρελαίου της Αλάσκας (που αρχίζει από το Prudhoe Bay μέχρι το γνωστό, σήμερα, λιμάνι του Valdez και ολοκληρώθηκε το 1977), μήκους 1300 km, έχει δυνατότητα μεταφοράς 2 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου την ημέρα, δηλ. το 25% της παραγωγικής δυναμικότητας των Η.Π.Α. (4)

Από την άλλη μεριά, η μεταφορά του αργού πετρελαίου με υπερδεξαμενόπλοια (supertankers) είναι ιδιαίτερα οικονομική. Τα πλοία αυτά μπορούν να μεταφέρουν μέχρι 50 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου (ποσότητα που αντιστοιχεί σε τριήμερη κατανάλωση πετρελαίου στις Η.Π.Α.) και ένα μειονέκτημά τους είναι ότι δεν μπορούν να περάσουν από τη διώρυγα του Παναμά. Ένα άλλο πρόβλημα σχετίζεται με το κίνδυνο διαρροών και δημιουργίας πετρελαιοκηλίδων από τέτοια μεγάλα δεξαμενόπλοια, όπως συνέβη το 1989 με το πλοίο Exxon Valdez που κτύπησε σε βράχο στις ακτές της Αλάσκας. (1)

Αναλογιζόμενος κανείς τις δυνατές συνδέσεις μεταξύ των σημείων προσφοράς και των σημείων ζήτησης πετρελαίου, μπορεί να παρατηρήσει το επίπεδο πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει αυτό το πλέγμα ροών μεταφοράς του αργού πετρελαίου. Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον παρακάτω χάρτη, υπάρχουν πολλές θαλάσσιες διαδρομές με σκοπό την κάλυψη μεταφοράς άλλοτε αργού πετρελαίου από τις πηγές στις μονάδες διύλισης, και άλλοτε προϊόντων πετρελαίου από τα διυλιστήρια προς τους τελικούς καταναλωτές. Μέσα από το χάρτη αυτό μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε την άρρηκτη σχέση μεταξύ της αγοράς πετρελαίου και της εμπορικής ναυτιλίας, τα οποία είναι αλληλένδετα. Τα πλοία είναι απαραίτητα για τη μεταφορά του πετρελαίου, ενώ το πετρέλαιο είναι απαραίτητο για την απασχόληση των δεξαμενόπλοιων.



Χάρτης 2: Οι μεγαλύτερες εμπορικές κινήσεις για το έτος 2016
(Πηγή: BP Statistical Review 2017)

Σύμφωνα με την BP Statistical Review (2016), το παγκόσμιο εμπόριο αργού πετρελαίου το 2016 αυξήθηκε κατά 3,7% ή 1,5 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα, φτάνοντας τα 42,4 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα. Ενώ η αύξηση στο εμπόριο των διυλισμένων προϊόντων ήταν ακόμα ταχύτερη σε ποσοστιαία βάση, καθώς αυξήθηκε κατά 4,3%, που αντιστοιχεί σε 950 χιλιάδες βαρέλια/ημέρα, φθάνοντας τα 23,0 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα. Η μεγάλη αύξηση της παραγωγής στη Μέση Ανατολή και η σημαντική μετατόπιση της ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στις ΗΠΑ οδήγησε σε έντονη αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου αργού πετρελαίου το 2016. Σε αριθμούς αυτό αντιστοιχεί σε αύξηση της τάξης των 2,5 εκατομμυρίων βαρελίων ανά ημέρα ή αλλιώς 3,9% αύξηση, φθάνοντας τα 65,4 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε ένα δεύτερο διαδοχικό άνω του μέσου όρου έτος (μετά την αύξηση της τάξης των 3,7 εκατομμυρίων βαρελίων/ημέρα το 2015) και περισσότερο από το διπλάσιο του 10ετούς μέσου ρυθμού ανάπτυξης της τάξης του 1,7% (1 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα). (3)

Επομένως, οι ροές εφοδιασμού του πετρελαίου προκαλούν τη ζήτηση για μεταφορά πετρελαίου, η οποία εξυπηρετείται από τη φυσική υποδομή των μεταφορικών μέσων που περιγράφηκε παραπάνω και αποτελεί μια αγορά εντάσεως κεφαλαίου. Η δευτερογενής ζήτηση για μεταφορικό έργο υποστηρίζει το διεθνές δίκτυο χιλιάδων παραγωγών, διυλιστηρίων, εμπορών, πρακτόρων και τελικών καταναλωτών που δραστηριοποιείται στη φυσική αγοραπωλησία του πετρελαίου κατά μήκος όλης της εφοδιαστικής αλυσίδας. Αυτή η παράγωγος αγορά παρουσιάζει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά, όπως διακύμανση, οικονομικούς κύκλους, ανώτατα, κατώτατα όρια, που αλληλεπιδρούν με τους μηχανισμούς των υπόλοιπων αγορών και συνδιαμορφώνουν την εξέλιξη της οικονομίας. (6)

Η δομή του μεταφορικού συστήματος με το σύνολο των περιορισμών της μπορεί να διαμορφώσει την τιμή πώλησης του πετρελαίου μέσα από την επίδραση στο μέρος της προσφοράς. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις που η έλλειψη εκτεταμένου δικτύου αγωγών μεταφοράς στερεί τη δυνατότητα μεταφοράς ενός τύπου πετρελαίου από κάποια διυλιστήρια και υπερπληροί το capacity των συνδεδεμένων διυλιστηρίων. Απόρροια του παραπάνω είναι η υποβάθμιση της τιμής του πετρελαίου που φτάνει σε αφθονία σε κάποια διυλιστήρια, ενώ σε άλλα η θαλάσσια μεταφορά άλλων τύπων πετρελαίου δημιουργεί άλλες συνθήκες στην προσφορά. Η ελλιπής ανάπτυξη ενός μέσου μεταφοράς δύναται να οδηγήσει στην ενδυνάμωση

ενός άλλου μέσου και άρα υψηλότερων ναύλων και σύνδεση σημείων παραγωγής με εναλλακτικά σημεία διύλισης.

Επενδύσεις, επομένως, σε μεταφορικά συστήματα μπορούν να επιφέρουν μεταβολές στη συσχέτιση τιμών διαφορετικών τύπων αργού. Η ανάπτυξη του εκάστοτε μέσου μεταφοράς επιδρά και στην τιμολόγηση του πετρελαίου που μεταφέρεται μέσω αυτού του τρόπου μεταφοράς. Η υποστήριξη ενός τύπου πετρελαίου και η τοποθέτησή του στην αγορά επιτελείται μέσα τη λειτουργία της μεταφοράς, ως πρωταρχική συνιστώσα του μείγματος μάρκετινγκ του προϊόντος. Στην ανάλυση των τιμών του πετρελαίου τα διαφορικά του μεταφορικού κόστους διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο, επειδή ακριβώς διασυνδέουν τις περιοχές παραγωγής με τα κέντρα διύλισης και στη συνέχεια κατανάλωσης. (4)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

4.1 Προσφορά: Αποθέματα & Παραγωγή

4.1.1 Παραγωγή

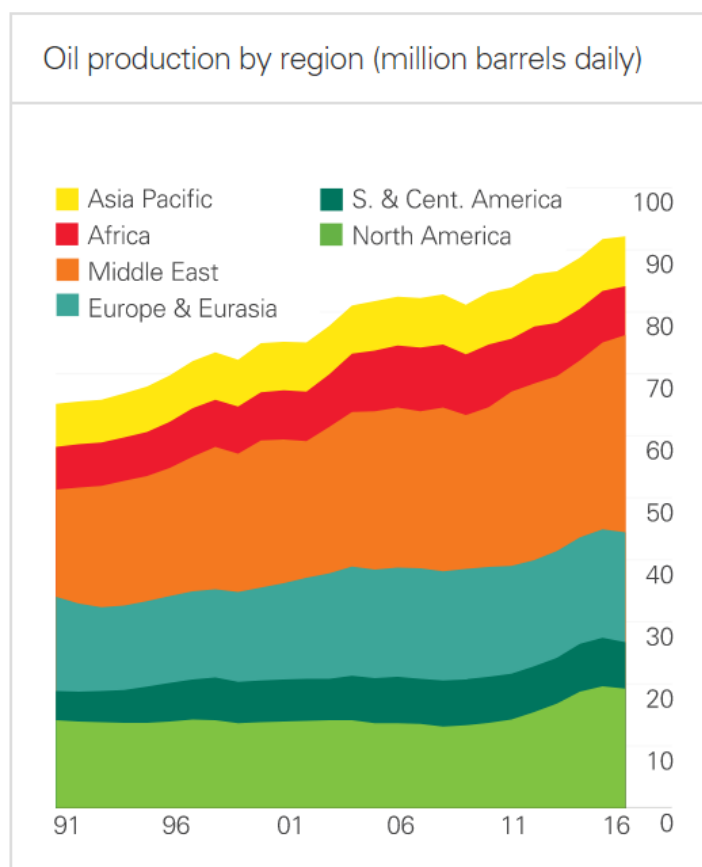
Από την πλευρά της παραγωγής, η προσοχή των εμπλεκόμενων μερών στρέφεται σε δείκτες όπως παραγωγή βαρελιών ανά ημέρα (million barrels per day) και το πλήθος αξιοποιούμενων κοιτασμάτων παγκοσμίως. Η αξιολόγησή τους συγκριτικά, ανά χρονική περίοδο, διαμορφώνει τη δυναμική της προσφοράς που θα αντισταθμιστεί από την απορρόφηση των παραγόμενων ποσοτήτων πετρελαίου.

Οι όγκοι παραγωγής έχουν αυξηθεί εκθετικά την τελευταία δεκαετία ως συνέπεια της αξιοποίησης μη συμβατικών τύπων πετρελαίου (unconventional shale oil resources) αλλά και πιο ασύμφορων λόγω μορφολογίας πετρελαιοπηγών (tight oil resources or oil sands). Διάφοροι μέθοδοι, που χρησιμοποιούν τεχνολογίες αιχμής, επιτρέπουν την εξόρυξη βαρέως τύπου ακατέργαστου πετρελαίου από μεγάλα βάθη με χρήση ατμού και νερού στη φυσική θέση των κοιτασμάτων εξόρυξη της επιφάνειας. Τα νέα αυτά δεδομένα δημιουργούν ασφάλεια στη μελλοντική προσφορά πετρελαίου σε παγκόσμια κλίμακα με την παρεπόμενη πίεση των διεθνών τιμών προς τα κάτω.

Εκτός από τα επίπεδα παραγωγής, τα παγκόσμια αποθέματα εξαρτώνται από τη δυναμικότητα των διυλιστηρίων. Ο βαθμός πολυπλοκότητας του διυλιστηρίου συνδέεται με τη δυνατότητα επεξεργασίας λιγότερο ή περισσότερο βαρύ ακατέργαστου πετρελαίου, όπως ακόμη πετρελαίου με υψηλή ή χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο. Ιδιότητες οι οποίες στο επόμενο στάδιο έχουν να κάνουν με τη δυνατότητα παραγωγής των προϊόντων πετρελαίων. Όσο πιο βαρύ είναι το αργό, που θα μπει ως πρώτη ύλη στη διύλιση, τόσο πιο βαριά προϊόντα αναλογικά με τα υπόλοιπα και άρα χαμηλότερης εμπορικής αξίας μπορούν να παραχθούν, όπως μαζούτ, ασφαλτος και άλλα κατάλοιπα. Αντίθετα, πιο ελαφρύ και λιγότερο παχύρευστο αργό οδηγεί στην παραγωγή υψηλότερης αξίας τελικών προϊόντων, όπως βενζίνες, ντίζελ, καύσιμα αεριοθεωμένων κλπ. Επομένως, το μείγμα αργού που θα εισρεύσει ως πρώτη ύλη στο διυλιστήριο (crude slate)

θα καθορίσει και το μείγμα των παραγόμενων προϊόντων πετρελαίου (products slate), με άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική βιωσιμότητα του διυλιστηρίου. (6)

Σύμφωνα με στοιχεία της BP Statistical Review (2016), η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου αυξήθηκε μόνο κατά 0,4 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα για το 2016, που αποτελεί την πιο αργή ανάπτυξη από το 2013. Η παραγωγή στη Μέση Ανατολή αυξήθηκε κατά 1,7 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα, ως αποτέλεσμα της αύξησης της παραγωγής του Ιράν (+700.000 βαρέλια/ημέρα), του Ιράκ (+400.000 βαρέλια/ημέρα) και της Σαουδικής Αραβίας (+400.000 βαρέλια/ημέρα). Ωστόσο, αυτό αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις μειώσεις στη Βόρεια Αμερική, τη Νότια και Κεντρική Αμερική, την Αφρική και την Ασία-Ειρηνικό. Η παραγωγή εκτός της Μέσης Ανατολής μειώθηκε κατά 1,3 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα, με τις μεγαλύτερες μειώσεις να σημειώθηκαν στις ΗΠΑ (- 400.000 βαρέλια/ημέρα), την Κίνα (- 310.000 βαρέλια/ημέρα) και τη Νιγηρία (-280.000 βαρέλια/ημέρα). (3) & (7)



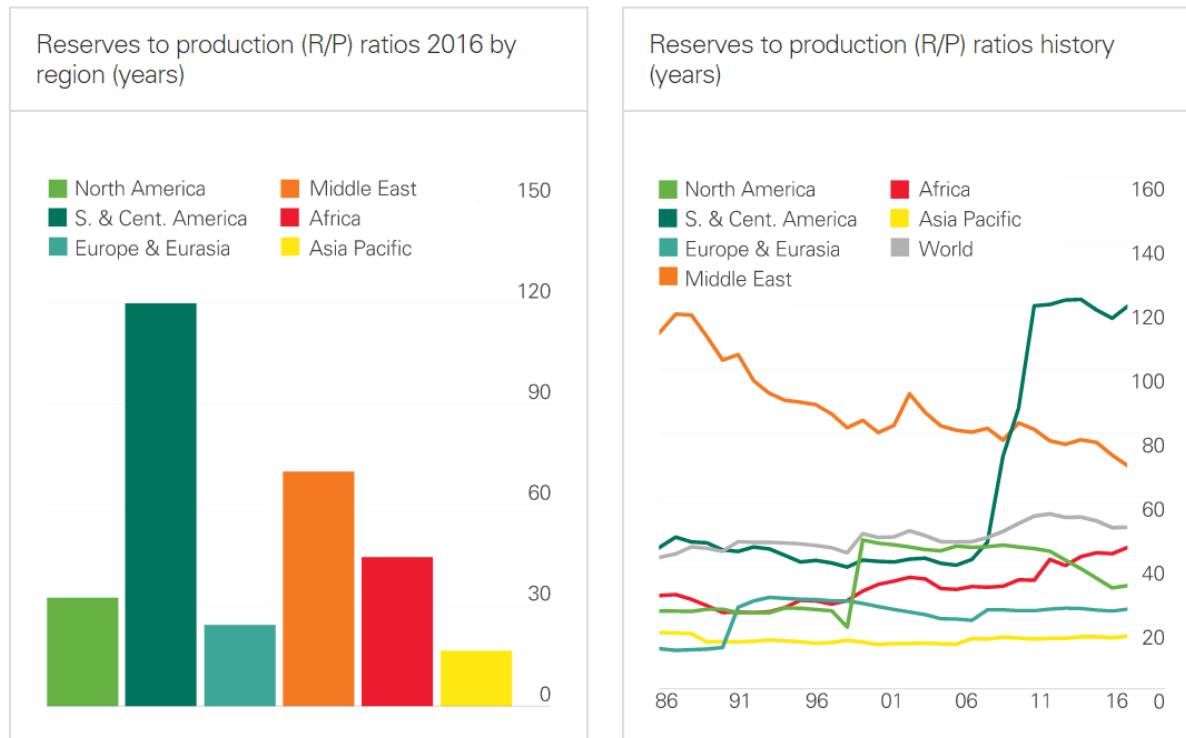
Διάγραμμα 3: Παραγωγή πετρελαίου ανά περιοχή 1991-2016 (εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως)
(Πηγή: BP Statistical Review 2017)

4.1.2 Αποθέματα

Από την άλλη πλευρά, τα αποθέματα είναι μια εκτίμηση της ποσότητας του πετρελαίου σε ένα κοιτάσμα, που μπορεί να αντληθεί σε ένα συγκεκριμένο και αναμενόμενο κόστος. Τα αποθέματα και η παραγωγή είναι διαφορετικές έννοιες και δεν πρέπει να συγχέονται. Ένα κοιτάσμα μπορεί να έχει υψηλό επίπεδο εκτιμούμενου αποθέματος, αλλά όταν υπερβεί το σημείο της μέγιστης παραγωγικής του ικανότητας, η υπόλοιπη ποσότητα αποθέματος θα παραχθεί με χαμηλότερους ρυθμούς, καθιστώντας την άντλησή του ακριβότερη και χρονοβόρα.

Σύμφωνα με τους ειδικούς που μελετούν τα αποθέματα πετρελαίου, χρησιμοποιούν μια ποικιλία μεθόδων και πολλές φορές ένα μεγάλο ποσό υποκειμενικής εκτίμησης, δημιουργώντας έτσι διαφορετικές εκτιμήσεις που οδηγούν σε αντικρουόμενα συμπεράσματα, με τα ίδια δεδομένα και για τα ίδια κοιτάσματα. Παράλληλα, αρκετές είναι οι φορές που οι εκτιμήσεις επηρεάζονται από πολιτικά και χρηματοοικονομικά συμφέροντα. Όπως για παράδειγμα, ιδιοκτήτες κοιτασμάτων μπορεί να επιδιώξουν μια υψηλότερη εκτίμηση των αποθεμάτων με σκοπό να προσελκύσουν επενδυτές ή να επηρεάσουν τους άλλους παραγωγούς.

Επιπλέον, πολύ συχνά έχει παρατηρηθεί τα κράτη-μέλη του ΟΠΕΚ να παρουσιάζουν «φουσκωμένα» αποθέματα, ούτως ώστε να μπορούν να παράγουν περισσότερο, υπερβαίνοντας το εμπόδιο των ποσοτώσεων, ενώ οι εν λόγω εκτιμήσεις αποτελούν κρατικά μυστικά. Ενώ από την άλλη μεριά, άλλα κράτη παραγωγοί πετρελαίου προσαρμόζουν τις εκτιμήσεις των αποθεμάτων τους με αυτές των ανταγωνιστών τους με αποτέλεσμα να είναι σχεδόν αδύνατο να μπορέσει να διαπιστωθεί εάν παρουσιάζονται τα πραγματικά στοιχεία ή όχι. Τέλος, η εκτίμηση των βεβαιωμένων αποθεμάτων θεωρείται δύσκολη και αβέβαιη, λόγω της πολυπλοκότητας των παραγόντων και εμπλεκόμενων συμφερόντων των παραγωγών στις διάφορες χώρες. (5) & (6)



Διάγραμμα 4 & 5: Αποθέματα πετρελαίου για το 2016 & για το διάστημα 1986-2016 (Πηγή: BP Statistical Review 2017)

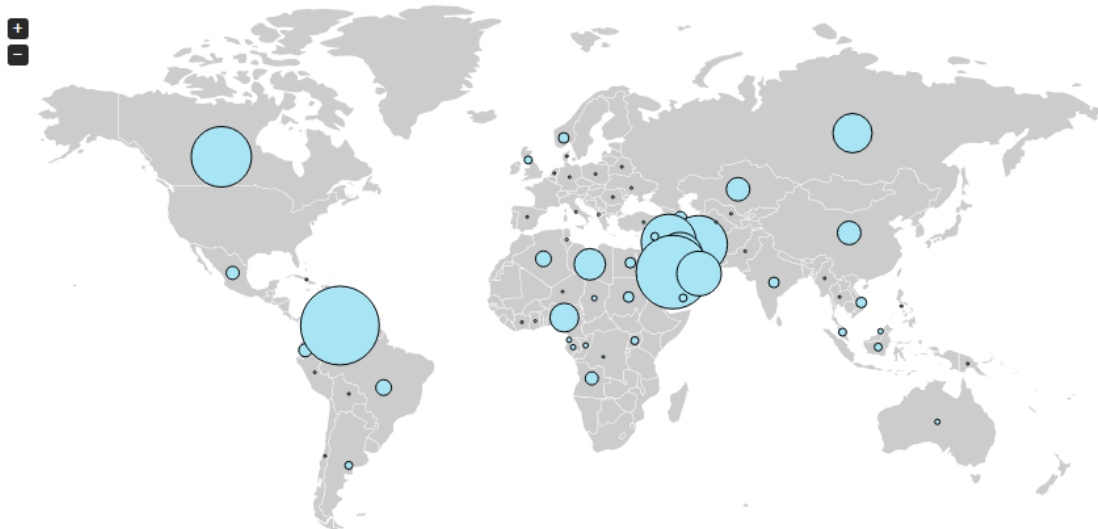
Όπως παρουσιάζεται και στα παραπάνω διαγράμματα από τη BP Statistical Review (2016), τα παγκόσμια αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου για το 2016 αυξήθηκαν κατά 15 δισεκατομμύρια βαρέλια (0,9%) στα 1707 δισεκατομμύρια βαρέλια, τα οποία θα αρκούσαν για να καλύψουν τα 50,6 χρόνια παγκόσμιας παραγωγής στα επίπεδα του 2016. Η αύξηση αυτή προήλθε σε μεγάλο βαθμό από το Ιράκ (+ 10 δισεκατομμύρια βαρέλια) και τη Ρωσία (+ 7 δισεκατομμύρια βαρέλια), αλλά και από μικρές μειώσεις (<1 δισεκατομμύριο βαρέλια) σε διάφορες χώρες και περιοχές. Οι χώρες του ΟΠΕΚ κατέχουν σήμερα το 71,5% των αποδεδειγμένων αποθεματικών παγκοσμίως, ενώ επίσημα στοιχεία για πολλές χώρες δεν είναι ακόμη διαθέσιμα.

Οι δείκτες R / P (αναλογία αποθεμάτων προς παραγωγή) αντιπροσωπεύουν το χρονικό διάστημα που θα διαρκούσαν τα υπόλοιπα αποθεματικά εάν η παραγωγή συνέχιζε στο βαθμό του προηγούμενου έτους και υπολογίζονται διαιρώντας τα εναπομένοντα αποθεματικά στο τέλος του έτους με την παραγωγή του εν λόγω έτους. Οι αναλογίες των αποθεμάτων προς παραγωγή (R / P)

παρουσιάζονται ανά χώρα και απεικονίζονται στο παραπάνω διάγραμμα αποθεμάτων πετρελαίου. (3) & (7)

Στον παρακάτω χάρτη απεικονίζονται τα αποδεδειγμένα αποθέματα αργού πετρελαίου στις αρχές του 2017 σύμφωνα με τα στοιχεία αμερικανικών στατιστικών υπηρεσιών, με δεδομένη τεχνολογία, κόστος εξόρυξης και την τρέχουσα (τότε) τιμή αργού πετρελαίου.

Crude Oil Proved Reserves 2017



Χάρτης 3: Αποδεδειγμένα αποθέματα αργού πετρελαίου για το έτος 2017
(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, IEA)

Όπως βλέπουμε, στην πρώτη θέση με 300 δισ. βαρέλια βρίσκεται η **Βενεζουέλα**, ακολουθούμενη από την **Σαουδική Αραβία** με 266 δισ. βαρέλια. Στην τρίτη θέση βρίσκεται ο **Καναδάς** με 169 δισ. βαρέλια, ενώ το **Ιράν** και το **Ιράκ** στην τέταρτη και πέμπτη θέση με 158 και 143 δισ. βαρέλια αντίστοιχα. Ακολουθεί το **Κουβέιτ** με 101 δισ., τα **Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα** με 98 δισ., η **Ρωσία** με 80 δισ., η **Λιβύη** με 48 δισ. και η **Νιγηρία** με 37 δισ. (8)

4.2 Κατανάλωση

Σημεία ζήτησης του ακατέργαστου πετρελαίου αποτελούν τα διυλιστήρια. Η διασπορά των διυλιστηρίων σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφώνει και τον χάρτη της ζήτησης για αργό και τις ροές εφοδιασμού που έρχονται να καλύψουν αυτή την ανάγκη για πρώτη ύλη. Το αργό πετρέλαιο φτάνοντας στο διυλιστήριο θα υποστεί μια σειρά από διεργασίες περισσότερο ή λιγότερο πολύπλοκες που θα αποδώσουν τα παράγωγα προϊόντα του αργού πετρελαίου. Αρχικά γίνεται μία πρώτη απόσταξη όπου το αργό θερμαίνεται και διαχωρίζεται στα συστατικά του μέρη, ενώ στη συνέχεια εισέρχεται σε επεξεργασία για να μετατραπεί (conversion) στα βαριά, μεσαία και ελαφριά κλάσματά του. Για να είναι σε θέση αυτά τα κλάσματα να καταναλωθούν είναι απαραίτητο να λάβουν χώρα επιπρόσθετες διεργασίες, όπως αποθείωση, αφαίρεση προσμίξεων, προσθήκη συστατικών υπό συγκεκριμένες συνθήκες θερμοκρασίας και πίεσης, σύμφωνα με χημικές προδιαγραφές προϊόντων κάθε χώρας.

Η φύση και η κλίμακα αυτών των παραπάνω διεργασιών είναι που διαχωρίζουν τα διυλιστήρια σε κατηγορίες, σε συνδυασμό με την δυναμικότητά τους. Ή αντίστροφα, τα διυλιστήρια διαμορφώνουν και προσαρμόζουν την παραγωγική τους διαδικασία ανάλογα με τον τύπο αργού πετρελαίου που βρίσκεται διαθέσιμο στην εγγύτερη πηγή και βάσει του στρατηγικού σχεδιασμού τους για το μείγμα τελικών προϊόντων πετρελαίου που θα παράγουν. Τα διυλιστήρια, δηλαδή, διαφοροποιούνται, μετατρέπουν την παραγωγική τους διαδικασία με σκοπό να βελτιστοποιήσουν τη δυναμικότητα των διεργασιών μετατροπής τους. Αντικειμενικός στόχος είναι να ικανοποιήσουν με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τις καταναλωτικές ανάγκες σε προϊόντα πετρελαίου, οι οποίες ανάγκες διαμορφώνουν τον τύπο του διυλιστηρίου, καθώς και την ζήτηση για συγκεκριμένη ποικιλία αργού πετρελαίου. (4), (5), (6)

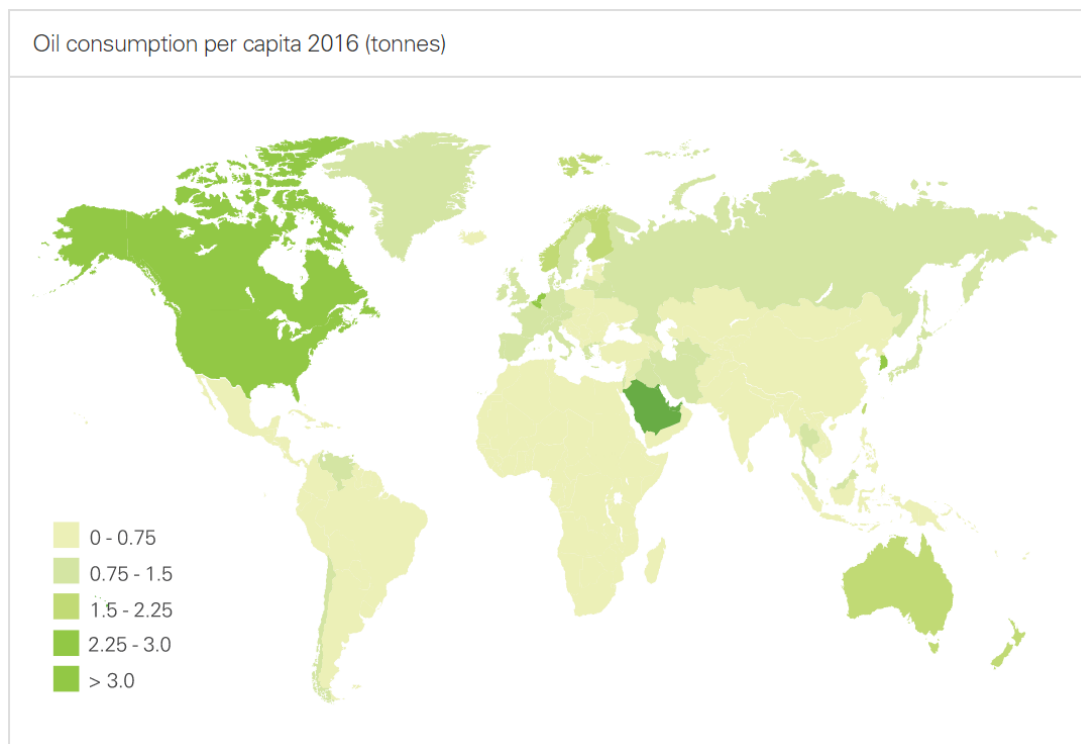
Οι δείκτες κατανάλωσης του καλαθιού των προϊόντων πετρελαίου οδηγούν και τον βαθμό πολυπλοκότητας του κάθε διυλιστηρίου και την ποσόστωση σε βαρύτερο έναντι ελαφρύτερο αργό που θα προμηθευτεί για να τροφοδοτήσει την παραγωγική του διαδικασία. Διαφορετικοί τύποι αργού πετρελαίου έχουν και διαφορετική τιμή αγοράς και έτσι συνδέεται ο άξονας της ζήτησης στον καθορισμό της τιμής του πετρελαίου. Η διαφορά του κόστους προμήθειας των διαφορετικών αργών συγκρίνεται πάντα με τη διαφορά περιθωρίου που θα αφήσει στο διυλιστήριο (refinery margin) το διαφορετικό χαρτοφυλάκιο προϊόντων που θα πουληθεί. Έτσι,

αναλύσεις ευαισθησίας λαμβάνουν χώρα για να αποφασιστεί κάθε φορά και με δυναμικό τρόπο σε στρατηγικό επίπεδο η βέλτιστη ποσόστωση αργών πετρελαίων που προμηθευτούν.

Ένας ακόμη παράγοντας απόφασης αποτελεί το περιθώριο κλάσματος (crack spread), το οποίο αντανακλά τη διαφορά της τιμής του αργού πετρελαίου με το εκάστοτε παράγωγό του, όπως η βενζίνη. Η διόγκωση αυτού περιθωρίου μεταξύ αργού και διυλισμένου προϊόντος μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για αύξηση της παραγωγής για το εκάστοτε τελικό προϊόν μέσα από επενδύσεις για μεγαλύτερες δεξαμενές, αναδιάταξη αγωγών, μεγαλύτερο προβλήτα πρόσδεσης των δεξαμενόπλοιων και μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας.

Σε επίπεδο διυλισμένων προϊόντων η κατανάλωση διαφέρει ανάλογα με το στάδιο της οικονομικής ανάπτυξης κάθε χώρας, της ισχύουσας νομοθεσίας για τις προδιαγραφές προϊόντων, για τις χρήσεις ή για το εξαγωγικό εμπόριο. Ένα προϊόν με τις ιδιότητες που παράγεται στο διυλιστήριο μιας χώρας, είναι δυνατόν να μην μπορεί να καταναλωθεί σε αυτή τη χώρα για τους προαναφερόμενους λόγους και να βρίσκει αγορά να πουληθεί σε κάποια άλλη που να εμφανίζει ζήτηση ή να το επιτρέπει η νομοθεσία και οι περιβαλλοντικοί κανονισμοί για περαιτέρω εμπορική δραστηριότητα. Επομένως, και η γεωγραφική θέση ενός διυλιστηρίου συνεισφέρει στο οικονομικό αποτέλεσμα τόσο από τη μεριά της πρόσβασης σε διάφορες ποιότητες αργού όσο και τη μεριά στα κέντρα κατανάλωσης των παραγόμενων προϊόντων. (4), (5), (6)

Όπως φαίνεται και στο χάρτη που ακολουθεί, η παγκόσμια αύξηση της κατανάλωσης πετρελαίου ανήλθε κατά μέσο όρο σε 1,6 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα, πάνω από τον 10ετή μέσο όρο του 1 εκατομμυρίου βαρελιών/ημέρα για δεύτερο συνεχές έτος, ως αποτέλεσμα της ισχυρότερης από τη συνηθισμένη ανάπτυξη των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η Κίνα και η Ινδία εξακολουθούν να παρέχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη, με αύξηση 400.000 βαρέλια/ημέρα και 330.000 βαρέλια/ημέρα αντιστοίχως. Σύμφωνα με την έρευνα της BP (2016) , το πετρέλαιο παρέμεινε το κυριότερο καύσιμο στον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το ένα τρίτο (33,3%) της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα, κέρδισε το παγκόσμιο μερίδιο αγοράς για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, μετά από 15 χρόνια πτώσης από το 1999 έως το 2014. (3) & (7)



Χάρτης 4: Κατανάλωση αργού πετρελαίου ανά περιοχή για το έτος 2016
(Πηγή: BP Statistical Review 2017)

Όπως και το 2015, η ισχύς της ζήτησης πετρελαίου ήταν η πιο έντονη στα «καταναλωτικά» καύσιμα, όπως η βενζίνη και τα καύσιμα των αεροπλάνων, τα οποία χαρακτηρίστηκαν από σχετικά χαμηλές τιμές. Αντιθέτως, η ζήτηση για πετρέλαιο κίνησης ντίζελ, η οποία είναι πιο εκτεθειμένη στις αδυναμίες της βιομηχανικής δραστηριότητας, μειώθηκε για πρώτη φορά από το 2009, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Κίνας. (3) & (7)

Η οικονομική ανάπτυξη παίζει σημαντικό ρόλο στην κατανάλωση της ενέργειας, ενώ αρκετοί μελετητές θεωρούν ότι υπάρχει μία αμφίδρομη σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Έτσι λοιπόν, η κατανάλωση πετρελαίου αποτελεί κρίσιμης σημασίας μεταβλητή για την οικονομία, όπως επίσης και για τη διαμόρφωση των τιμών του πετρελαίου, που αποτελούν τον μηχανισμό ισορροπίας μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης για αυτό. Παράλληλα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το αργό πετρέλαιο και τα παράγωγά του παραμένουν από τα πιο σημαντικά και χρήσιμα εμπορεύματα ενέργειας, με μερίδιο άνω του 35% στην παγκόσμια αγορά, κυρίως λόγω του τομέα των μεταφορών. Τέλος, η ζήτηση και η κατανάλωση ενέργειας, και κατ' επέκταση αργού πετρελαίου, έχουν αυξηθεί την τελευταία 10ετία κυρίως λόγω: της οικονομικής ανάπτυξης, του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, της βιομηχανικής υποδομής, του κλίματος και της γεωγραφίας του τόπου. (4)

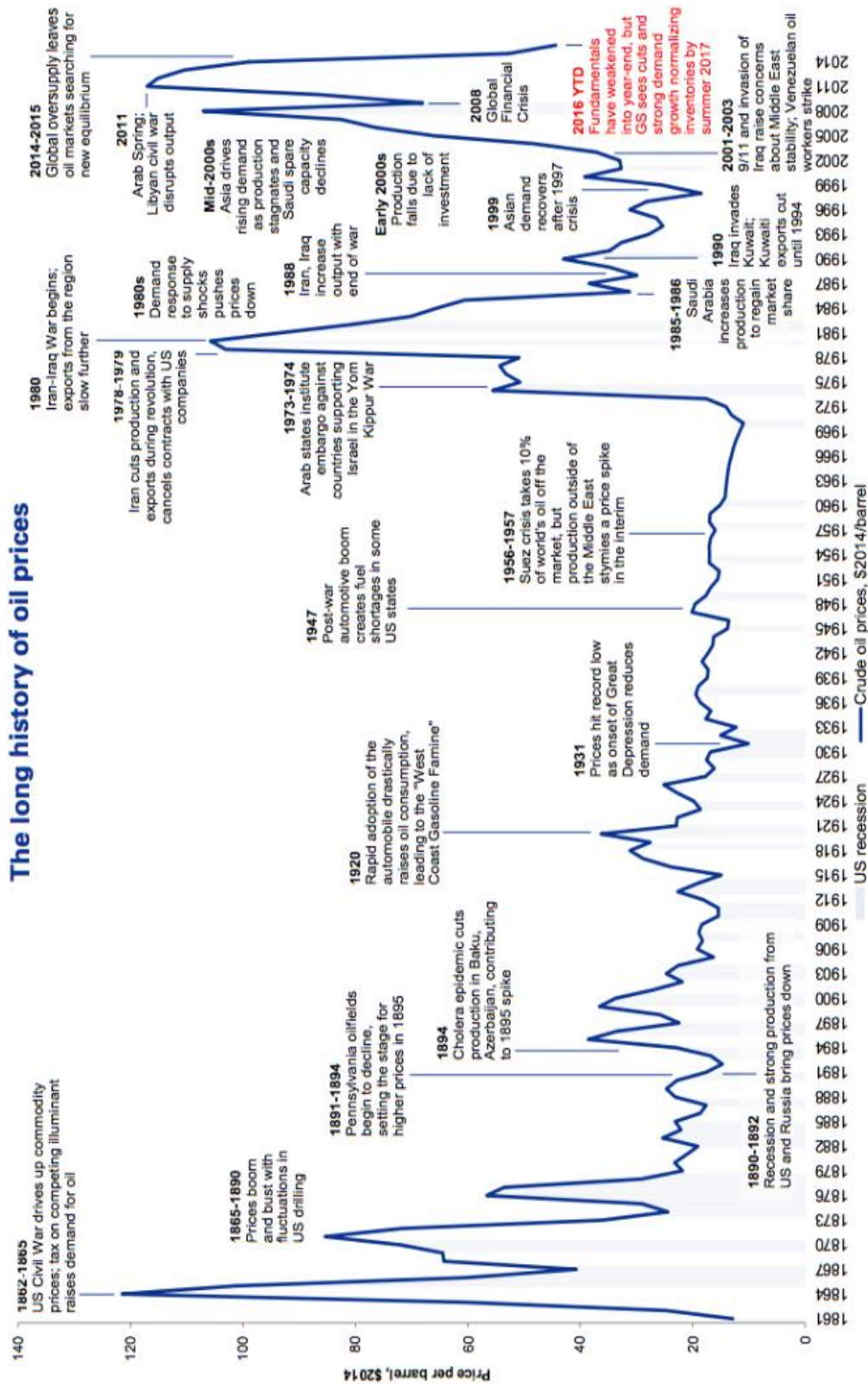
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

5.1 Ιστορική Εξέλιξη Τιμών Πετρελαίου

Όπως είναι ευρέως γνωστό, τα προϊόντα του αργού πετρελαίου αποτελούν τη βάση για την παραγωγή και τη μεταφορά αγαθών σε όλο τον κόσμο, όπως επίσης ο τομέας των υπηρεσιών επηρεάζεται σημαντικά από τη διαθεσιμότητα της ενέργειας. Λαμβάνοντας υπόψη την εξάρτηση των περισσότερων οικονομιών του κόσμου από το πετρέλαιο, γίνεται σαφές ότι η εξέλιξη της οικονομίας κάθε χώρας επηρεάζεται σημαντικά από τη μεταβολή των τιμών του αργού πετρελαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι η πρώτη πετρελαϊκή κρίση (1973-74) εκτίναξε στις Η.Π.Α. τον πληθωρισμό στο 12,3% και την ανεργία στο 5,6%, ενώ η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση (1980) οδήγησε τον πληθωρισμό στο 13,3% και την ανεργία στο 7,1%. Αυτός είναι και ο λόγος, όπως αναφέραμε πιο πάνω, που οι περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες φροντίζουν να έχουν πάντα αποθέματα πετρελαίου (στρατηγικά αποθέματα). (1)

Κατά το 2016, η ημερήσια τιμή πετρελαίου τύπου Brent ήταν κατά μέσο όρο \$ 43,73 το βαρέλι, χαμηλότερο από το 2015 που ήταν \$ 52,39 / βαρέλι και αποτελεί το χαμηλότερο (ονομαστικό) ετήσιο επίπεδο από το 2004. Επιπλέον, το 2016 η ετήσια μέση τιμή για το Brent μειώθηκε κατά 17%, ενώ τιμή πετρελαίου τύπου WTI μειώθηκε κατά 0,39 δολάρια το βαρέλι. Η αγορά ανταποκρίθηκε στη μείωση των τιμών του πετρελαίου, με τη ζήτηση να αυξάνεται κατά 2,0 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα διπλασιάζοντας το μέσο όρο της δεκαετίας.

Τα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζουν την εξέλιξη των τιμών του αργού πετρελαίου από το 1861 μέχρι σήμερα, όπου μπορούμε να εύκολα να παρατηρήσουμε την επίδραση που είχαν στις τιμές τα διάφορα σημαντικά γεγονότα.

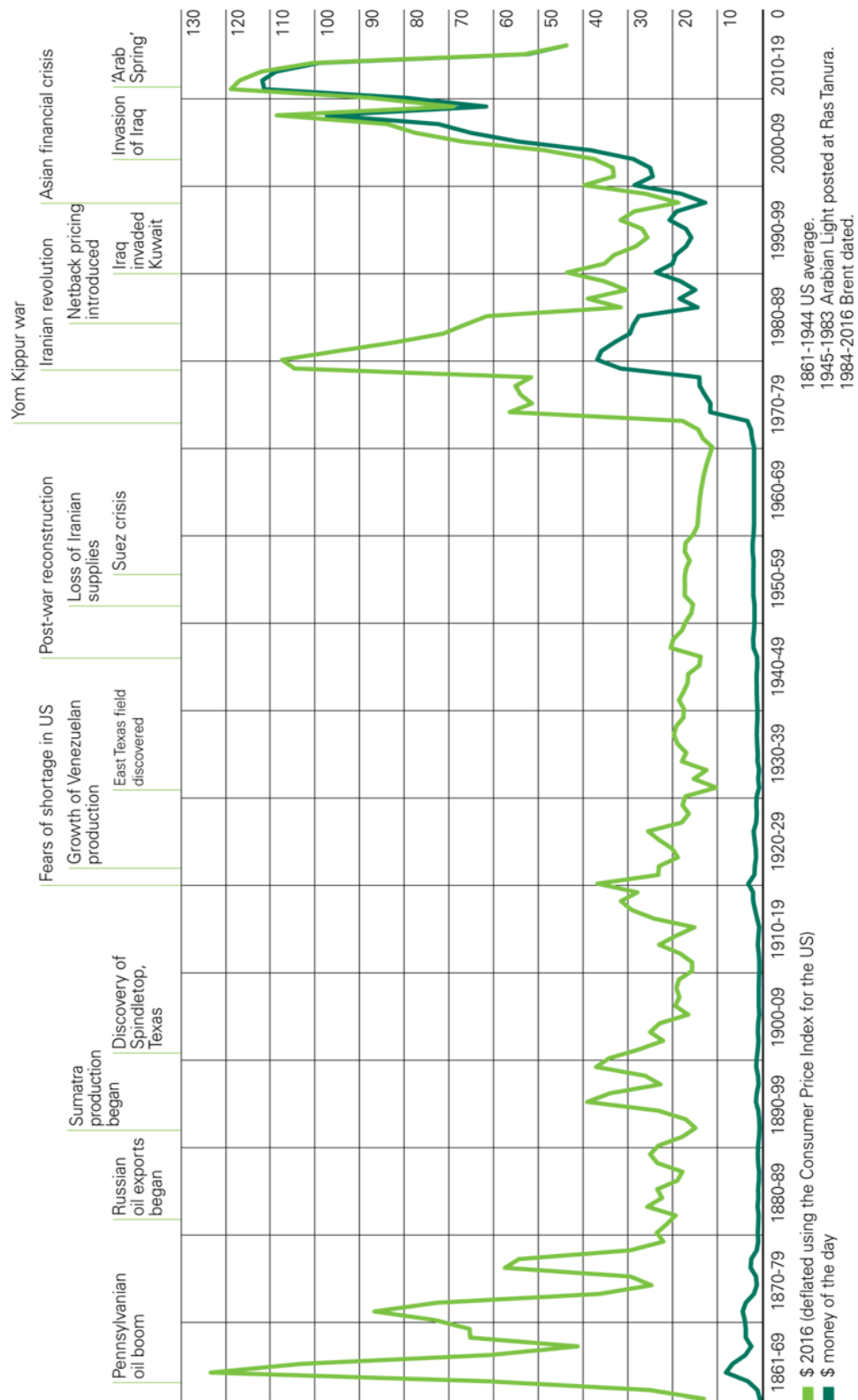


An earlier version of this chart appeared on pg. 16 of *Top of Mind Issue #52: OPEC and Oil Opportunities*.
 Note: 2016 price shown is YTD average as of Dec. 19, 2016.
 Source for data: BP, NBER/Federal Reserve Bank of St. Louis, Haver Analytics.
 Source for annotations: ©James Hamilton, "Historical Oil Shocks," University of California, San Diego, February 2011; various news sources; Goldman Sachs Global Investment Research.

Goldman Sachs

Διάγραμμα 6: Η μακρά ιστορία των τιμών αργού πετρελαίου (1861-2016)

(Πηγή: Goldman Sachs, Δεκέμβριος 2016)



Διάγραμμα 7: Παγκόσμια γεγονότα και τιμές αργού πετρελαίου (\$/βαρέλι) 1861-2016
(Πηγή: BP Statistical Review 2017)

5.2 Παράγοντες Επιρροής της Τιμής του Αργού Πετρελαίου

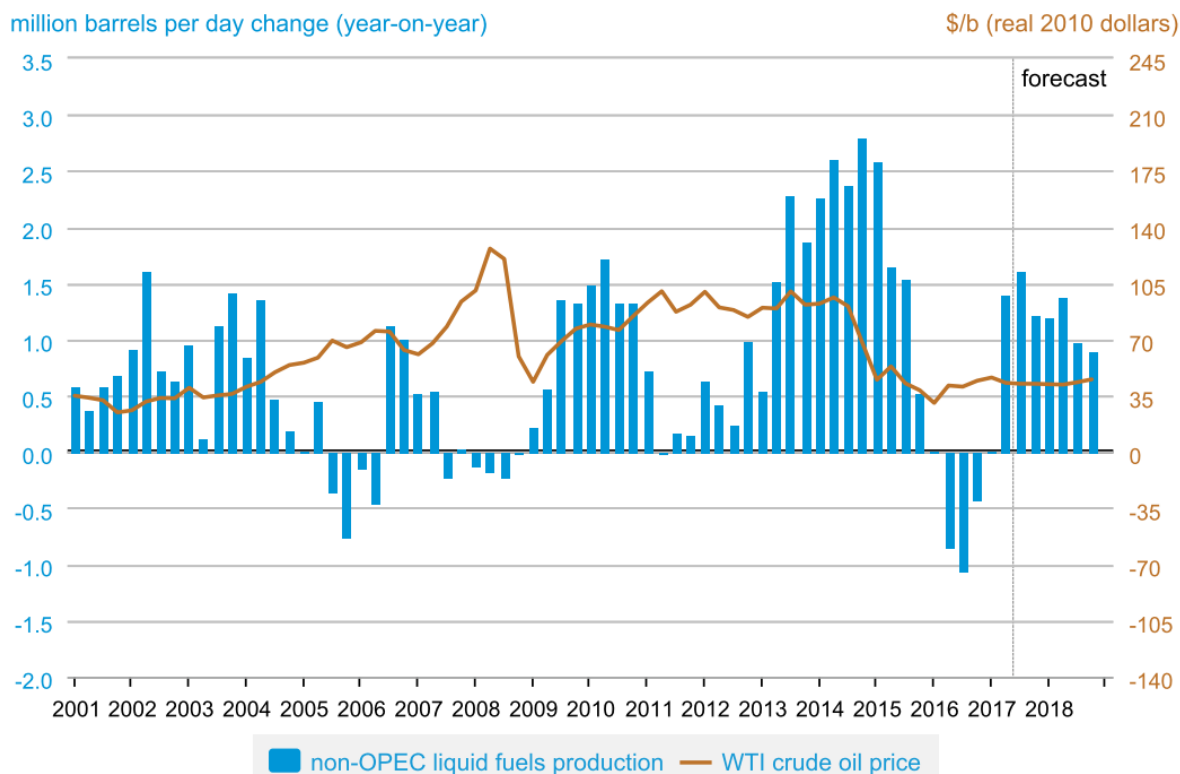
Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (IEA) υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να επηρεάζουν τις τιμές του αργού πετρελαίου – φυσικοί παράγοντες της αγοράς καθώς και παράγοντες που σχετίζονται με τις εμπορικές και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Παρακάτω περιγράφονται οι κυριότεροι παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις αγορές πετρελαίου και διερευνούνται οι πιθανοί δεσμοί μεταξύ κάθε παράγοντα και των τιμών του αργού πετρελαίου. Επιπλέον, παρουσιάζονται γραφήματα τα οποία απεικονίζουν τις πτυχές αυτών των δεσμών. (9)

5.2.1 Προσφορά από Κράτη εκτός ΟΠΕΚ

Η παραγωγή πετρελαίου από χώρες εκτός του Οργανισμού των χωρών εξαγωγής πετρελαίου (ΟΠΕΚ) αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου το 60% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου. Βασικά κέντρα παραγωγής εκτός ΟΠΕΚ περιλαμβάνουν τη Βόρεια Αμερική, περιοχές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και τη Βόρεια Θάλασσα.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι καθαρές αυξήσεις στην παραγωγή από τις χώρες εκτός ΟΠΕΚ σε σχέση με την τιμή του WTI, όπου συμπεραίνουμε ότι οι αλλαγές στην προσφερόμενη ποσότητα από τις χώρες εκτός ΟΠΕΚ μπορεί να επηρεάσουν την τιμή του πετρελαίου.

Non-OPEC liquid fuels production and WTI crude oil prices



Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters.

Διάγραμμα 8: Η παραγωγή υγρών καυσίμων από χώρες εκτός ΟΠΕΚ και οι τιμές WTI

(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 12/09/2017)

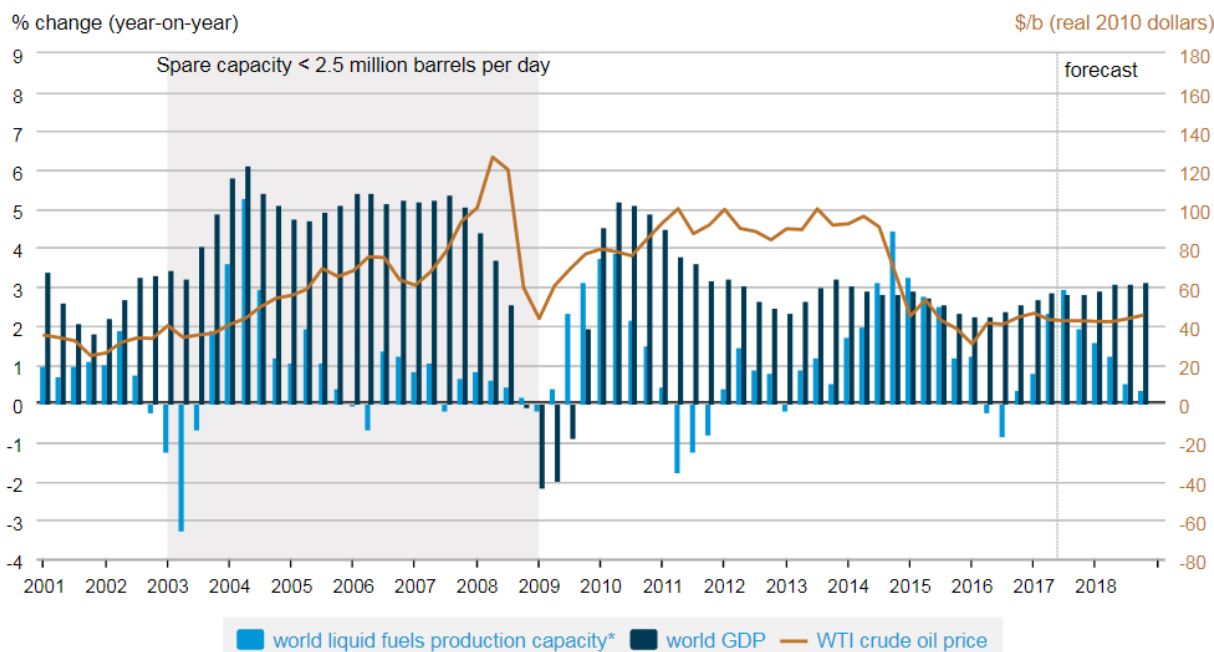
Οι χώρες παραγωγί εκτός ΟΠΕΚ λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις για την παραγωγή πετρελαίου, σε αντίθεση με την παραγωγή πετρελαίου του ΟΠΕΚ, η οποία υπόκειται σε κεντρικό συντονισμό. Επιπλέον, σε αντίθεση με τον ΟΠΕΚ, όπου η παραγωγή πετρελαίου είναι κυρίως στα χέρια των εθνικών πετρελαϊκών εταιρειών, οι διεθνείς ή επενδυτικές πετρελαϊκές εταιρείες δραστηριοποιούνται κυρίως σε χώρες που δεν είναι μέλη του ΟΠΕΚ. Στόχος των διεθνών ή επενδυτικών πετρελαϊκών εταιρειών είναι πρωτίστως η αύξηση της αξίας των μετόχων τους και η λήψη επενδυτικών αποφάσεων βάσει οικονομικών παραγόντων. Παράλληλα, πολλές εταιρείες έχουν και επιπρόσθετους στόχους, όπως η παροχή απασχόλησης, οι υποδομές ή τα έσοδα που επηρεάζουν τη χώρα τους με την ευρύτερη έννοια. Συνεπώς, οι επενδύσεις εκτός του ΟΠΕΚ, τείνουν να ανταποκρίνονται πιο άμεσα στις αλλαγές των συνθηκών της αγοράς.

Οι παραγωγοί εκτός των χωρών του ΟΠΕΚ θεωρούνται γενικά αποδέκτες των τιμών, δηλαδή αντιδρούν στις τιμές της αγοράς και δεν προσπαθούν να επηρεάσουν τις τιμές «διαχειριζόμενοι» την παραγωγή. Κατά συνέπεια, οι παραγωγοί εκτός ΟΠΕΚ τείνουν να παράγουν σχεδόν κοντά στην πλήρη χωρητικότητα τους και ως εκ τούτου έχουν μικρή πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Έτσι, τα χαμηλότερα επίπεδα προσφοράς πετρελαίου εκτός των χωρών του ΟΠΕΚ τείνουν να ασκούν ανοδική πίεση στις τιμές, μειώνοντας με αυτό τον τρόπο τη συνολική παγκόσμια προσφορά και αυξάνοντας έτσι τη ζήτηση για προμήθεια από τον ΟΠΕΚ. Κατά συνέπεια, όσο μεγαλύτερη είναι η ζήτηση από τον ΟΠΕΚ, τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα του να επηρεάσει τις τιμές.

Στο παρακάτω διάγραμμα, τα επίπεδα τιμών του WTI κατατάσσονται με τα ποσοστά αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ (ως δείκτης της παγκόσμιας αύξησης της ζήτησης πετρελαίου) και τις τριμηνιαίες μεταβολές της παγκόσμιας παραγωγικής ικανότητας, που ορίζονται ως η παραγωγική ικανότητα του ΟΠΕΚ συν την παραγωγή εκτός ΟΠΕΚ (ως δείκτης παγκόσμιας αύξησης της προσφοράς πετρελαίου). Από το 2005 έως το 2008, η οικονομική ανάπτυξη παρέμεινε ισχυρή, ενώ η παραγωγική ικανότητα του πετρελαίου αυξήθηκε με αργούς ρυθμούς και μάλιστα μειώθηκε σε μερικά τρίμηνα, ενώ οι δύσκολοι όροι της αγοράς ασκούσαν ανοδική πίεση στις τιμές του πετρελαίου.

Changes in world liquid fuels production capacity and GDP, price of WTI crude oil

DOWNLOAD



*World capacity = OPEC capacity plus non-OPEC production



Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters

Διάγραμμα 9: Οι μεταβολές στην παραγωγή υγρών καυσίμων και στο ΑΕΠ παγκοσμίως και οι τιμές WTI

(Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 08/08/2017)


Η παραγωγή εκτός ΟΠΕΚ έχει συνήθως μειονεκτική θέση σε σχέση με την παραγωγή του ΟΠΕΚ, καθώς κατά κύριο λόγο λαμβάνει χώρα σε παραμεθόριες περιοχές που έχουν σχετικά υψηλό κόστος εύρεσης και παραγωγής, όπως οι υπεράκτιες περιοχές βαθέων υδάτων. Ωστόσο, οι παραγωγοί εκτός ΟΠΕΚ συμβάλουν συχνά στην ανάπτυξη νέας τεχνολογίας παραγωγής, μειώνοντας έτσι το κόστος, γεγονός που μπορεί τελικά να ασκήσει πίεση στις τιμές προς τα κάτω.

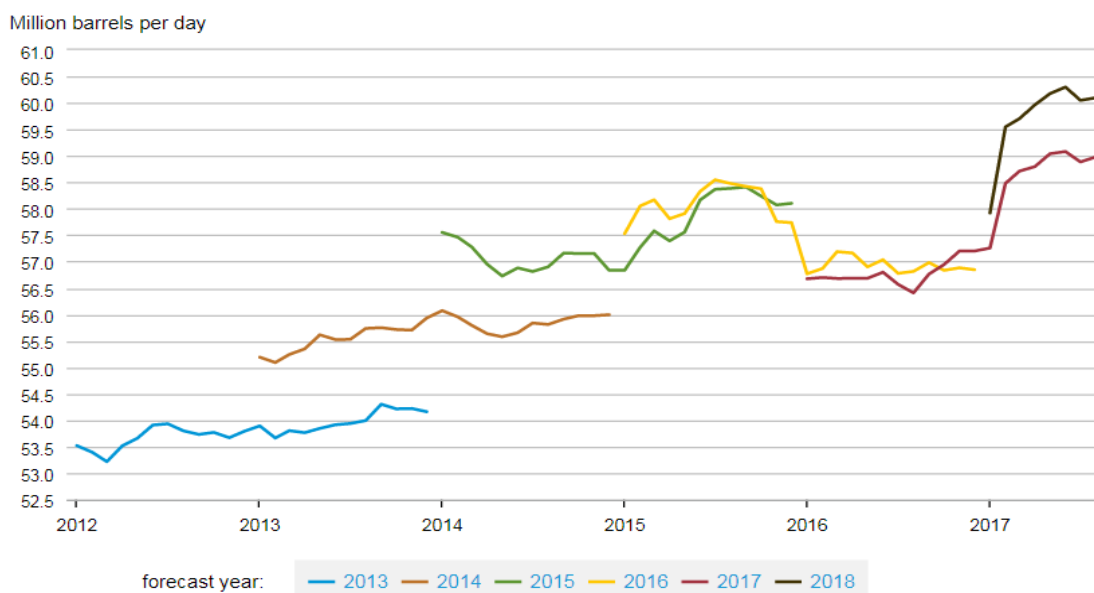
Ενώ η αύξηση της προσφοράς εκτός των χωρών του ΟΠΕΚ συμβάλλει στη μείωση των τιμών του πετρελαίου, οι διαταραχές της παραγωγής εκτός του ΟΠΕΚ μειώνουν την παγκόσμια προσφορά αργού πετρελαίου και μπορούν να οδηγήσουν τελικά σε υψηλότερες τιμές πετρελαίου. Αυτές οι απρογραμμάτιστες διακοπές μπορεί να διαρκέσουν για μεγάλες χρονικές


περιόδους και η αβεβαιότητα που προκαλείται σχετικά με το πότε η παραγωγή θα επιστρέψει στις αγορές αυξάνει περαιτέρω την αστάθεια των τιμών.

Τέλος, οι τιμές του πετρελαίου δεν επηρεάζονται μόνο από την πραγματική παραγωγή εκτός των χωρών του ΟΠΕΚ, αλλά και από τις μεταβολές στις προσδοκίες για μελλοντική προσφορά εκτός των του ΟΠΕΚ. Από το 2005 έως το 2008, οι τελικές εκθέσεις παραγωγής για παραγωγή εκτός ΟΠΕΚ ήταν σταθερά χαμηλότερες από τις προβλεπόμενες προσδοκίες. Ως συνέπεια, η μείωση της αναμενόμενης παραγωγής ανάγκασε τον κόσμο να βασιστεί περισσότερο στο αργό πετρέλαιο του ΟΠΕΚ, μειώνοντας τα επίπεδα της πλεονάζουσας παραγωγικής του ικανότητας και συμβάλλοντας στην ανοδική τάση των τιμών του πετρελαίου. (10)

Projected non-OPEC liquid fuels production, annual expectations

 DOWNLOAD



 Source: U.S. Energy Information Administration, Short Term Energy Outlook

Διάγραμμα 10: Οι ετήσιες προσδοκίες για την προσφορά πετρελαίου από χώρες εκτός ΟΠΕΚ (Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, 08/08/2017)

5.2.2 Προσφορά από Κράτη Μέλη του ΟΠΕΚ

Η παραγωγή αργού πετρελαίου από τον Οργανισμό Πετρελαιοεξαγωγικών Κρατών (ΟΠΕΚ) αποτελεί σημαντικό παράγοντα στον καθορισμό της τιμής του πετρελαίου. Ο οργανισμός αυτός επιδιώκει να διαχειρίζεται ενεργά την παραγωγή πετρελαίου στα κράτη μέλη του, θέτοντας στόχους παραγωγής. Ιστορικά, οι τιμές του αργού πετρελαίου παρουσίασαν αυξήσεις σε περιόδους όπου ο ΟΠΕΚ είχε θέσει στόχο τη μείωση της παραγωγής.

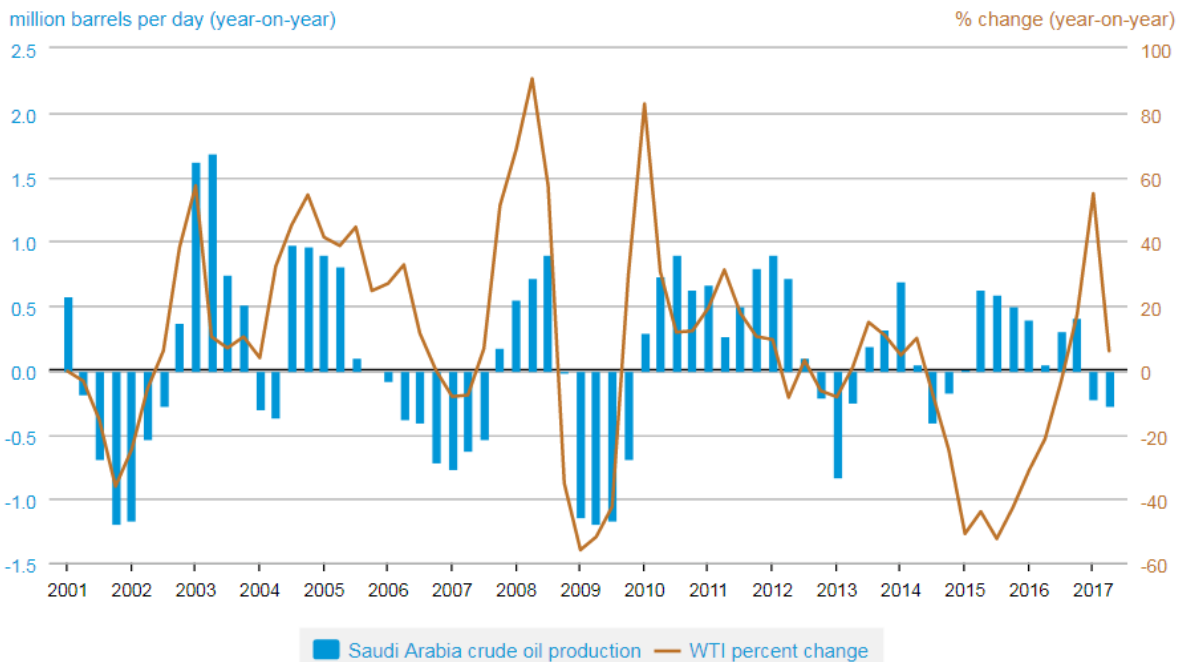
Οι χώρες μέλη του ΟΠΕΚ παράγουν περίπου το 40% του παγκόσμιου αργού πετρελαίου. Εξίσου σημαντικό στοιχείο για τις παγκόσμιες τιμές είναι οι εξαγωγές πετρελαίου του ΟΠΕΚ, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% του συνόλου των πετρελαιοειδών που εμπορεύονται διεθνώς. Λόγω του σημαντικού αυτού μεριδίου αγοράς, οι ενέργειες του ΟΠΕΚ έχουν τη δύναμη να επηρεάζουν τις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου. Για παράδειγμα, οι ενδείξεις αλλαγών στην παραγωγή αργού πετρελαίου από τη Σαουδική Αραβία, που αποτελεί τον μεγαλύτερο παραγωγό του ΟΠΕΚ, συχνά επηρεάζουν τις τιμές του πετρελαίου.

Οι αγορές πετρελαίου ανταποκρίνονται συχνά στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες για μελλοντική προσφορά και ζήτηση. Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, οι προβολές των αλλαγών στη παραγωγή αργού πετρελαίου στη Σαουδική Αραβία έχουν ως αποτέλεσμα μεταβολές στις τιμές του πετρελαίου WTI.

Changes in Saudi Arabia crude oil production can affect oil prices

Changes in Saudi Arabia crude oil production and WTI crude oil prices

DOWNLOAD



Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters

Updated: Monthly | Last Updated: 08/08/2017

Διάγραμμα 11: Οι μεταβολές της παραγωγής αργού πετρελαίου στη Σαουδική Αραβία και οι τιμές WTI (Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, Thomson Reuters, 08/08/2017)

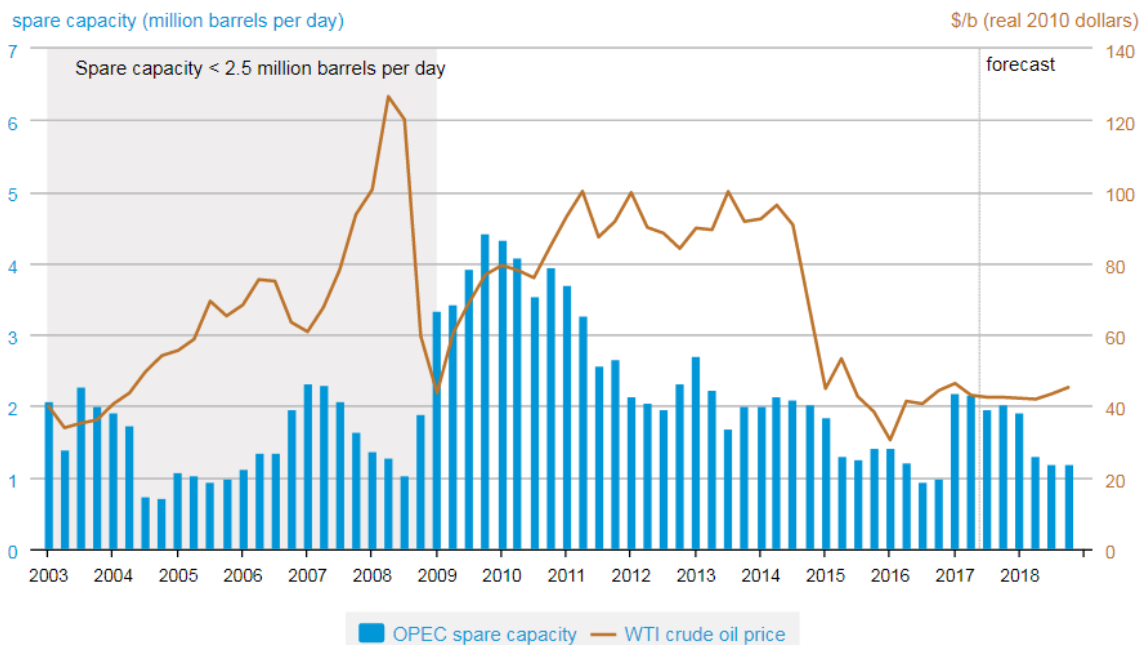
Ο βαθμός στον οποίο οι χώρες μέλη του ΟΠΕΚ αξιοποιούν τη διαθέσιμη παραγωγική τους ικανότητα χρησιμοποιείται συχνά ως δείκτης της στενότητας της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου, όπως επίσης και ως δείκτης του βαθμού στον οποίο ο ΟΠΕΚ ασκεί ανοδική επίδραση στις τιμές. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (IEA), η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα ορίζεται ως ο όγκος παραγωγής που μπορεί να επιτευχθεί εντός 30 ημερών και διατηρείται για τουλάχιστον 90 ημέρες. Η Σαουδική Αραβία, ο μεγαλύτερος παραγωγός πετρελαίου του ΟΠΕΚ και ο μεγαλύτερος εξαγωγέας πετρελαίου παγκοσμίως, κατέχει ιστορικά τη μεγαλύτερη πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα καθώς συνήθως διατηρεί περισσότερα από 1,5-2 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως διαθέσιμης χωρητικότητας για τη διαχείριση της αγοράς.

Παράλληλα, η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα του ΟΠΕΚ αποτελεί δείκτη της ικανότητας της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου να ανταποκρίνεται στις πιθανές κρίσεις που μπορεί να προκαλέσουν μείωση της προσφοράς αργού πετρελαίου. Ως αποτέλεσμα, οι τιμές του πετρελαίου τείνουν να ενσωματώνουν ένα αυξανόμενο ασφάλιστρο κινδύνου (risk premium) όταν η πλεονάζουσα προσφορά του ΟΠΕΚ τείνει να φτάσει σε χαμηλά επίπεδα.

Όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, από το 2003 έως το 2008, η συνολική πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα του ΟΠΕΚ παρέμεινε κοντά ή κάτω από τα 2 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, γεγονός που παρείχε ελάχιστα περιθώρια διακύμανσης της προσφοράς, σε περίπτωση ραγδαίας αυξανόμενης ζήτησης. Η χαμηλή παραγωγική ικανότητα περιορίζει την ικανότητα του ΟΠΕΚ να ανταποκρίνεται στη ζήτηση και στις αυξήσεις των τιμών, ενώ η μεγάλη πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα υποδηλώνει παρακράτηση παραγωγής, πιθανώς για λόγους διαχείρισης των τιμών.

OPEC spare production capacity and WTI crude oil prices

DOWNLOAD



Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters

Διάγραμμα 12: Πλεονάζουσα παραγωγική χωρητικότητα του ΟΠΕΚ και οι τιμές WTI
(Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 08/08/2017)

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι αγορές επηρεάζονται από τα γεωπολιτικά γεγονότα εντός και μεταξύ των χωρών του ΟΠΕΚ, καθώς έχουν επιφέρει κατά το παρελθόν μειώσεις στην παραγωγή του πετρελαίου. Δεδομένης της σημασίας της αγοράς του ΟΠΕΚ, τα γεγονότα που μπορεί να προκαλέσουν πραγματική ή μελλοντική πιθανή μείωση της παραγωγής μπορεί να προκαλέσουν έντονες μεταβολές στις τιμές του πετρελαίου.

Παρά τις προσπάθειες του ΟΠΕΚ για τη διαχείριση της παραγωγής και τη διατήρηση του επιδιωκόμενου επιπέδου τιμών, οι χώρες μέλη δεν συμμορφώνονται πάντα με τους στόχους παραγωγής που έχει υιοθετήσει ο οργανισμός. Η απροθυμία αυτή των κρατών μελών να διατηρήσουν τους στόχους παραγωγής μπορεί να επηρεάσει τις τιμές του αργού πετρελαίου. Επιπλέον, σημαντική επίδραση στις τιμές του πετρελαίου έχουν οι απροσδόκητες διακοπές της παραγωγής του ΟΠΕΚ, το μέγεθος και η συχνότητα τους, καθώς επίσης και η αβεβαιότητα που προκαλείται για την αποκατάσταση της παραγωγής.

Η συμπεριφορά των τιμών του πετρελαίου δεν εξαρτάται μόνο από την τρέχουσα προσφορά και ζήτηση, αλλά και από την προβλεπόμενη μελλοντική προσφορά και ζήτηση. Ο ΟΠΕΚ προσαρμόζει τους στόχους παραγωγής των κρατών μελών με βάση την τρέχουσα προσφορά και ζήτηση, καθώς επίσης και τις μελλοντικές προσδοκίες. Ωστόσο, η εκτίμηση της μελλοντικής προσφοράς και ζήτησης είναι ιδιαίτερα δύσκολη όταν οι συνθήκες της αγοράς είναι αβέβαιες και αλλάζουν ραγδαία. Τέλος, μπορεί επίσης να υπάρξουν σημαντικές καθυστερήσεις στην προσαρμογή των στόχων παραγωγής του ΟΠΕΚ σε συνάρτηση με τις συνθήκες της αγοράς, επηρεάζοντας και με αυτό τον τρόπο τις τιμές. (11)

5.2.3 Σημείο Ισορροπίας - Balance

Σημαντικό στοιχείο αποτελούν τα αποθέματα τα οποία λειτουργούν ως το σημείο ισορροπίας ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση. Έτσι, σε περιόδους κατά τις οποίες η παραγωγή υπερβαίνει την κατανάλωση, το αργό πετρέλαιο και τα παράγωγα προϊόντα του μπορούν να αποθηκευτούν για μελλοντική χρήση. Όπως για παράδειγμα, εάν η κατανάλωση ξεπεράσει την τρέχουσα παραγωγή, η προσφορά πετρελαίου μπορεί να συμπληρωθεί από τα αποθέματα ούτως ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των καταναλωτών. Τέλος, τα αποθέματα πετρελαίου θεωρούνται συχνά ως προληπτικό μέτρο, δεδομένης της αβεβαιότητας της προσφοράς και της ζήτησης.

Τα δυλιστήρια και τα τερματικά αποθήκευσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποθηκευτικοί χώροι για το αργό πετρέλαιο ή / και τα τελικά προϊόντα όπως βενζίνη, πετρέλαιο θέρμανσης και πετρέλαιο ντίζελ, ώστε να αντιμετωπιστούν οι εποχιακές διακυμάνσεις, είτε για τα απροσδόκητα καιρικά φαινόμενα, ή για τη συντήρηση δυλιστηρίων. Επιπλέον, ορισμένα προϊόντα πετρελαίου, όπως το πετρέλαιο θέρμανσης και η βενζίνη, έχουν έντονη εποχιακή διακύμανση ζήτησης, με αποτέλεσμα τα αποθέματα να αυξάνονται όταν η κατανάλωση είναι χαμηλότερη και να μειώνονται κάθε φορά που αυξάνεται η κατανάλωση. Όπως για παράδειγμα η αύξηση της ζήτησης για βενζίνη στις Η.Π.Α. κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (driving season) ή η αύξηση της ζήτησης για πετρέλαιο θέρμανσης κατά τους χειμερινούς μήνες.

Το τρέχον επίπεδο αποθεμάτων είναι πολύ σημαντικό στη σχέση μεταξύ της τρέχουσας τιμής του πετρελαίου και των προσδοκιών για τις μελλοντικές τιμές, καθώς τα αποθέματα μπορούν να ικανοποιήσουν είτε την τρέχουσα είτε τη μελλοντική ζήτηση. Έτσι, εάν οι τιμές των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης αυξάνονται σε σχέση με το τρέχον επίπεδο της spot αγοράς, θα αυξηθούν τα κίνητρα για την αποθήκευση πετρελαίου και αναμονή για την πώληση στην υψηλότερη αναμενόμενη τιμή. Αντιθέτως, εάν παρατηρηθεί στην αγορά η ύπαρξη αυξημένων αποθεμάτων αργού πετρελαίου, αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι η τρέχουσα παραγωγή ξεπερνά την τρέχουσα κατανάλωση στην επικρατούσα τιμή. Αυτό πιθανότατα να οδηγήσει στη μείωση των spot τιμών, ούτως ώστε να εξισορροπηθούν οι ζήτηση με την προσφορά.

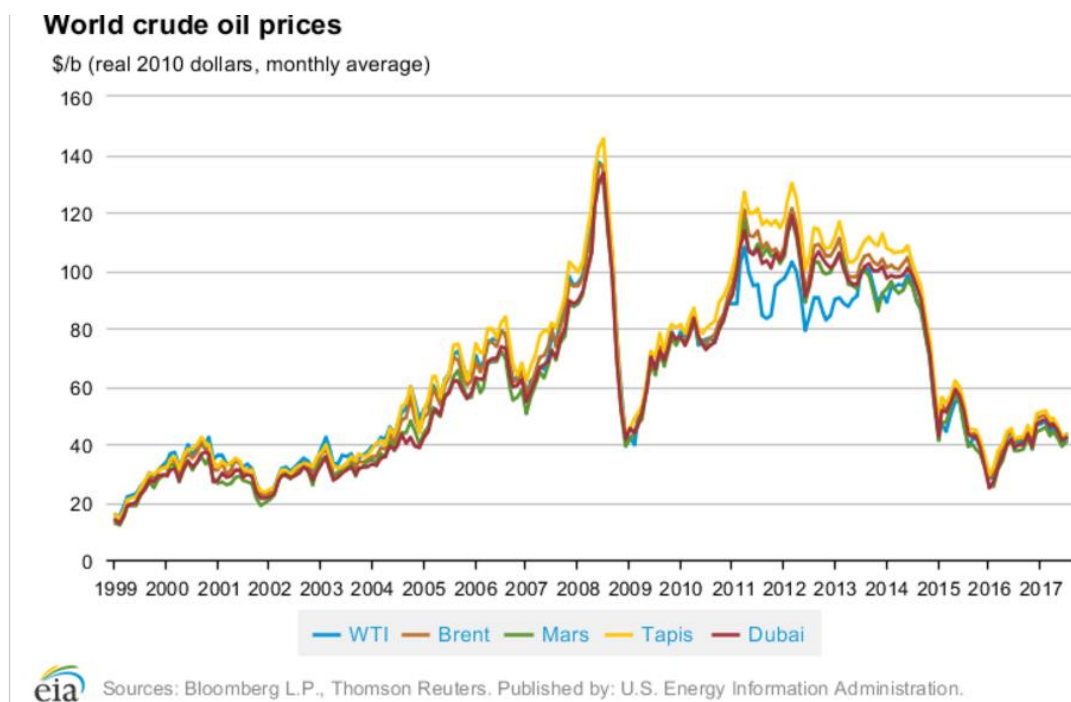
Αυτή η εξισορρόπηση μεταξύ των τρεχουσών και των μελλοντικών τιμών, και μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης μέσω των αποθεμάτων αποτελεί τον κύριο συνδετικό κρίκο ανάμεσα σε όσους ασχολούνται με τις χρηματοπιστωτικές αγορές και των εμπορικών εταιρειών, με αντικείμενο απασχόλησης το πετρέλαιο.

Η Υπηρεσία Πληροφοριών Ενέργειας των ΗΠΑ δημοσιεύει εβδομαδιαίες, μηνιαίες και ετήσιες απογραφές των αποθεμάτων για το αργό πετρέλαιο και τα σχετικά προϊόντα του, όπως επίσης οι χώρες του ΟΟΣΑ δημοσιεύουν τα αποθέματα τους σε τακτική βάση. Από την άλλη μεριά τα στοιχεία απογραφής για άλλες χώρες - συμπεριλαμβανομένων των βασικών αναπτυσσόμενων χωρών με ταχέως αυξανόμενη κατανάλωση πετρελαίου καθώς και μεγάλων παραγωγικών χωρών - είναι μερικώς ή σε ορισμένες περιπτώσεις καθόλου διαθέσιμα. Επιπλέον, το πετρέλαιο αποθηκεύεται πολύ συχνά σε πλοία στη θάλασσα (συνήθως σε πλοία τύπου VLCC) τα οποία λειτουργούν ως πλωτοί αποθηκευτικοί χώροι. Παράλληλα, πρέπει να τονιστεί ότι η έλλειψη πλήρους πληροφόρησης για τα αποθέματα μπορεί να προκαλέσει αβεβαιότητα στις αγορές πετρελαίου, επηρεάζοντας κατά συνέπεια και τις τιμές του αργού πετρελαίου.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι ΗΠΑ και άλλες χώρες (μέλη του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας) διατηρούν στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου, πέραν των εμπορικών αποθεμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω, με σκοπό την άμεση αντίδραση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.
(12).

5.2.4 Τιμές Spot

Ως γνωστόν, το αργό πετρέλαιο εμπορεύεται σε μια παγκόσμια αγορά. Οι τιμές των πολλών τύπου αργού πετρελαίου που παράγονται σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν την τάση να κινούνται στα ίδια επίπεδα, παρόλο που υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους, όπως το χαμηλής περιεκτικότητας σε θείο, το υψηλότερης περιεκτικότητας σε θείο κτλ. Όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, ενώ υπάρχουν πολλοί τύποι αργού πετρελαίου που παράγονται παγκοσμίως, και οι διακυμάνσεις τους στην ποιότητα και στον τόπο παραγωγής τους οδηγούν σε διαφορές τιμών, ωστόσο, επειδή οι αγορές πετρελαίου ενσωματώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο, οι τιμές τείνουν να κινούνται μαζί.



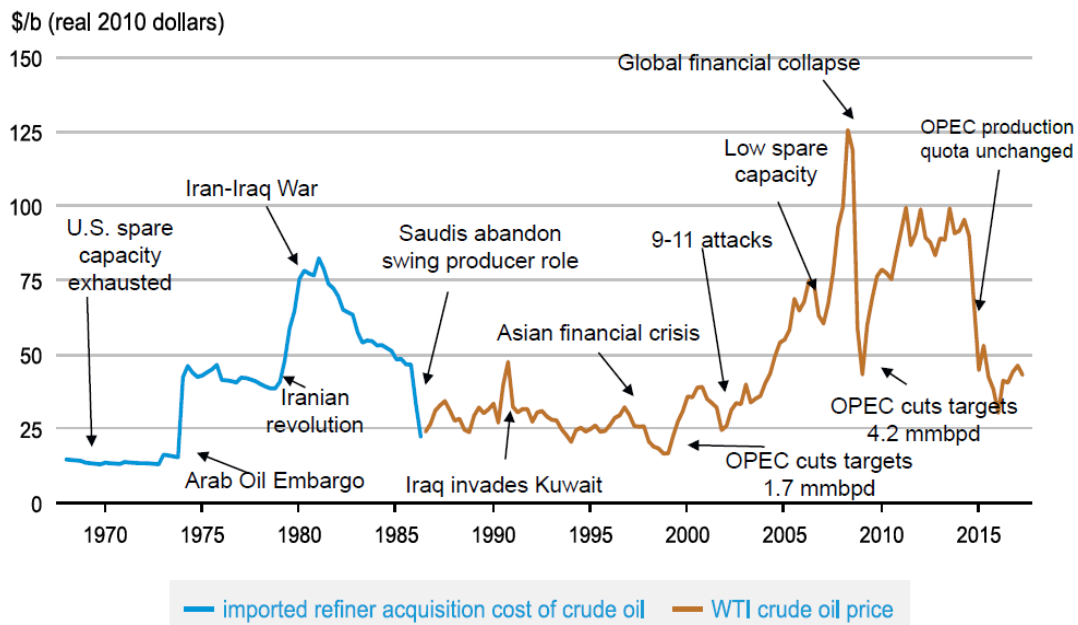
Διάγραμμα 13: Οι τιμές αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά

(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Bloomberg L.P., Thomson Reuters, 31/07/2017)

Η τιμή του αργού πετρελαίου μπορεί να επηρεαστεί από διάφορα γεγονότα, τα οποία ενδέχεται να διαταράξουν τη ροή του πετρελαίου στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των γεωπολιτικών γεγονότων και των καιρικών συνθηκών. Τα γεγονότα αυτά μπορεί να οδηγήσουν σε διακοπή της παραγωγής ή να δημιουργήσουν αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική προσφορά ή ζήτηση, οδηγώντας σε μεγαλύτερη μεταβλητότητα των τιμών. Πρέπει να σημειωθεί

ότι η μεταβλητότητα της τιμής του πετρελαίου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη χαμηλή ανταπόκριση ή την ανελαστικότητα τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης στις βραχυπρόθεσμες μεταβολές των τιμών.

Οι μεγαλύτερες ποσότητες αργού πετρελαίου παγκοσμίως βρίσκονται σε περιοχές που είναι ιστορικά επιρρεπείς σε πολιτικές αναταραχές ή έχει διαταραχθεί η παραγωγή πετρελαίου λόγω πολιτικών γεγονότων. Κατά περιόδους, συνέβησαν σημαντικές αλλαγές των τιμών του πετρελαίου ταυτόχρονα με τις αναταραχές στην προσφορά που προκλήθηκαν από πολιτικά γεγονότα. Κυριότερα παραδείγματα αποτελούν το Αραβικό Εμπάργκο Πετρελαίου το 1973-74, η Ιρανική επανάσταση και ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και ο Πόλεμος του Περσικού Κόλπου το 1990. Σαν πιο πρόσφατο παράδειγμα παρατηρήθηκαν διαταραχές στην προσφορά (ή περιορισμός της πιθανής ανάπτυξης πόρων) από πολιτικά γεγονότα στη Νιγηρία, τη Βενεζουέλα, το Ιράκ, το Ιράν και τη Λιβύη. Στο παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνονται οι αντιδράσεις των τιμών του αργού πετρελαίου αντιδρούν στα διάφορα γεωπολιτικά γεγονότα που προέκυψαν σε διάφορες περιόδους.



Διάγραμμα 14: Οι τιμές αργού πετρελαίου και τα διάφορα γεωπολιτικά και οικονομικά γεγονότα (Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, Thomson Reuters, 30/06/2017)

Έτσι, οι συμμετέχοντες στην αγορά πετρελαίου λαμβάνουν πάντοτε υπόψη τη πιθανότητα μελλοντικών διαταραχών και τις ενδεχόμενες επιπτώσεις τους, λόγω των προηγούμενων αναταραχών που έχουν προκληθεί από πολιτικά γεγονότα. Επιπλέον, εξετάζουν τα διαθέσιμα αποθέματα αργού πετρελαίου και την ικανότητα άλλων παραγωγών να αντισταθμίσουν την οποιαδήποτε πιθανή απώλεια προσφοράς.

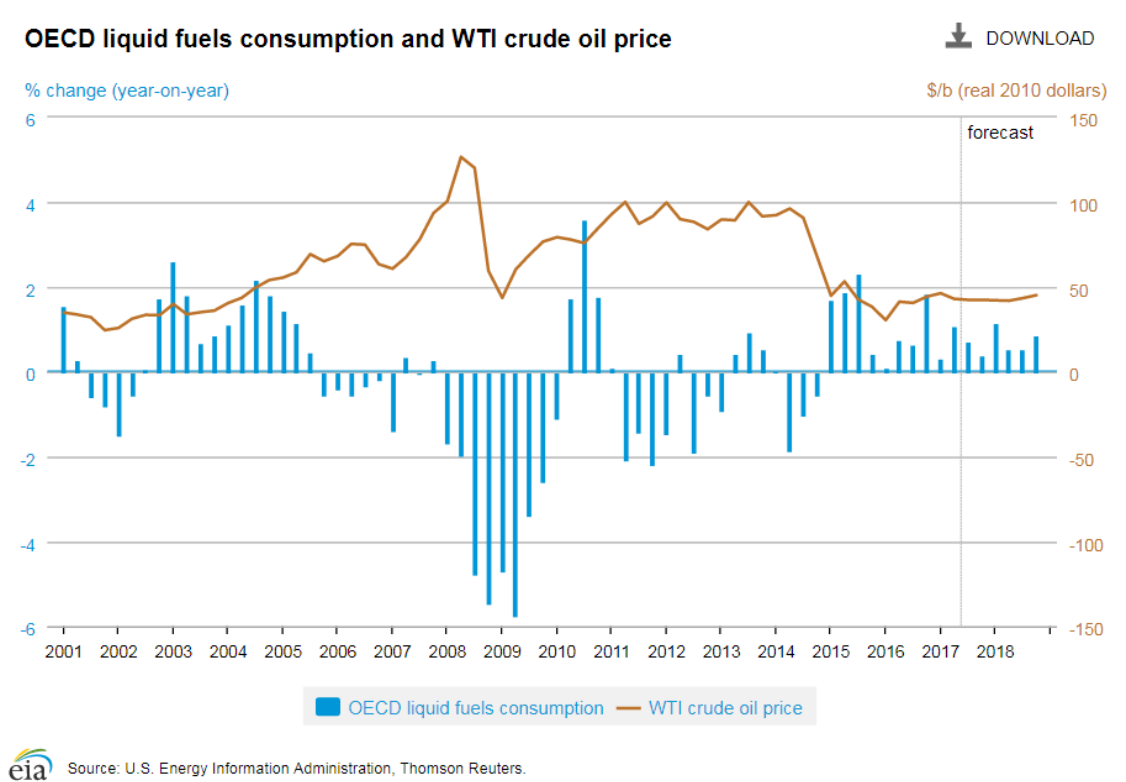
Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι οι καιρικές συνθήκες, που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσφορά αργού πετρελαίου. Με πιο πρόσφατο παράδειγμα τον τυφώνα Ίρμα που έπληξε τα δυτικά παράλια των ΗΠΑ, με αποτέλεσμα να σταματήσουν να λειτουργούν πολλά διωλιστήρια και τερματικά αποθήκευσης λόγω των καταστροφών, και κατ' επέκταση να ακυρωθούν πολλές ναυλώσεις πλοίων που είχαν δρομολόγιο στις περιοχές αυτές. Αυτό είχε άμεσο αντίκτυπο στις τιμές του πετρελαίου, οι οποίες αυξήθηκαν έντονα καθώς οι προσφορά στην αγορά πετρελαίου μειώθηκε.

Άλλα γεγονότα, όπως οι διακοπές λειτουργίας του διωλιστηρίου ή προβλήματα στους αγωγούς, μπορούν να περιορίσουν τη ροή του πετρελαίου και των προϊόντων, προκαλώντας αύξηση των τιμών.

Ωστόσο, η επίδραση αυτών των τύπων γεγονότων στις τιμές του αργού πετρελαίου τείνει να είναι σχετικά βραχυπρόθεσμη. Έτσι, όταν το πρόβλημα υποχωρεί και οι ροές πετρελαίου και των παράγωγων προϊόντων επανέρχονται στα κανονικά επίπεδα, οι τιμές συνήθως επιστρέφουν στα προηγούμενα επίπεδα τους. (13)

5.2.5 Ζήτηση από Κράτη του ΟΟΣΑ

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) αποτελείται από τις ΗΠΑ, μεγάλο μέρος της Ευρώπης, και από άλλες προηγμένες χώρες. Όπως παρουσιάζεται και στο παρακάτω διάγραμμα, η κατανάλωση πετρελαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ μειώθηκε στην δεκαετία μεταξύ 2000 και 2010, ενώ η κατανάλωση εκτός των χωρών του ΟΟΣΑ αυξήθηκε κατά 40% κατά την ίδια περίοδο.



Διάγραμμα 15: Κατανάλωση υγρών καυσίμων στις χώρες του ΟΟΣΑ και η τιμή WTI

(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 12/09/2017)

Οι σχέσεις μεταξύ των τιμών του πετρελαίου, της οικονομικής ανάπτυξης και της κατανάλωσης πετρελαίου επηρεάζονται από τις διαρθρωτικές συνθήκες στην οικονομία κάθε χώρας. Οι αναπτυγμένες χώρες τείνουν να έχουν υψηλότερη κατά κεφαλήν ιδιοκτησία οχημάτων, και κατ' επέκταση μεγαλύτερο μερίδιο της συνολικής κατανάλωσης πετρελαίου συγκριτικά με τις χώρες εκτός ΟΟΣΑ.

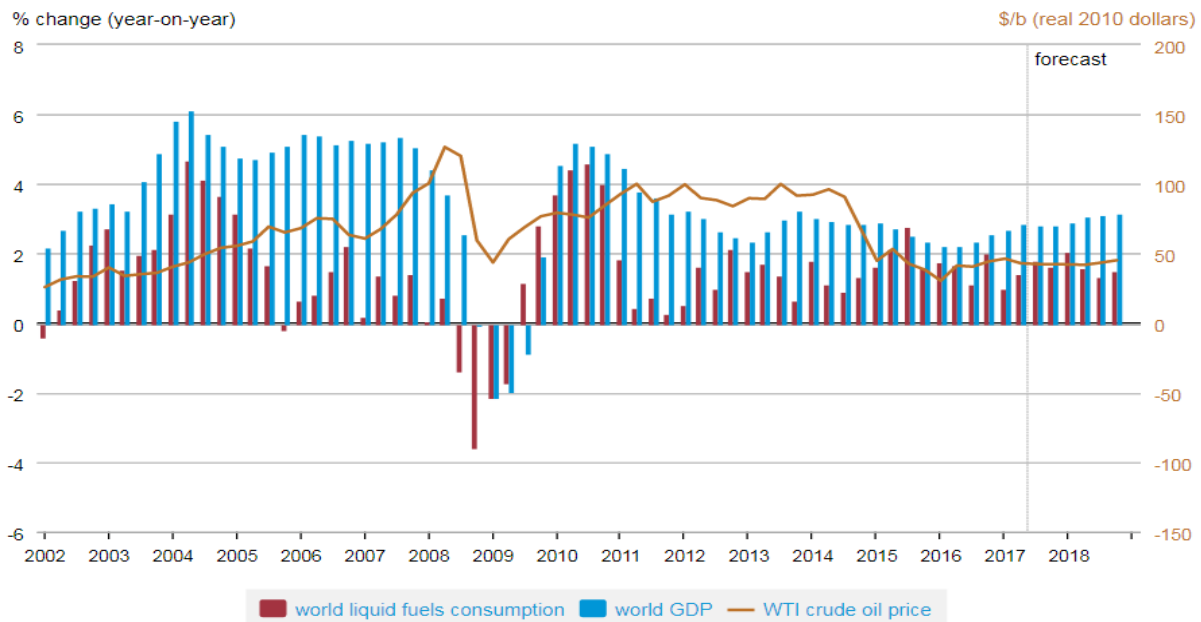
Επιπλέον, οι οικονομικές συνθήκες και οι πολιτικές που επηρεάζουν τη μεταφορά τόσο των αγαθών, όσο και ανθρώπων έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη συνολική κατανάλωση πετρελαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ υπάρχουν υψηλότεροι φόροι κατανάλωσης καυσίμων, πολιτικές για τη βελτίωση της οικονομίας καυσίμου στα νέα οχήματα και αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων. Αυτά έχουν ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση της αύξησης της κατανάλωσης πετρελαίου ακόμη και σε περιόδους έντονης οικονομικής ανάπτυξης.

Τέλος, οι αποφάσεις των καταναλωτών σχετικά με τον τρόπο μεταφοράς τους και τις αγορές οχημάτων επηρεάζονται από τις αλλαγές στις αναμενόμενες μελλοντικές τιμές του πετρελαίου. Συνεπώς, εάν οι τιμές αναμένεται μελλοντικά να παραμείνουν σε υψηλό επίπεδο ή να αυξηθούν, τότε οι περισσότεροι καταναλωτές ενδέχεται να αποφασίσουν να αγοράσουν πιο αποδοτικά οχήματα ή να αρχίσουν να χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Τέτοιου είδους αποφάσεις συμβάλλουν στη μείωση της μελλοντικής ζήτησης πετρελαίου και θα τείνουν να μετριάσουν τις αναμενόμενες αυξήσεις στην τιμή του αργού πετρελαίου.

Στο παρακάτω διάγραμμα, τα επίπεδα τιμών του WTI καταγράφονται με μεταβολές των παγκόσμιων ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ (ως δείκτης της υποκείμενης αύξησης της ζήτησης πετρελαίου) και της παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου. (14)

World liquid fuels consumption, world GDP, and WTI crude oil prices

DOWNLOAD



Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters.

Διάγραμμα 16: Οι μεταβολές στην κατανάλωση υγρών καυσίμων και στο ΑΕΠ παγκοσμίως και οι τιμές WTI
(Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 08/08/2017)

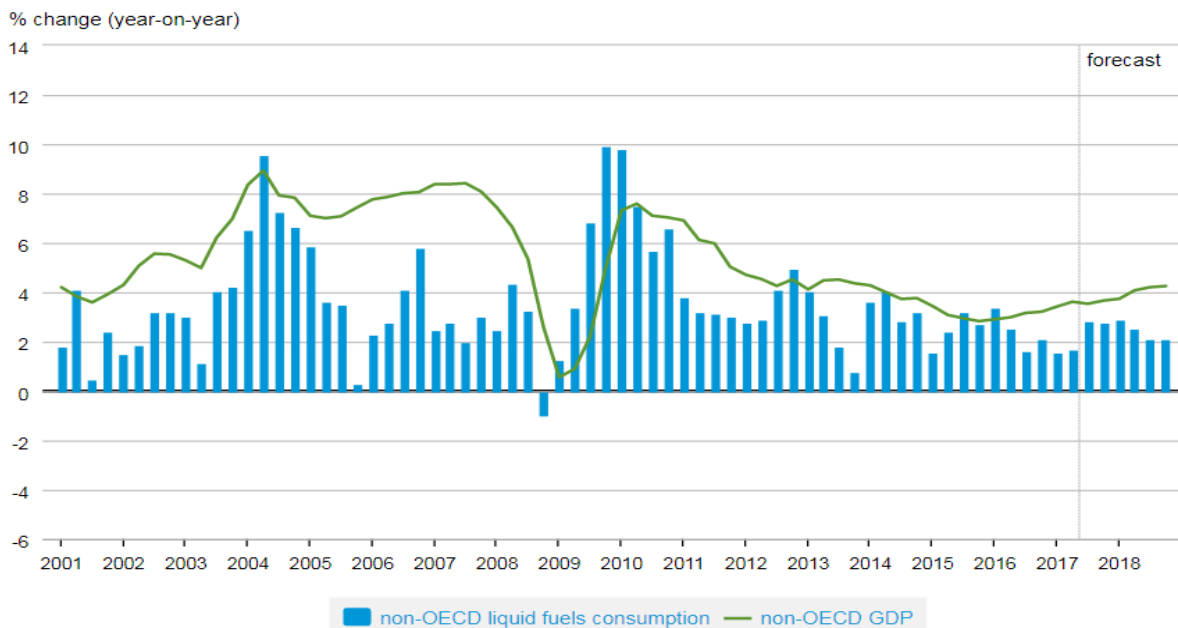
5.2.6 Ζήτηση από Κράτη Εκτός του ΟΟΣΑ

Τα τελευταία έτη αυξήθηκε απότομα η κατανάλωση πετρελαίου στις αναπτυσσόμενες χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ, κάτι περισσότερο από 40%, με την Κίνα, την Ινδία και τη Σαουδική Αραβία να σημειώνουν τη μεγαλύτερη αύξηση στην κατανάλωση πετρελαίου. Η αυξανόμενη κατανάλωση πετρελαίου αντανακλά την ταχεία οικονομική ανάπτυξη στις χώρες αυτές.

Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε ότι υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ και της αύξησης της κατανάλωσης πετρελαίου σε χώρες εκτός ΟΟΣΑ. Από το 2001, η κατανάλωση πετρελαίου στις χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ μειώθηκε μόνο το τέταρτο τρίμηνο του 2008 και το πρώτο τρίμηνο του 2009.

Non-OECD liquid fuels consumption and GDP

DOWNLOAD



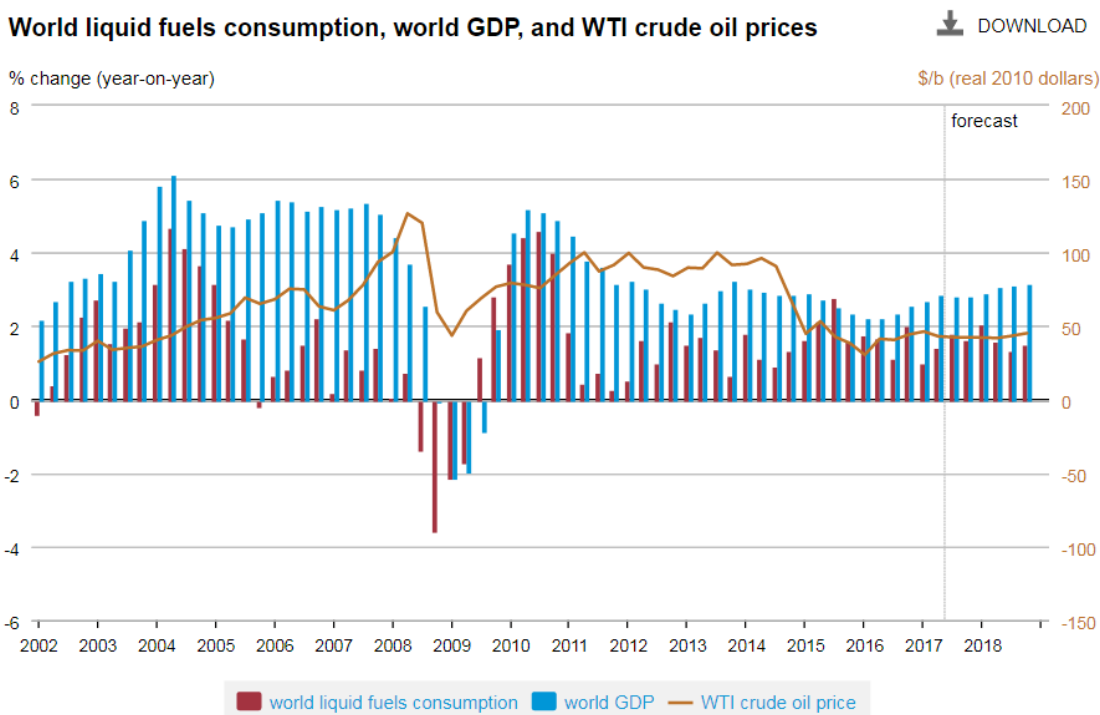
Source: U.S. Energy Information Administration, IHS Global Insight.

Διάγραμμα 17: Κατανάλωση καυσίμων από χώρες εκτός ΟΟΣΑ σε σχέση με το ΑΕΠ τους
(Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, IHS Global Insight, 08/08/2017)

Τα προσωρινά και τα αναμενόμενα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τόσο την παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου, όσο και τις τιμές του πετρελαίου. Οι εμπορικές και προσωπικές μεταφορές, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις οικονομικές συνθήκες, απαιτούν μεγάλες ποσότητες πετρελαίου. Επιπλέον, σε πολλές διαδικασίες παραγωγής το πετρέλαιο καταναλώνεται ως καύσιμο ή χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη, ενώ ταυτόχρονα σε ορισμένες χώρες που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ, το πετρέλαιο παραμένει σημαντικό καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Λόγω των παραπάνω αυτών χρήσεων του πετρελαίου, οι τιμές του τείνουν να αυξάνονται όταν η οικονομική δραστηριότητα αυξάνεται έντονα και κατ' επέκταση η ζήτηση για πετρέλαιο. Παράλληλα, σε πολλές χώρες εκτός ΟΟΣΑ παρουσιάζεται ταχεία αύξηση του πληθυσμού, γεγονός που αποτελεί έναν ακόμα παράγοντα που στηρίζει έντονα την αύξηση της κατανάλωσης πετρελαίου.

Όπως βλέπουμε και στο παρακάτω διάγραμμα, τα επίπεδα τιμών του αργού πετρελαίου τύπου WTI καταγράφονται με τις μεταβολές των παγκόσμιων ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ (ως δείκτης της υποκείμενης αύξησης της ζήτησης πετρελαίου) και της παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου.



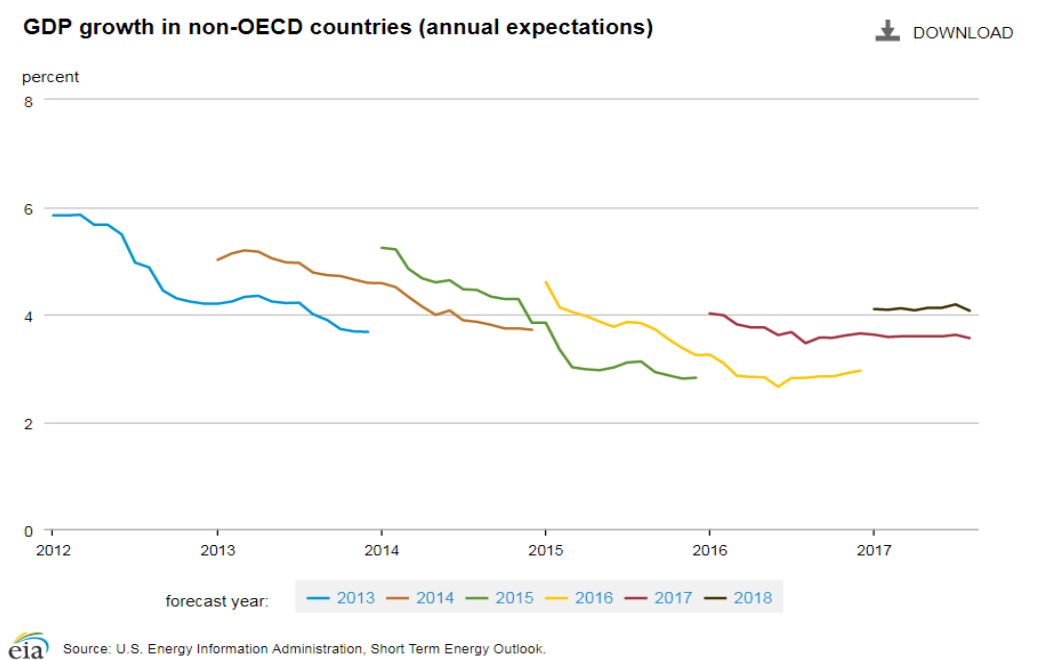
Source: U.S. Energy Information Administration, Thomson Reuters.

Διάγραμμα 18: Κατανάλωση υγρών καυσίμων και ΑΕΠ παγκοσμίως και οι τιμές WTI
(Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας IEA, Thomson Reuters, 08/08/2017)

Η σχέση μεταξύ των τιμών του πετρελαίου και της οικονομικής ανάπτυξης επηρεάζονται περαιτέρω από τις διαρθρωτικές συνθήκες στην οικονομία κάθε χώρας. Παρόλο που η χρήση πετρελαίου για τη μεταφορά αποτελεί συνήθως μικρότερο μερίδιο της συνολικής κατανάλωσης πετρελαίου στις χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ, η χρήση αυτή τείνει να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς, λόγω της ανάγκης για μεταφορά αγαθών και ανθρώπων. Επιπλέον, η κατά κεφαλήν ιδιοκτησία οχημάτων συσχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την αύξηση του εισοδήματος και έχει μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης σε χώρες εκτός του ΟΟΣΑ. Για τους λόγους αυτούς, οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης εκτός των χωρών του ΟΟΣΑ τείνουν να είναι ένας σημαντικός παράγοντας στον καθορισμό των τιμών του πετρελαίου.

Παράδειγμα αποτελεί η Κίνα, όπου η πρόσφατη ισχυρή οικονομική ανάπτυξη της συνέβαλε στο να γίνει ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας και ο δεύτερος μεγαλύτερος καταναλωτής πετρελαίου παγκοσμίως. Ταυτόχρονα, η αυξανόμενη κατανάλωση πετρελαίου της Κίνας συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου. Σύμφωνα με μελέτες της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας, σχεδόν όλη η καθαρή αύξηση της κατανάλωσης πετρελαίου τα επόμενα 25 χρόνια θα προέρχεται από χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ. Ενώ η σημερινή κατανάλωση πετρελαίου σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα, ωστόσο, οι μεταβολές στις προοπτικές για τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες μπορούν επίσης να έχουν άμεσο αντίκτυπο στις τιμές του πετρελαίου.

Οι αγορές πετρελαίου συχνά ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες για μελλοντική προσφορά και ζήτηση. Το διάγραμμα αυτό δείχνει πώς οι προσδοκίες της οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες εκτός ΟΟΣΑ άλλαξαν με την πάροδο του χρόνου για τα διάφορα έτη πρόβλεψης. Για παράδειγμα, οι εκτιμήσεις της οικονομικής ανάπτυξης για το 2008 μειώθηκαν καθώς το έτος προχωρούσε (όπως και οι τιμές του πετρελαίου), ενώ οι εκτιμήσεις ανάπτυξης για το 2009 αυξήθηκαν σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, όπως επίσης και οι τιμές του πετρελαίου. (15)



Διάγραμμα 19: Ετήσιες προσδοκίες για τη μεταβολή του ΑΕΠ στις χώρες εκτός ΟΟΣΑ
(Πηγή Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας ΙΕΑ, 08/08/2017)


5.2.7 Χρηματοοικονομικές Αγορές

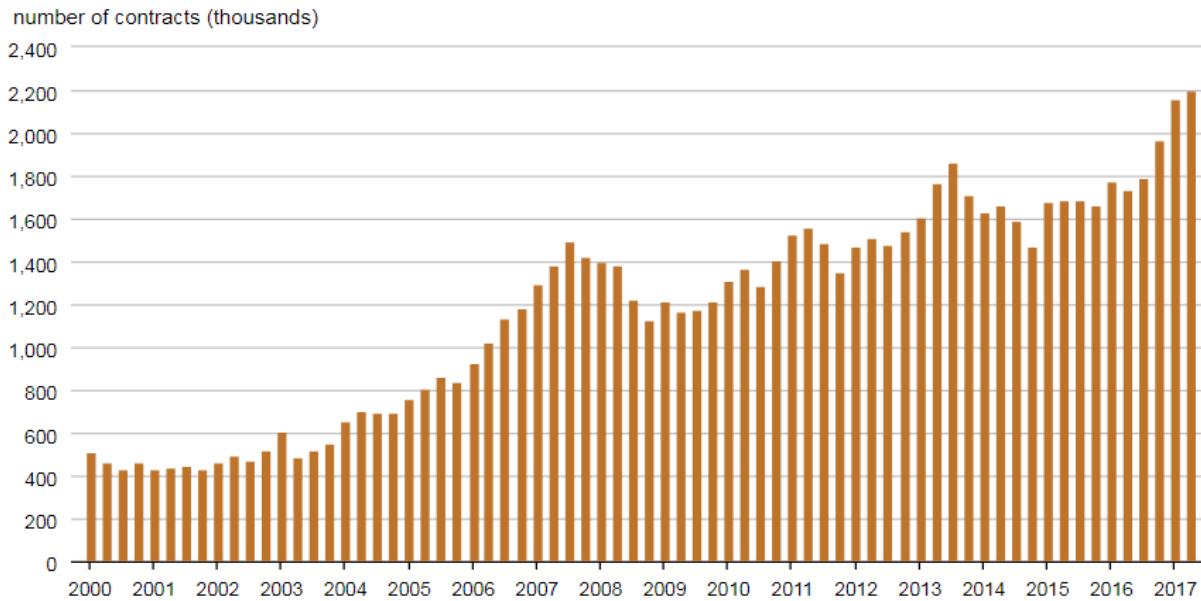
Το αργό πετρέλαιο πωλείται όχι μόνο σε φυσικές ποσότητες, αλλά και μέσω εμπορικών συμβάσεων μελλοντικής εκπλήρωσης. Ένας από τους ρόλους των προθεσμιακών αγορών είναι η «ανακάλυψη» της τιμής και, ως εκ τούτου, οι αγορές αυτές επιδρούν σημαντικά στις τιμές του πετρελαίου. Η εμπορική δραστηριότητα του πετρελαίου περιλαμβάνει μια σειρά συμμετεχόντων με διαφορετικά κίνητρα. Ορισμένοι, όπως οι παραγωγοί πετρελαίου και οι αεροπορικές εταιρείες, που έχουν σημαντική εμπορική έκθεση στις μεταβολές της τιμής του πετρελαίου, ενδέχεται να επιδιώξουν να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο με την αγορά και πώληση ενεργειακών παραγώγων (derivatives). Για παράδειγμα, μια αεροπορική εταιρεία μπορεί να θέλει να αγοράσει συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures) ή δικαιώματα προαίρεσης (options) ώστε να αποφύγει το ενδεχόμενο να αυξηθεί μελλοντικά το κόστος των καυσίμων πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο, ενώ ένας παραγωγός πετρελαίου μπορεί να θέλει να πουλήσει συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης ούτως ώστε να κλειδώσει μια τιμή για τη μελλοντική του παραγωγή.


Επίσης, στην αγορά ενεργειακών παραγώγων δραστηριοποιούνται διάφορες τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια κινδύνου (hedge funds), σύμβουλοι εμπορικών συναλλαγών και άλλοι διαχειριστές χρημάτων - οι οποίοι συχνά δεν έχουν συμφέροντα στην εμπορία φυσικού πετρελαίου – με να επωφεληθούν από τις μεταβολές των τιμών. Σύμφωνα με μέτρηση του Χρηματιστηρίου Εμπορευμάτων της Νέας Υόρκης (NYMEX), τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης που διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο αυξήθηκαν σημαντικά την τελευταία δεκαετία.

Αυτό μπορούμε να το παρατηρήσουμε και στο διάγραμμα που ακολουθεί, όπου φαίνεται το σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον των επενδυτών για συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης. Το συγκεκριμένο διάγραμμα παρουσιάζει τον τριμηνιαίο μέσο όρο του αριθμού των εκκρεμών συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης πετρελαίου των ημερήσιων συναλλαγών του NYMEX.

Average daily open interest in crude oil futures on U.S. exchanges

 DOWNLOAD



 Source: NYMEX CME Group, Published by: U.S. Energy Information Administration

Διάγραμμα 20: Μέσο ημερήσιο ενδιαφέρον για futures αργού πετρελαίου στα χρηματιστήρια των ΗΠΑ (Πηγή: NYMEX - Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων Νέας Υόρκης, 30/06/2017)

Κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης που σημειώθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2008 και το 2009, οι αγορές σημείωσαν σημαντική αύξηση της συσχέτισης μεταξύ αργού πετρελαίου και άλλων βασικών προϊόντων, καθώς μειώθηκε η ζήτηση για τις πρώτες ύλες. Πριν από το 2007, τα αποθέματα, τα ομόλογα και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες σπάνια εμφάνιζαν συσχετίσεις με τις τιμές συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης επί του πετρελαίου. Αντιθέτως, η τιμή του αργού πετρελαίου παρουσίασε θετικούς συσχετισμούς με τα αποθέματα από το 2008-2010, αρνητικούς συσχετισμούς με την αξία του δολαρίου ΗΠΑ κατά τα περισσότερα έτη από τα τέλη του 2007 έως σήμερα, και πιο ακανόνιστους αλλά συχνά αρνητικούς συσχετισμούς με τις τιμές των ομολόγων κατά την περίοδο 2008-2010. (16)

5.2.7.1 Συνάλλαγμα

Κατά περιόδους, έχουν διατυπωθεί αρκετές απόψεις που τείνουν να υποστηρίζουν μια αντίστροφη σχέση μεταξύ της συναλλαγματικής αξίας του δολαρίου σε σχέση με άλλα νομίσματα και τις τιμές του αργού πετρελαίου. Ο πρώτος λόγος είναι ότι επειδή οι τιμές αναφοράς του πετρελαίου είναι παραδοσιακά σε δολάρια ΗΠΑ, η υποτίμηση του δολαρίου μειώνει την πραγματική τιμή του πετρελαίου εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών. Ωστόσο, το μειωμένο κόστος αυτό μπορεί να αυξήσει τη ζήτηση των καταναλωτών για πετρέλαιο, αυξάνοντας την πίεση για άνοδο των τιμών.

Ένας δεύτερος πιθανός λόγος είναι ότι η υποτίμηση του δολαρίου ΗΠΑ θα μειώσει τα πραγματικά κέρδη των παραγωγών εκτός της Ηνωμένων Πολιτειών, όταν μετατραπεί σε ξένα νομίσματα. Οι χώρες αυτές στοχεύουν σε υψηλότερες τιμές δολαρίου, για να αντισταθμιστεί αυτό, και να διατηρήσουν τα πραγματικά τους έσοδα, τα επίπεδα του προϋπολογισμού τους και την αγοραστική τους δύναμη στις παγκόσμιες αγορές.

Τέλος, η άνοδος των τιμών του πετρελαίου επεκτείνει επίσης την εμπορική ανισορροπία των ΗΠΑ, η οποία μπορεί να ασκήσει επιπλέον πτωτικές πιέσεις στο δολάριο, προσδίδοντας και πάλι αρνητική συσχέτιση. Παρά τις πολλές πιθανές εξηγήσεις, η πραγματική συσχέτιση μεταξύ των τιμών του πετρελαίου και των συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν ήταν σταθερή με την πάροδο του χρόνου και ήταν σχεδόν μηδενική για περισσότερο από το μισό της τελευταίας δεκαετίας. (16)

5.3 Ο ΟΠΕΚ και ο Ρόλος του στην Τιμή του Πετρελαίου

Η ενέργεια ανέκαθεν αποτελούσε και αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της παγκόσμιας οικονομίας και το πετρέλαιο ως κυριότερη πρώτη ύλη, δεν θα μπορούσε παρά να έχει πρωταγωνιστικό άλλα και καταλυτικό ρόλο. Ο οργανισμός εξαγωγών πετρελαιοπαραγωγών χωρών, γνωστός και ως OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries), είναι ένας διεθνής ανεξάρτητος φορέας, ο οποίος έχει ως στόχο την ενοποίηση αλλά και τον συντονισμό των εκάστοτε εξαγωγικών πολιτικών. Η αποστολή του, όπως αυτή διατυπώνεται στο καταστατικό ίδρυσης του οργανισμού, είναι η διασφάλιση της ομαλής, οικονομικής αλλά και κανονικής προσφοράς πετρελαίου στο παγκόσμιο καταναλωτικό κοινό, η οποία με την σειρά της θα εξασφαλίζει ένα σταθερό εισόδημα στις παραγωγούς χώρες, αλλά και μια δίκαιη και όσο το δυνατόν πιο σταθερή απόδοση για αυτούς που επιλέγουν να επενδύσουν στην βιομηχανία πετρελαίου.

Ο ΟΠΕΚ ιδρύθηκε στο Ιράκ και πιο συγκεκριμένα στην Βαγδάτη το 1960. Η ίδρυσή του ήταν αποτέλεσμα μιας μεταβατικής περιόδου στον αναπτυσσόμενο κόσμο, η οποία προκάλεσε πολλές ανισορροπίες στην περιοχή και συνετέλεσε στην δημιουργία πολλών νέων κρατών. Τα πρώτα ιδρυτικά μέλη του ήταν μόλις πέντε και πιο συγκεκριμένα οι χώρες του περσικού κόλπου (Ιράν, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Κουβέιτ) μαζί με την Βενεζουέλα. Μια δεκαετία αργότερα, και πιο συγκεκριμένα το 1970, ο ΟΠΕΚ επανήλθε δυναμικά στο προσκήνιο μιας και οι χώρες-μέλη πήραν υπό τον έλεγχό τους την τοπική παραγωγή πετρελαίου και απέκτησαν τον κυριότερο λόγο στην τιμολόγηση του προϊόντος στις παγκόσμιες αγορές.

Πιο συγκεκριμένα, σε δύο περιπτώσεις ο οργανισμός κατόρθωσε να εκτοξεύσει τις τιμές πετρελαίου, σε μια ιδιαίτερα ευμετάβλητη αγορά προκαλώντας την έκπληξη της παγκόσμιας κοινής γνώμης. Τα περιστατικά αυτά ήταν το εμπάργκο που επιβλήθηκε από τα αραβικά κράτη μέλη το 1973, αλλά και η Ιρανική επανάσταση το 1979 που είχε ως αποτέλεσμα την εκδίωξη του Σάχη από την χώρα (ο οποίος πρωτοστάτησε μαζί με τον Βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας στην δημιουργία του OPEC), με την παράλληλη εδραίωση του Αγιατολάχ Χομεϊνί στην διακυβέρνηση του τόπου. Τα δύο αυτά γεγονότα πυροδότησαν παγκόσμιο ενδιαφέρον γύρω από τον οργανισμό ωθώντας ακόμη περισσότερες χώρες-παραγωγούς στην προσχώρησή τους στον φορέα.

Σήμερα, ο οργανισμός αριθμεί 14 μέλη, ενδεικτικά αναφέρουμε τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, την Νιγηρία, την Λιβύη, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Εκουαδόρ. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως στον ΟΠΕΚ υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των Ιδρυτικών

κρατών-μελών και των κρατών-μελών των οποίων η αίτηση έχει εξεταστεί και εγκριθεί μετέπειτα της ίδρυσης, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αμφότερες οι δύο πλευρές έχουν διαφορετικά συμφέροντα ή επιδιώξεις, μιας και τουλάχιστον κάτι τέτοιο δεν αναγράφεται κάπου επίσημα.

Ο αριθμός των κρατών-μελών κυμαίνονταν ανά τα έτη μιας και υπήρχαν νέες προσθήκες αλλά και αποχωρήσεις από χώρες οι οποίες έκριναν ότι τα συμφέροντά τους δεν ευθυγραμμίζονταν με την στρατηγική που χάρασσε ο οργανισμός. Η Ινδονησία αν και έγινε μέλος μόλις δύο χρόνια μετά την ίδρυση, διατήρησε την συνδρομή της στον φορέα για περισσότερα από 45 συναπτά έτη, έως ότου αποσυρθεί το 2008. Οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι υποστήριζαν πως η αποχώρηση ήταν ένα γεγονός αναπόφευκτο μιας και η χώρα, όντας ένα δυνητικά μικρής παραγωγικότητας μέλος, δεν μπορούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως προς το ετήσιο μίνιμουμ παραγωγής, κάτι που δεν δικαιολογούσε πλέον την συμμετοχή της, ούτε και την δεόντως υψηλή συνδρομή που κάθε χρόνο καλούνταν να καταβάλλει.

Ο ΟΠΕΚ υποστηρίζει πως η στρατηγική γραμμή που ακολουθεί αλλά και οι πολιτικές που συνεπάγονται της στρατηγικής αυτής, είναι σε απόλυτη συμφωνία με τους στόχους κάθε πετρελαιοπαραγωγού χώρας, ανεξαρτήτως δυναμικότητας. Σε κάθε περίπτωση κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε να είναι αλήθεια μιας και όπως αποδεικνύεται στην πράξη, η διαπραγματευτική δύναμη του εκάστοτε μέλους πηγάζει από τα αποθέματα πετρελαίου και κατ' επέκταση την δυνητική του ισχύ στις μελλοντικές εξαγωγές. (17), (18), (19)

5.3.1 Η λειτουργία και η οργάνωση του ΟΠΕΚ

Οι υπουργοί Ενέργειας και Πετρελαίου των χωρών μελών συναντώνται δύο φορές τον χρόνο στην Βιέννη, για να αξιολογήσουν, να συζητήσουν ακόμη και να αναθεωρήσουν την στρατηγική που ακολουθείται, εφόσον κάτι τέτοιο καθίσταται αναγκαίο. Το εκτελεστικό όργανο του οργανισμού μέσα από το οποίο λαμβάνονται οι όποιες αποφάσεις και ασκείται η όλη διακυβέρνηση και ο συντονισμός είναι η Γραμματεία του ΟΠΕΚ (Secretariat), η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή και την παρακολούθηση όλων των αποφάσεων που προέρχονται από την γενική εξαμηνιαία συνέλευση του οργανισμού. Τα όργανα που απαρτίζουν την Γραμματεία είναι το γραφείο Γενικού Γραμματέα πάντοτε σε στενή συνεργασία με την νομική υπηρεσία, ενώ την δική τους αυτόνομη παρουσία συμπληρώνουν τα τμήματα ερευνών και υποστήριξης, των

οποίων αρμοδιότητα αποτελεί η συνεχής έρευνα και παρακολούθηση της αγοράς υδρογονανθράκων. Η Γενική Γραμματεία, από την ίδρυση του οργανισμού είχε την έδρα της στην Γενεύη της Ελβετίας μέχρι και το 1965, όταν αποφασίστηκε η μετεγκατάσταση στην Βιέννη, όπου και διατηρεί παρουσία μέχρι και σήμερα. (17), (18), (19)

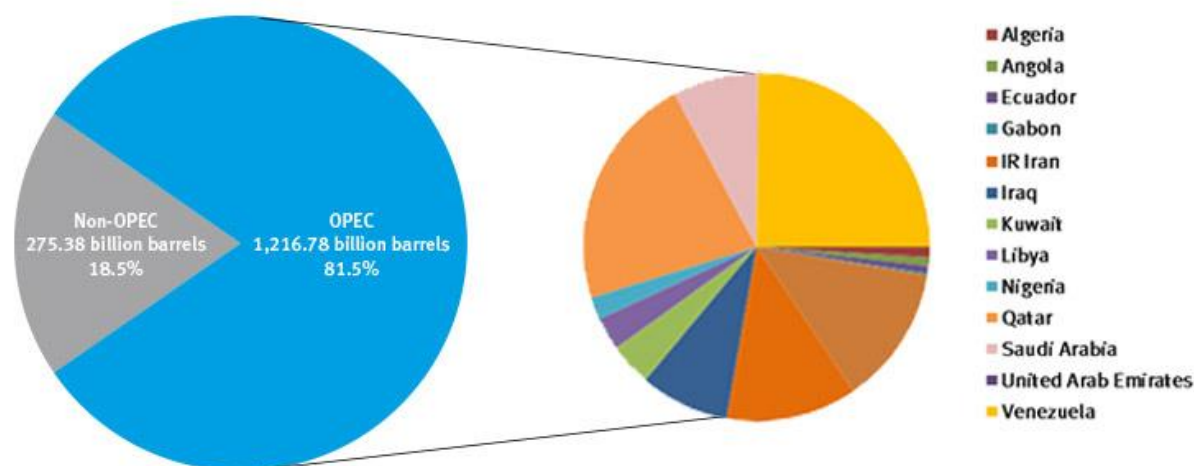
5.3.2 Δραστηριότητες και ενέργειες επηρεασμού της τιμής του Πετρελαίου

Ο ΟΠΕΚ σύμφωνα με τη δική του διακήρυξη ίδρυσης, το καταστατικό του αλλά και την σύμφωνη γνώμη όλων των χωρών μελών, δικαιολογεί την παρουσία του ως ένας οργανισμός ο οποίος έχει σαν βασικό μέλημα την απρόσκοπτη, αδιάλειπτη και δίκαιη εμπορία πετρελαίου, με την αντίστοιχη δίκαιη ανταμοιβή των παραγωγών χωρών φυσικά. Δεν είναι όμως λίγες οι φορές που ο οργανισμός έχει στοχοποιηθεί και κατηγορηθεί ότι την τελευταία δεκαετία κυρίως, υιοθετεί στρατηγική καρτέλ, η οποία αντιτίθεται του υγιούς ανταγωνισμού, ιδίως σε ένα τόσο βασικό αγαθό όπως το πετρέλαιο.

Αφορμή για τέτοιους είδους σχόλια αποτέλεσε η απόφαση του οργανισμού το Νοέμβριο του 2014 να περικόψει δραματικά την παραγωγή πετρελαίου λόγω της απότομης πτώσης των τιμών την περίοδο εκείνη. Αποτέλεσμα της ανωτέρω απόφασης, ήταν η τιμές του πετρελαίου την επομένη κιόλας ημέρα της ανακοίνωσης να παρουσιάσουν δραστική αύξηση που ξεπέρασε το 10%, παρέχοντας υπεραποδόσεις που δεν δικαιολογούσε ο κλάδος. Αμέσως, ασκήθηκε δριμύ κριτική προς τον ΟΠΕΚ, ο οποίος κατηγορούνταν ότι προκαλούσε αναταράξεις στην απρόσκοπτη λειτουργία των διεθνών χρηματαγορών. Ο ΟΠΕΚ με την σειρά του υποστήριξε πως η απόφαση απλώς προάσπιζε τα δικαιώματα των κρατών μελών και πως δρούσε προς το συμφέρον όλων των πετρελαιοπαραγωγών χωρών. Παρόλα αυτά η ανακοίνωση, δεν έμοιαζε να πείθει κανένα μιας και ο κάθε υπουργός που παρευρίσκονταν στην σύνοδο, εμφανίζονταν να επιθυμεί ένα διαφορετικό επίπεδο τιμών για την τιμή του βαρελιού.

Για να μπορεί ο ΟΠΕΚ να επηρεάσει την τιμή του πετρελαίου, θα πρέπει να είναι σε θέση να περικόψει συντονισμένα και σε σημαντικό βαθμό την παγκόσμια προσφορά πετρελαίου. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται το ποσοστό των παγκοσμίων (έως σήμερα γνωστών) αποθεμάτων πετρελαίου.

OPEC share of world crude oil reserves, 2016



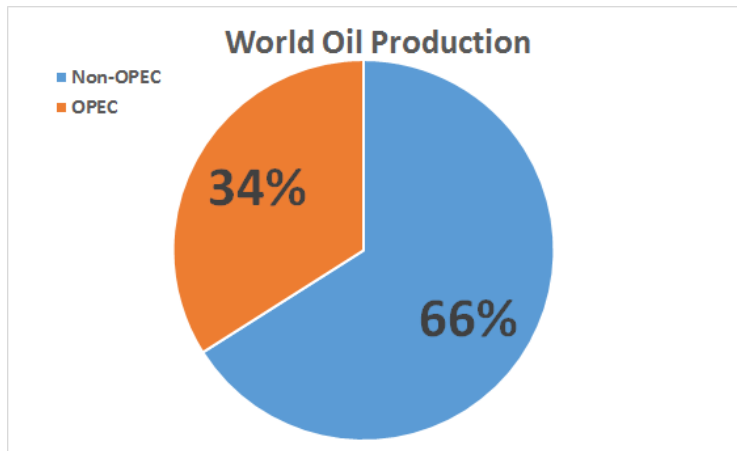
OPEC proven crude oil reserves , at end 2016 (billion barrels, OPEC share)

Venezuela	302.25	24.8%	Kuwait	101.50	8.3%	Qatar	25.24	2.1%	Gabon	2.00	0.2%
Saudi Arabia	266.21	21.9%	United Arab Emirates	97.80	8.0%	Algeria	12.20	1.0%			
IR Iran	157.20	12.9%	Libya	48.36	4.0%	Angola	9.52	0.8%			
Iraq	148.77	12.2%	Nigeria	37.45	3.1%	Ecuador	8.27	0.7%			

Source: OPEC Annual Statistical Bulletin 2017.

Διάγραμμα 21: Το μερίδιο του ΟΠΕΚ στα παγκόσμια αποθέματα αργού πετρελαίου (Πηγή: ΟΠΕΚ, Ετήσια Στατιστική Περιοδική Έκδοση για το 2017)

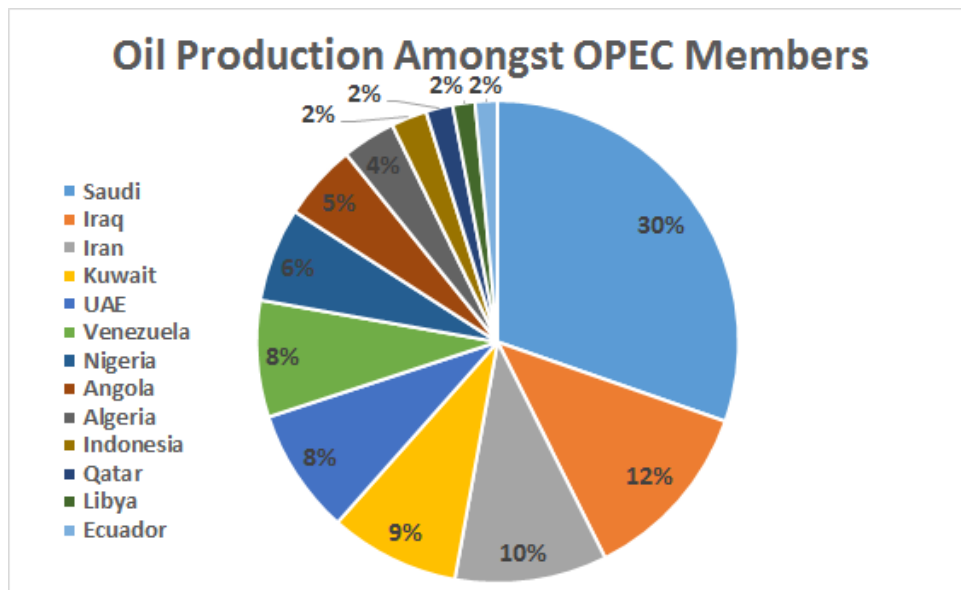
Όπως φαίνεται ξεκάθαρα, ο ΟΠΕΚ ελέγχει περισσότερο από το 80% των γνωστών παγκόσμιων αποθεμάτων, κάτι που τον φέρνει σε θέση ισχύος έναντι των ανταγωνιστών του (Non-OPEC Countries), μεταξύ των οποίων βρίσκονται οικονομικά μεγαθήρια όπως η ΗΠΑ, η Κίνα και η Ρωσία. Επιπλέον, το διάγραμμα μας παρέχει και άλλη μια σημαντική πληροφορία. Αν παρατηρήσουμε προσεκτικά από τις χώρες που ανήκουν στον οργανισμό, οι πέντε μεγαλύτερες είναι αυτές και οι οποίες πρωτοστάτησαν στην ίδρυση του, μιας και φαίνεται να έχουν μεγαλύτερα κίνητρα για τον έλεγχο της τιμής του πετρελαίου. Ωστόσο, για να μπορεί ο ΟΠΕΚ να ελέγξει την εξέλιξη της τιμής και να καθοδηγήσει τις αγορές θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλλει τη μείωση της παραγωγής. Το παρακάτω διάγραμμα είναι αρκετά διαφωτιστικό.



Διάγραμμα 22: Παγκόσμια παραγωγή αργού πετρελαίου (ΟΠΕΚ και εκτός ΟΠΕΚ)

(Πηγή: ΟΠΕΚ, Ετήσια Στατιστική Περιοδική Έκδοση για το 2017)

Όπως καθίσταται κατανοητό μέχρι και το 2016 οι χώρες που δεν ήταν μέλη του ΟΠΕΚ, φαίνεται να οδηγούσαν την αγορά με τον μεγάλο όγκο παραγωγής, παρόλο που κατείχαν μόλις το 19% των γνωστών αποθεμάτων, οδηγήθηκαν σε μια φρενίτιδα παραγωγής, εξάγοντας τον διπλάσιο όγκο πετρελαίου εν συγκρίσει με τον ΟΠΕΚ. Η μειωμένη παραγωγή του φορέα δεν θα μπορούσε παρά να είναι αποτέλεσμα στρατηγικής, κάτι το οποίο διαφαίνεται ακόμη πιο ξεκάθαρα στο διάγραμμα που ακολουθεί.



Διάγραμμα 23: Κατανομή παραγωγής αργού πετρελαίου από χώρες του ΟΠΕΚ.

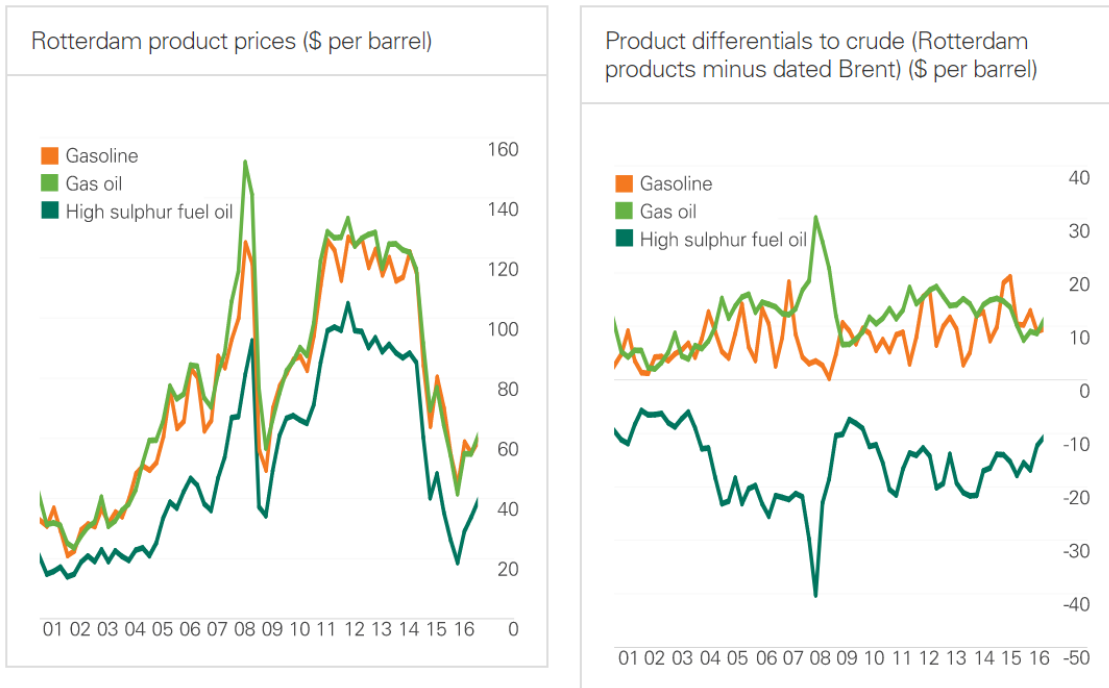
(Πηγή: ΟΠΕΚ, Ετήσια Στατιστική Περιοδική Έκδοση για το 2017)

Όπως, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε στο άμεσο μέλλον όπου και τα αποθέματα πετρελαίου θα αρχίσουν να μειώνονται δραματικά, ο ΟΡΕC θα έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση των τιμών. Μάλιστα, οι αναλυτές του κλάδου προβλέπουν πως τον κύριο λόγο τόσο εντός όσο και εκτός του φορέα θα έχουν η Βενεζουέλα, το Ιράν, το Ιράκ και το Κουβέιτ, μιας και η αυξημένη παραγωγή πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας, αναμένεται να συρρικνώσει τα πετρελαϊκά της αποθέματα και κατ' επέκταση την δύναμή της στο να επηρεάσει τις μελλοντικές αποφάσεις του οργανισμού. Σε κάθε περίπτωση δεν θα επεκταθούμε περεταίρω μιας και η συγκεκριμένη ανάλυση ξεφεύγει από την σκοπιά της παρούσας μελέτης. (17), (18), (19)

5.4 Πτώση των Τιμών του Πετρελαίου και οι Επιπτώσεις στη Ναυτιλία

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο ναυτιλιακή αγορά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αγορά του αργού πετρελαίου, με συνέπεια οι χαμηλές τιμές του αργού πετρελαίου έχουν άμεσο αντίκτυπο στον ναυτιλιακό κλάδο. Πιο συγκριμένα:

- i. **Οι τιμές των Bunkers** (ναυτιλιακών καυσίμων): Η μεγαλύτερη δαπάνη χρημάτων που απαιτείται για τη λειτουργία ενός πλοίου είναι για τα καύσιμα του, τα οποία κατ' επέκταση αποτελούν το σημαντικότερο έξοδο μίας ναυτιλιακής εταιρείας. Έτσι, ακόμα και ελάχιστοι τόνοι καυσίμων να εξοικονομούνται κάθε μέρα, αυτό θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στα οικονομικά αποτελέσματα μιας ναυτιλιακής εταιρείας. Πόσο μάλλον τώρα, που οι τιμές των ναυτιλιακών καυσίμων έχουν τεράστια πτώση τα τελευταία σχεδόν 3 χρόνια, ως άμεσο αποτέλεσμα της πτώσης των τιμών του αργού πετρελαίου. Πριν από λίγα χρόνια, οι μέσες τιμές των καυσίμων Bunker ήταν πάνω από 650 USD/ τόνο, ενώ η παρούσα τιμή τους ανέρχεται γύρω στα 330 USD/τόνο (IFO 380 – μέση τιμή Σιγκαπούρης & Ρότερνταμ).

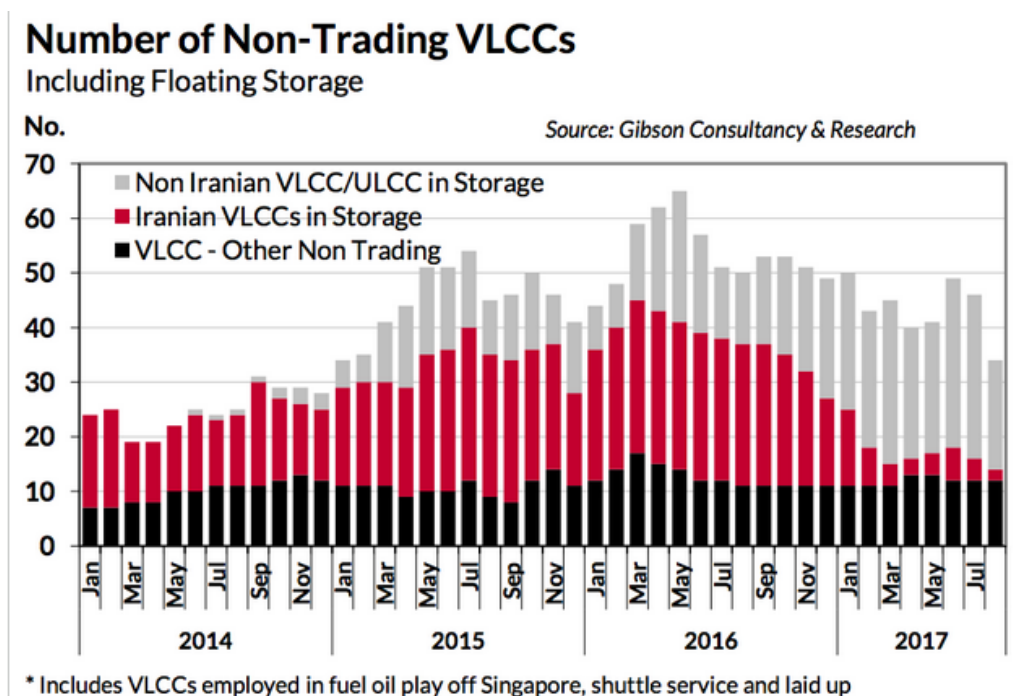


Διαγράμματα 23 & 24: Τιμές προϊόντων πετρελαίου και ναυτιλιακού καυσίμου, με τιμή αναφοράς το Ρότερνταμ - (Πηγή: S&P Global Platts, BP Statistical Review 2017)

Αναμφισβήτητα, πρόκειται για τεράστια εξοικονόμηση χρημάτων για τις ναυτιλιακές εταιρείες, καθώς περισσότερες αποταμιεύσεις σημαίνει περισσότερα κέρδη, τα οποία κατ' επέκταση συνεπάγονται υψηλότερους μισθούς, περισσότερες επενδύσεις σε νέα πλοία (new buildings) και περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.

- ii. **Υψηλότεροι Ναύλοι:** Η σχετικά χαμηλή τιμή των καυσίμων, σε σχέση με τα παλαιότερα έτη, έχει οδηγήσει στην αύξηση των εμπορευματικών μεταφορών. Οι πλειοψηφία των δεξαμενόπλοιων είναι πλέον ναυλωμένα, ενώ το φαινόμενο του “super slow steaming”, δηλαδή να κινούνται τα πλοία σε πολύ χαμηλή ταχύτητα ώστε να έχουν λιγότερη κατανάλωση καυσίμου, το συναντάμε όλο και λιγότερο. Καθώς η τιμή του αργού πετρελαίου έχει μειωθεί, έχει αυξηθεί η ζήτηση για τη μεταφορά του, που είχε ως αποτέλεσμα υψηλότερα ναύλα. Έτσι, με την πτώση των τιμών του πετρελαίου, η αδρανής αγορά των δεξαμενόπλοιων άρχισε ξαφνικά να ανακάμπτει, καθώς οι υψηλότεροι ναύλοι ισοδυναμούν με υψηλότερα κέρδη για την εταιρεία.
- iii. **Ενίσχυση της θέσης των εταιρειών:** Οι ναυτιλιακές εταιρείες αφού ενισχύσουν τα έσοδά τους, το επόμενο βήμα είναι η αύξηση της παραγωγικότητάς τους. Στο ναυτιλιακό κλάδο αυτό επιτυγχάνεται με την αγορά περισσότερων πλοίων και την ανανέωση του ήδη υπάρχοντος στόλου, είτε με νεότευκτα είτε με μεταχειρισμένα πλοία. Τα υψηλότερα έσοδα που προκύπτουν από τις χαμηλές τιμές καυσίμων και τα υψηλότερα ναύλα έχουν επιτρέψει στις ναυτιλιακές εταιρείες να επενδύσουν σημαντικά κεφάλαια για την αγορά νεότευκτων και μεταχειρισμένων πλοίων. Έτσι, παρατηρείται έντονη δραστηριότητα στο τμήμα αγοραπωλησιών (S&P) των ναυτιλιακών εταιρειών. Τα επόμενα χρόνια, οι στρατηγικές αυτές αποφάσεις που λαμβάνονται στην τρέχουσα υγιή αγορά θα αποδειχθούν οι βάσεις για ένα σταθερό μέλλον.
- iv. **Δεξαμενόπλοια αποθήκευσης - Storage Tankers (FSO):** Αρκετοί traders ναυλώνουν μακροπρόθεσμα μεγάλα δεξαμενόπλοια, συνήθως τύπου VLCC, με σκοπό να λειτουργούν ως πλωτές πλατφόρμες αποθήκευσης αργού πετρελαίου. Ο λόγος που γίνεται αυτό είναι ότι προσδοκούν ότι οι τιμές του πετρελαίου θα αυξηθούν σύντομα και θα αποκομίσουν μεγάλο κέρδος από το πετρέλαιο που αγοράστηκε σε πιο χαμηλά επίπεδα τιμών.

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα από την Gibson, η συντριπτική πλειοψηφία των μη ναυλωμένων VLCCs, σε μηνιαία βάση από τον Ιανουάριο του 2014, λειτουργούσε ως πλωτή πλατφόρμα αποθήκευσης. Ο αριθμός των δεξαμενοπλοίων που απουσιάζουν από τις εμπορικές συναλλαγές έφτασε στο μέγιστο το 2016.



Διάγραμμα 25: Ο αριθμός των VLCC που παραμένουν αναύλωτα ή λειτουργούν ως πλατφόρμες αποθήκευσης - (Πηγή: Gibson Consultancy & Research 2017)

Η διεθνής συμφωνία που επετεύχθη σχετικά με τις πυρηνικές εξελίξεις του Ιράν μεταφράστηκε σε ταχεία απελευθέρωση των δεξαμενόπλοιων, μη ιρανικών πλωτών αποθηκών, στα τέλη του 2016 / αρχές του 2017. Ωστόσο, αυτό αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από την έντονη ζήτηση για αποθήκευση εκτός του Ιράν, βοηθούμενο από τη μείωση των ναύλων και την ύπαρξη υψηλών αποθεμάτων αργού πετρελαίου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2017.

Τέλος, μια περαιτέρω πτώση στην πλωτή αποθήκευση παρατηρήθηκε κατά τον Αύγουστο του 2017, υποχωρώντας στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2014, καθώς φάνηκαν τα πρώτα σημάδια από την απόφαση του OPEC για περαιτέρω περικοπές στην παραγωγή. (20)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

6.3 Πρόσφατες εξελίξεις

Το Δεκέμβριο του 2016, επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ του ΟΠΕΚ και της Ρωσίας για τη μείωση της προσφοράς πετρελαίου στη διεθνή αγορά, ώστε να αυξηθούν οι τιμές του αργού πετρελαίου. Η συμφωνία προέβλεπε τη μείωση της ημερήσιας παραγωγής κατά 1,2 εκατομμύρια βαρέλια, για τις χώρες-μέλη του ΟΠΕΚ, ενώ επιπρόσθετη περικοπή 0,6 εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου ημερησίως θα έπρεπε να γίνει από τις χώρες μη μέλη του ΟΠΕΚ. Παράλληλα, η συμφωνία συμπεριελάμβανε και τη συντονισμένη προσπάθεια της Ρωσίας για τη μείωση της παραγωγής, μετά από 15 χρόνια.

Η επίτευξη συμφωνίας για μείωση της παραγωγής από τις πετρελαιοπαραγωγούς χώρες αποτελεί μεγάλο βήμα για τα μέλη του Οργανισμού, τα οποία τους προηγούμενους μήνες δεν είχαν καταφέρει να συμφωνήσουν για να προχωρήσουν σε αυτή την κίνηση. Καθοριστικός παράγοντας για να επιτευχθεί η συμφωνία ήταν η κίνηση της Σαουδικής Αραβίας να δεχτεί να μειώσει αρκετά την παραγωγή της, ώστε να μπορέσει το Ιράν να παγώσει τη δική του στα επίπεδα που ίσχυαν πριν από την επιβολή διεθνών κυρώσεων

Το 2014 όταν άρχισε η βουτιά τιμών του μαύρου χρυσού, ο ΟΠΕΚ εγκατέλειψε τη στρατηγική καθορισμού των τιμών μέσω μειώσεων στην παραγωγή. Τα μέλη του άρχισαν να ρίχνουν στην αγορά όσο πετρέλαιο μπορούσαν προκειμένου να μειώσουν σημαντικά τα περιθώρια κέρδους μεγάλων ανταγωνιστών τους που δεν είναι μέλη του Οργανισμού, όπως οι παραγωγοί σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ. Έτσι, με την απόφαση αυτή ο ΟΠΕΚ φαίνεται ότι προσπάθησε ξανά να γίνει ρυθμιστής των τιμών ελέγχοντας τη ροή μαύρου χρυσού στην αγορά. Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας, την 1^η Δεκεμβρίου 2016 οι τιμές του πετρελαίου τύπου Brent, διεθνούς προέλευσης, αυξήθηκαν κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 12% στα 52,31 δολάρια το βαρέλι, έναντι τιμής χαμηλότερης των 50 δολαρίων των προηγούμενων ημερών.

Μία άλλη σημαντική εξέλιξη έλαβε χώρα στη Σύνοδο Κορυφής του ΟΠΕΚ στη Βιέννη στις 25 Μαΐου 2017, όπου ο ΟΠΕΚ αποφάσισε να επεκτείνει τις μειώσεις στην παραγωγή για άλλους εννέα μήνες με στόχο να περιορίσουν την πλεονάζουσα προσφορά στην παγκόσμια αγορά

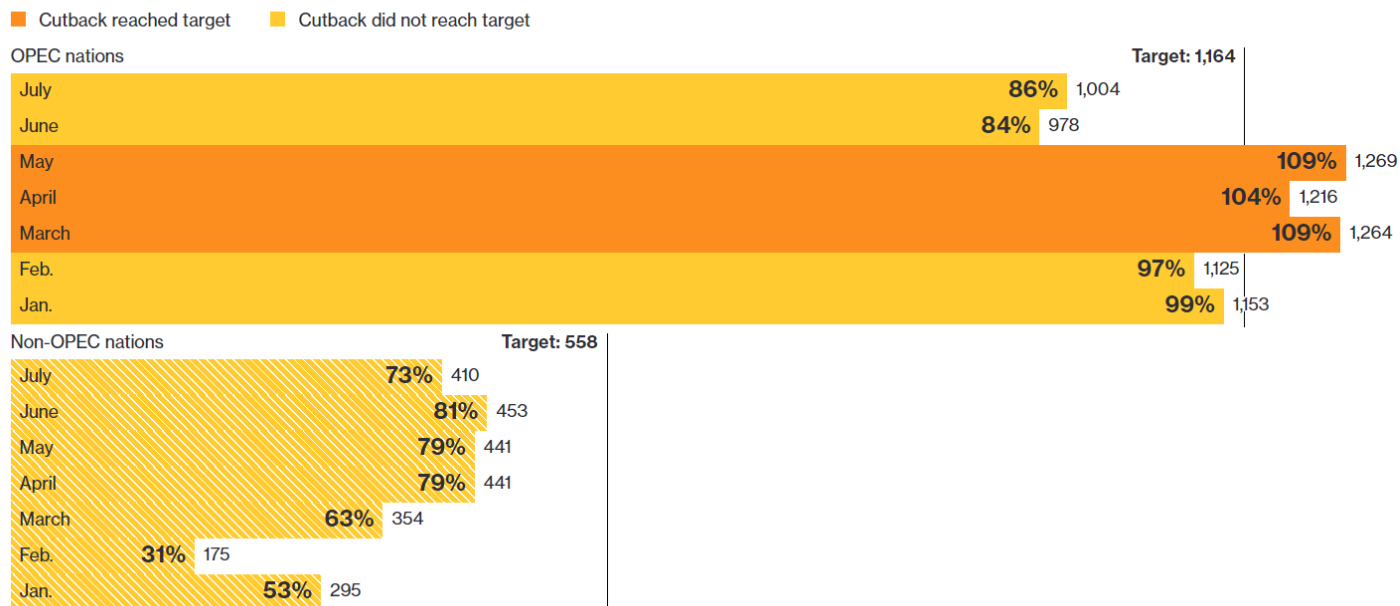
πετρελαίου και να στηρίξουν τις τιμές. Ο ΟΠΕΚ και η Ρωσία συμφώνησαν να παραταθεί η συμφωνία ανάμεσα τους για μείωση της παραγωγής πετρελαίου κατά 1,8 εκατ. βαρέλια την ημέρα για άλλους εννέα μήνες, δηλαδή έως τα τέλη Μαρτίου 2018. Έτσι, η άνοδος των τιμών του μαύρου χρυσού έβαλε ξανά στο παιχνίδι τους παραγωγούς σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ, οι οποίοι δεν συμμετείχαν στη συμφωνία του Οργανισμού με τη Ρωσία. Οι αμερικανοί παραγωγοί είχαν μειώσει την παραγωγή όσο οι τιμές είχαν υποχωρήσει κάτω από τα 50 δολάρια το βαρέλι, αλλά στη συνέχεια την αύξησαν σημαντικά όταν οι τιμές κινήθηκαν πάνω από το όριο αυτό. Η αύξηση της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ οδήγησε ουσιαστικά τον ΟΠΕΚ στην απόφαση να παρατείνει για εννέα ακόμη μήνες την απόφαση να πωλούν τα μέλη του λιγότερο πετρέλαιο στις διεθνείς αγορές.

Η συμφωνία, όπως επισημαίνουν οι ειδικοί της αγοράς πετρελαίου, ήταν αναγκαία γιατί οι τιμές του πετρελαίου, είχαν αρχίσει να υποχωρούν ύστερα από την αύξηση της παραγωγής των ΗΠΑ, αλλά και άλλων χωρών οι οποίες βρίσκονται εκτός ΟΠΕΚ. Είναι χαρακτηριστικό ότι ύστερα από την άνοδο της τιμής του «μαύρου χρυσού» ο ΟΠΕΚ αναθεώρησε ανοδικά τις εκτιμήσεις του για την αύξηση της παραγωγής πετρελαίου από τα σχιστολιθικά κοιτάσματα των ΗΠΑ κατά 1 εκατ. βαρέλια την ημέρα, αφού πλέον η παραγωγή είναι κερδοφόρα, ενώ με χαμηλές τιμές πετρελαίου κρίνεται ασύμφορη. (21) & (22)

Σύμφωνα με άρθρο του Bloomberg τον Αύγουστο του 2017 (23), ο στόχος του OPEC να μειώσει την προσφορά αργού πετρελαίου στην αγορά δεν φαίνεται να ακολουθείτε πλήρως από τα κράτη μέλη του. Κατά τον Ιούλιο, το δεύτερο δηλαδή μήνα μετά την απόφαση να παραταθεί η μείωση στην παραγωγή μέχρι τον Μάρτιο του 2018, η συμμόρφωση των κρατών μελών με τις συμφωνημένες περικοπές παραγωγής παρέμεινε κάτω από το 90%, κάτι που μπορούμε να παρατηρήσουμε και στο παρακάτω διάγραμμα.

OPEC Cuts Don't Meet Target

Thousands of barrels a day



Sources: Bloomberg, IEA estimates are used for non-OPEC nations and Equatorial Guinea. OPEC secondary-source estimates used for all other OPEC members. Includes revised data

Διάγραμμα 26: Μηνιαία περικοπή στην παραγωγή αργού πετρελαίου από χώρες εντός και εκτός ΟΠΕΚ σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί - (Πηγή: Bloomberg, Αύγουστος 2017)

Τα κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Σαουδικής Αραβίας, συνέχισαν να αντλούν λιγότερο αργό πετρέλαιο, ενώ άλλα κράτη, όπως το Ιράκ και η Αλγερία, δεν έχουν περικόψει ακόμα την προσφορά όπως είχαν υποσχεθεί. Τα 21 κράτη που συμμετέχουν στις περικοπές εφοδιασμού προσπαθούν συλλογικά να μειώσουν την παραγωγή τους κατά σχεδόν 1,8 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως.

Which Countries Achieved Their Output Cut Target in July?

Six of 21 countries involved reached their target

■ Cutback reached target

■ Cutback did not reach target

▨ Non-OPEC nation



Note: OPEC members Iran, Libya and Nigeria are allowed to boost output

Χάρτης 5: Περικοπή στην παραγωγή αργού πετρελαίου από χώρες εντός και εκτός ΟΠΕΚ

(Πηγή: Bloomberg, Αύγουστος 2017)

Στις αρχές Αυγούστου, ορισμένα από κράτη που συμμετέχουν στις περικοπές της προσφοράς συναντήθηκαν για να δείξουν τη στήριξη τους στη συμμόρφωση ως προς όσα έχουν συμφωνηθεί. Σύμφωνα με την έκθεση του Bloomberg, ο ΟΠΕΚ πραγματοποίησε το 86% των δεσμευμένων του για μείωση τον Ιούλιο, έναντι 84% τον Ιούνιο. Η συμμόρφωση των κρατών εκτός ΟΠΕΚ υποχώρησε τον Ιούλιο στο 73%, έναντι 81% που ήταν τον Ιούνιο, σύμφωνα με τα δεδομένα του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας. Η Βενεζουέλα, η Αγκόλα, το Κουβέιτ και το Μεξικό επιτυγχάνουν τις υποσχόμενες περικοπές κατά το μεγαλύτερο βαθμό, καθώς επίσης και μικρότεροι παραγωγοί από το Μπρουνέι και τη Ισημερινή Γουινέα.

Η Σαουδική Αραβία έχει φέρει εις πέρας το μεγαλύτερο μέρος των περικοπών παραγωγής του ΟΠΕΚ για το μεγαλύτερο μέρος του έτους (2017), ωστόσο η συμμόρφωσή της στις συμφωνημένες περικοπές υποχώρησε στο 98% τον περασμένο μήνα. Το Ιράκ, ο επόμενος

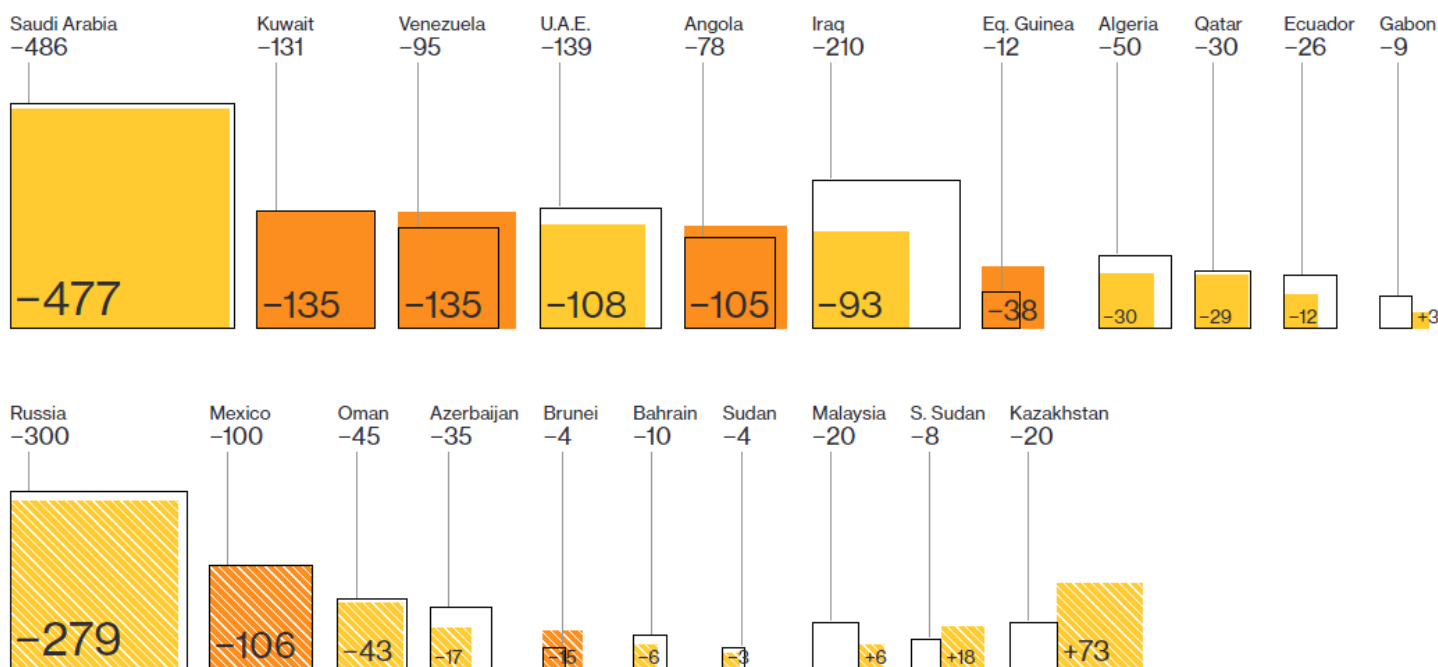
μεγαλύτερος παραγωγός του ΟΠΕΚ, ακολούθησε το 44% των δεσμευμένων περικοπών τον Ιούλιο.

Σύμφωνα με δεδομένα του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, η Ρωσία, ο μεγαλύτερος παραγωγός αργού εκτός ΟΠΕΚ, τους τελευταίους μήνες έχει κάνει περισσότερο από το 90% των περικοπών παραγωγής που υποσχέθηκε. Το Μεξικό, κατά το μήνα Ιούλιο, μείωσε την παραγωγή αργού πετρελαίου περισσότερο από ότι συμφώνησε. Το Καζακστάν, ο τρίτος μεγαλύτερος παραγωγός από τα κράτη εκτός ΟΠΕΚ, αύξησε την παραγωγή του τον περασμένο μήνα και παραμένει πολύ εκτός στόχου, παρόλο που επιβεβαίωσε τη δέσμευσή του να ακολουθήσει τα συμφωνηθέντα στις αρχές Αυγούστου. (23)

By How Much Did Countries Reduce Crude Production?

Thousands of barrels a day

□ Target ■ Cutback reached target ■ Cutback did not reach target ▨ Non-OPEC nation



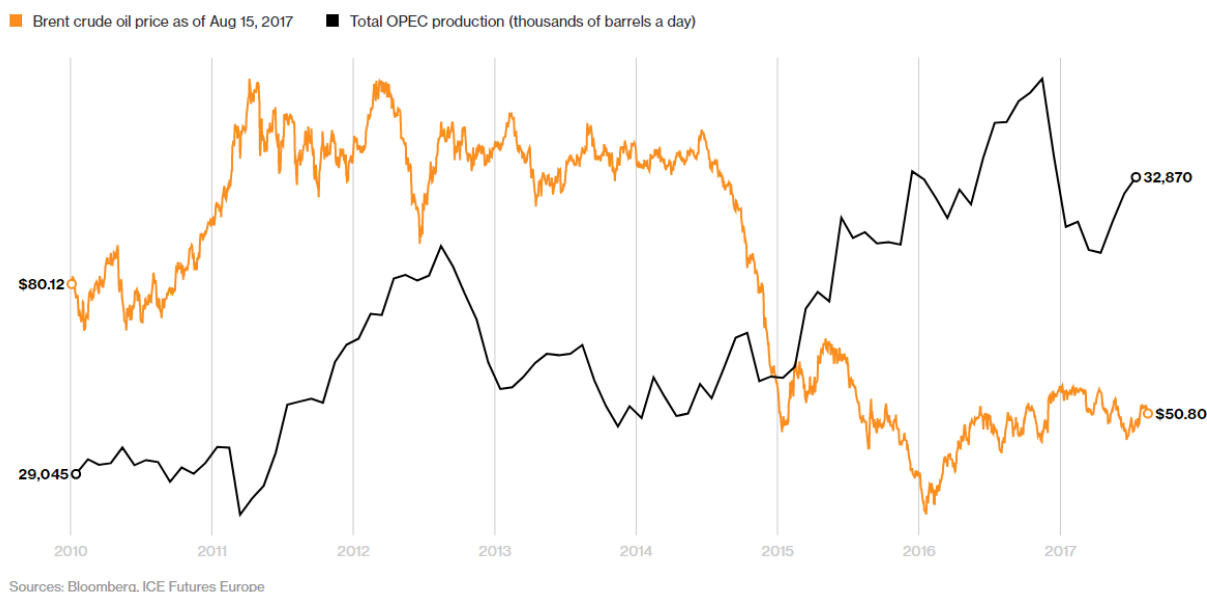
Sources: Bloomberg, IEA estimates are used for non-OPEC nations and Equatorial Guinea. OPEC secondary-source estimates used for all other OPEC members.

Διάγραμμα 27: Περικοπή στην παραγωγή αργού πετρελαίου από χώρες εντός και εκτός ΟΠΕΚ συγκριτικά με το στόχο περικοπής (Πηγή: Bloomberg, IEA, Αύγουστος 2017)

Σαν πιο πρόσφατη εξέλιξη μπορούμε να αναφέρουμε τη σύνοδο του ΟΠΕΚ και των συμμάχων του στη Βιέννη, την Παρασκευή 22 Σεπτεμβρίου 2017. Οι χώρες του ΟΠΕΚ και η Ρωσία δήλωσαν ότι έχουν διανύσει ήδη «τη μισή απόσταση» για να εξαλείψουν την παγκόσμια υπερπροσφορά πετρελαίου ώστε να εξισορροπήσει η αγορά και παρότρυναν και τις υπόλοιπες πετρελαιοπαραγωγές χώρες να συνεχίσουν τις προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση και να μείνουν προσηλωμένοι στην επίτευξη του στόχου αυτού, χωρίς να κάνουν κάποιες άμεσες αλλαγές στη συμφωνία τους.

Τα διογκωμένα αποθέματα καυσίμων έχουν «μειωθεί μαζικά» και οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες έχουν υλοποιήσει περισσότερο από το 100% των συμφωνημένων περικοπών τους, σύμφωνα με το Γενικό Γραμματέα του ΟΠΕΚ Mohammad Barkindo. Ο ΟΠΕΚ και οι σύμμαχοί του, οι οποίοι εξορύσσουν αθροιστικά περισσότερο από το 50% του παγκόσμιου πετρελαίου, έχουν διάφορους λόγους να διατηρήσουν σταθερή πορεία. Όπως αναλύει το Bloomberg, το Brent έκλεισε στα 56,86 δολάρια το βαρέλι την Παρασκευή 22/09 μετά τη λήξη της Συνόδου, το υψηλότερο επίπεδο από τον Φεβρουάριο, σημειώνοντας αύξηση άνω του 25% από τον Ιούνιο, ενώ η τιμή του αμερικανικού αργού διατηρείτο σταθερή στα 50,55 δολάρια.

Price and Production
Crude stuck near \$50 a barrel



Διάγραμμα 28: Παραγωγή ΟΠΕΚ και τιμή BRENT για τα έτη 2010-2017

(Πηγή: Bloomberg Energy, Αύγουστος 2017)

Εννέα μήνες μετά τη συμφωνία του ΟΠΕΚ, η προσυμφωνημένη εφαρμογή περικοπών ύψους 1,8 εκατομμυρίων βαρελιών ημερησίως στην παραγωγή παραμένει υψηλός στόχος. Παράλληλα, οι χώρες που συμμετέχουν στη συμφωνία του ΟΠΕΚ δεν έχουν βρει ακόμη απάντηση στο πρόβλημα της αύξησης της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου από τις ΗΠΑ, η οποία υπονόμει τις προσπάθειές τους.

Ενώ η συμφωνία για τις περικοπές στην παραγωγή έχει δείξει σημάδια επιτυχίας τους τελευταίους μήνες, η αγορά θα μπορούσε να επανέλθει σε πλεόνασμα το επόμενο έτος εάν επιτραπεί η λήξη της συμφωνίας στα τέλη Μαρτίου. Καθώς η παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου των ΗΠΑ συνεχίζει να αυξάνεται και η εποχιακή ζήτηση μειώνεται, το πλεόνασμα που έχει επιβαρύνει τις αγορές για τρία χρόνια ενδέχεται να παρουσιαστεί εκ νέου. Εάν ο ΟΠΕΚ δεν επεκτείνει τις περικοπές στην προσφορά πετρελαίου, η αγορά θα καταστεί και πάλι πλεονασματική, σύμφωνα με προβλέψεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας που επικαλείται το Bloomberg.

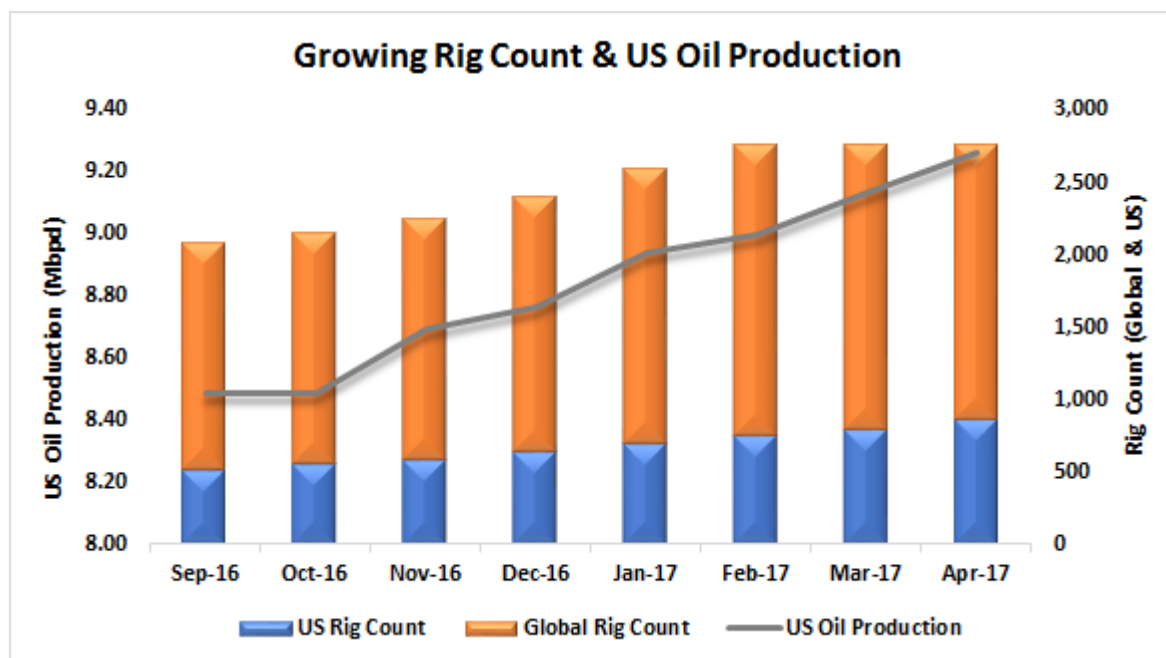
Η σύνοδος του ΟΠΕΚ και των συμμάχων του στη Βιέννη (Σεπτέμβριος 2017) ολοκληρώθηκε χωρίς νέα σύσταση για μία παράταση των περικοπών στην παραγωγή. Αν και η συμφωνία έχει δείξει σημάδια επιτυχίας τους τελευταίους μήνες, η αγορά θα μπορούσε να είναι πλεονασματική το επόμενο έτος, εάν ο ΟΠΕΚ δεν παρατείνει τη συμφωνία περικοπής μετά τον Μάρτιο του 2018. (24)

6.4 Ανάλυση των ενεργειακών στρατηγικών των παρακάτω χωρών:

ΗΠΑ / Καναδάς / Ρωσία / Σαουδική Αραβία / Βενεζουέλα / Ιράν/ Ιράκ / Kuwait / UAE / Νιγηρία / Κατάρ

6.4.1 ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ με την εκρηκτική άνοδο της παραγωγής του σχιστολιθικού πετρελαίου οδήγησε την διεθνή τιμή του αργού σε κατακόρυφη πτώση. Οι περισσότεροι παραγωγοί του σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ δεν μπόρεσαν να λειτουργήσουν σε τόσο χαμηλά επίπεδα τιμών με αποτέλεσμα είτε να χρεοκοπήσουν είτε να περιορίσουν το επίπεδο παραγωγής τους. Οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες εξόρυξης αργού, ωστόσο, δεν σταμάτησαν αλλά βελτίωσαν την παραγωγικότητα και την κεφαλαιακή απόδοση. Αποτέλεσμα ήταν η οριακή τιμή του πετρελαίου να κατέβει τόσο χαμηλά που να επαναφέρει το οριακό κόστος παραγωγής σε επίπεδα βιώσιμα ακόμη και σε περιβάλλον χαμηλών τιμών. Χαράσσεται λοιπόν μία νέα στρατηγική παραγωγής από τις ΗΠΑ εν μέσω της συμφωνίας του ΟΠΕΚ για περιορισμό της παραγωγής. Τα πεδία εξόρυξης πληθαίνουν και επακόλουθα η παραγωγή του αμερικανικού αργού αυξάνεται μήνα με το μήνα. (Forbes, Ιούνιος 2017)



Διάγραμμα 29: (Πηγή: US EIA; Baker Hughes Rig Count)

Η ενεργειακή στρατηγική των ΗΠΑ αναδιαμορφώνεται για να αντιμετωπίσει αφενός την μειούμενη εγχώρια ζήτηση πετρελαίου μετά την τελευταία οικονομική κρίση και αφετέρου την κατακόρυφη αύξηση της εγχώριας παραγωγής πετρελαίου από τη χρήση νέων τεχνολογικών μεθόδων. Απόρροια των παραπάνω είναι η μείωση της εξάρτησης των ΗΠΑ από τις εισαγωγές πετρελαίου. Διαμορφώνεται έτσι μια «στρατηγική υποχώρηση» από τη Μέση Ανατολή και ένας «νέο-απομονωτισμός» που οδηγούν τις ΗΠΑ να μην σπαταλούν πόρους για περιπολία και έλεγχο στη Μέση Ανατολή. Ο περιορισμός της παρουσίας στη Μέση Ανατολή συνοδεύεται και από περικοπές στις αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ.

Οι στρατηγικές σχέσεις αναθεωρούνται και τίθενται οι βάσεις για μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας στον τομέα της εξόρυξης πετρελαίου, όπως διαφαίνεται μέσα από ανταλλαγή αδειών εξόρυξης και δικαιωμάτων πρόσβασης μεταξύ BP και Gazprom, στην Αρκτική και στον Κόλπο του Μεξικού αντίστοιχα.

Οι ΗΠΑ τελευταία δεν αυξάνουν τη δύναμη του NATO ούτε προχωρούν σε επίδειξη δύναμης δίνοντας έτσι χώρο στη Ρωσία και αφήνοντας το ευρωπαϊκό εμπόριο να εξισορροπηθεί με επακόλουθη την ενεργειακή εξάρτηση της περιοχής. Παράλληλα, υπήρξε προθυμία εκ μέρους των ΗΠΑ για διαπραγματεύσεις με το Ιράν με αποτέλεσμα την άρση των κυρώσεων. Η στρατηγική αυτή των ΗΠΑ σχετίζεται τόσο με την ανάγκη υποστήριξης για την αντιμετώπιση του Ισλαμικού κράτους όσο και για τη δημιουργία αναχώματος στην επέκταση της Κίνας προς τους ενεργειακούς πόρους της Μέσης Ανατολής.

Από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ έχουν κηρύξει «πόλεμο» στη Βενεζουέλα, απειλώντας με επιβολή πετρελαϊκού εμπάργκο, στην περίπτωση που η Βενεζουέλα δεν κάνει βήματα προς την αποκατάσταση των δημοκρατικών διαδικασιών, το οποίο αναλύουμε εκτενεστέρα παρακάτω στην ενότητα για τη Βενεζουέλα. Παράλληλα, η κυβέρνηση των ΗΠΑ εξέδωσε στα τέλη του Σεπτεμβρίου 2017 αντιμεταναστευτικό διάταγμα με το οποίο απαγορεύεται η είσοδος στο αμερικανικό έδαφος πολιτών της Βενεζουέλας, μελών κυβερνητικών θεσμών και των οικογενειών τους

Τις τελευταίες ημέρες το American Petroleum Institute (API) ανακοίνωσε τα εγγεγραμμένα αποθέματα πετρελαίου των ΗΠΑ, όπου σημειώθηκε πτώση κατά 0,761 εκατομμύρια βαρέλια, ενώ η αγορά ανέμενε αύξηση. Η τιμή του «μαύρου χρυσού» βρίσκει στήριξη στους περιορισμούς που έχουν επιβληθεί σε επίπεδο παραγωγής, στα 1,8 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, από τον ΟΠΕΚ, αλλά και άλλους μεγάλους πετρελαιοπαραγωγούς, αν και η τιμή του αμερικανικού αργού διατηρείται σε χαμηλότερα επίπεδα από του Brent, λόγω της ανησυχίας ότι η αύξηση της παραγωγής των ΗΠΑ μπορεί να οδηγήσει σε υπερπροσφορά.

Τέλος, σημειώνεται πως η ταχεία αύξηση της παραγωγής αμερικανικού σχιστολιθικού πετρελαίου στις αρχές της δεκαετίας συνέβαλε στον υπερκορεσμό της αγοράς, ενώ το 2017 η παραγωγή αυξάνεται και πάλι, περιορίζοντας τις προσδοκίες για ένα παρατεταμένο ράλι στις τιμές του πετρελαίου

6.4.2 Καναδάς

Ο Καναδάς αποτελεί τον δεύτερο ισχυρό πετρελαιοπαραγωγό πόλο μέσα από τη δυναμικότητα προσφοράς σχιστολιθικού πετρελαίου. Επιμένει σταθερά σε αυξημένη παραγωγή με μικρές διακυμάνσεις συνδεδεμένες με βραχυπρόθεσμες επικρατούσες συνθήκες πιέζοντας τις τρέχουσες τιμές αλλά και τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του αργού προς τα κάτω. Τακτική που περιορίζει σε σημαντικό βαθμό τα περιθώρια ελιγμών του ΟΠΕΚ να αυξομειώνει την παραγωγή. Το ενεργειακό προφίλ του Καναδά, όσον αφορά στο πετρέλαιο, που έχει ως δυναμικός παραγωγός σε αντίθεση με το επίπεδο κατανάλωσής του επιδρά στην παγκόσμια αγορά μεταφοράς, αποθήκευσης και διύλισης αργού πετρελαίου.

6.4.3 Ρωσία

Το Υπουργείο Ενέργειας της χώρας ακολουθεί την τακτική των συμφωνιών για τις ποσοτώσεις παραγωγής. Υιοθετεί, επομένως, την τελευταία συμφωνία για μείωση της ημερήσιας παραγωγής κατά 1,8 εκατομμύρια βαρέλια έως τον Μάρτιο του 2018. Ως επιπρόσθετη ενέργεια και για να συνακολουθήσει τις συμφωνίες του ΟΠΕΚ εξετάζεται και η παρακολούθηση

των εξαγωγέων αργού πετρελαίου. Από την άλλη πλευρά, η επιστροφή του Ιρανικού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές προσθέτει για την Ρωσία έναν ακόμη ανταγωνιστή στις ευρωπαϊκές αγορές.

Για την απόκτηση γεωπολιτικών πλεονεκτημάτων με τα επακόλουθα οικονομικά οφέλη η Ρωσία στρέφει το ενδιαφέρον της σε αναδυόμενες ευκαιρίες στη Μέση Ανατολή. Η διαμορφούμενη στρατηγική της στη Μέση Ανατολή αποτυπώνεται μέσα από την κίνηση του πετρελαϊκού κολοσσού της, τη Rosneft, στο Ιρακινό Κουρδιστάν (IKRG - Iraqi Kurdish Regional Government). Η εξελισσόμενη αυτή προγεφύρωση σύμφωνα με δημοσιεύματα στον ενεργειακό τύπο (Σεπτέμβριος 2017) αποβλέπει στα διαπιστωμένα αποθέματα 55 δισεκατομμυρίων βαρελιών αργού πετρελαίου και 5,66 τρισεκατομμύρια κυβικά μετρά φυσικού αερίου. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει επένδυση ύψους 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων με ορίζοντας απορρόφησης το πολύ ενός έτους. Πρόκειται ουσιαστικά για χρηματοδότηση της Αυτόνομης κουρδικής περιοχής στον αντίποδα των οικονομικών πιέσεων που ακούν το Ιράκ και η Τουρκία.

Η Ρωσία παραδοσιακά διατηρεί καλές σχέσεις με τους Κούρδους και δεν υποβαθμίζει το θέμα της Ανεξαρτησίας σε μια προσπάθεια που διπλωματικά να ενισχύει την παρουσία της στην περιοχή. Διαφαίνεται ακόμη ότι μέσα από αυτό το πάτημα της στη Μέση Ανατολή η Ρωσία βρίσκει στρατηγική διέξοδο και προς την Ευρώπη, καθώς έτσι υπερπηδά τα εμπόδια της Κοινοτικής νομοθεσίας που στοχεύουν στον περιορισμό της εξάρτησης της Ευρώπης από τους ρωσικούς ενεργειακούς πόρους.

Ρίχνοντας μια ματιά στα εσωτερικά της χώρας η ενίσχυση της κατανάλωσης πλέον δεν προέρχεται μονοσήμαντα από τις τιμές του πετρελαίου αλλά από την πιστωτική επέκταση που επιχειρείται και από την αύξηση των πραγματικών μισθών. Υφίσταται, επίσης, σαφής μεταστροφή στη βελτίωση της αποδοτικότητας της εργασίας με σκοπό την άνοδο του δεικτών κατανάλωσης και αποσύνδεσή τους από τους δείκτες των τιμών του πετρελαίου. Ανασχεδιάζεται έτσι η κάλυψη των απωλειών που υπέστη η χώρα κατά τα προηγούμενα έτη 2014 & 2015 μέσα από την αύξηση των πραγματικών μισθών.

6.4.4 Ιράκ

Η οικονομία της Χώρας στηρίζεται στο πετρέλαιο και τα κρατικά έσοδα διακυμαίνονται με την ίδια κατεύθυνση της διακύμανσης των τιμών πετρελαίου. Η μετάβαση από τη φάση της παραγωγής σε επίπεδα ρεκόρ στην εποχή που το Υπουργείο Πετρελαίου της χώρας εναρμονίζει πλήρως την πετρελαϊκή στρατηγική του βάσει των αποφάσεων του ΟΠΕΚ είναι σε εξέλιξη. Με την προσοχή στραμμένη στην τιμή του βαρελιού και τις διακυμάνσεις του το Ιράκ προδιαθέτει την χρονική ή ποσοτική επέκταση των μειώσεων στην παραγωγή.

Σαν πιο πρόσφατη εξέλιξη, αξίζει να αναφερθούν οι δηλώσεις του Τούρκου προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος προειδοποίησε το Ιρακινό Κουρδιστάν ότι θα κλείσει τον βασικό εξαγωγικό αγωγό της περιοχής, καθώς αντιτίθεται στο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία των Κούρδων, γεγονός που έδωσε ώθηση στις τιμές. Οι κουρδικές εξαγωγές πετρελαίου έχουν εκτιναχθεί από το 2014, δίνοντας «πάτημα» στην Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν να σχεδιάσει μελλοντική ανεξαρτητοποίησή της από το Ιράκ, παρά τις αντιδράσεις των ΗΠΑ, της Τουρκίας και του Ιράν, που φοβούνται πως θα αυξηθεί η αστάθεια στην περιοχή. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, η αγορά πετρελαίου δεν δείχνει να ανησυχεί ιδιαίτερα με την απειλή για τις κουρδικές εξαγωγές, στις οποίες έχουν βοηθήσει διεθνείς εμπορικοί οίκοι όπως οι Vitol, Trafigura, Petraco και Glencore και η ρωσική πετρελαϊκή Rosneft.

6.4.5 Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (UAE)

Κινητήριος δύναμη στη στρατηγική της οικονομικής εξέλιξης αλλά και του γενικότερου εκσυγχρονισμού του ομοσπονδιακού κράτους των 7 εμιράτων συνιστά η εξόρυξη πετρελαίου. Είναι βασικό μέλος του ΟΠΕΚ και η παραγωγή πετρελαίου τα τελευταία έτη βρίσκεται σε επίπεδα ρεκόρ. Εντούτοις, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα σε επίπεδο εσωτερικής στρατηγικής εκπονούν σχέδιο για επένδυση ύψους 163 δισεκατομμυρίων δολαρίων στη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας με ορίζοντα μέσα στις επόμενες τρεις δεκαετίες. Στόχος τους το ενεργειακό μερίδιο των καθαρών μορφών ενέργειας να ανέλθει στο 50% μέχρι το 2050 από το τρέχον 25% σύμφωνα με το ειδησεογραφικό πρακτορείο CNN (Ιανουάριος 2017). Στη συγκεκριμένη οικονομική στρατηγική οδηγεί η χαμηλή τιμή του πετρελαίου.

6.4.6 Βενεζουέλα

Η Βενεζουέλα είναι πετρελαιοπαραγωγός χώρα με τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου (300 δισεκατομμύρια βαρέλια), που όμως υποφέρει από άνευ προηγουμένου οικονομική κρίση. Στο τέλος Αυγούστου του 2017, ο Πρόεδρος τω ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ υπέγραψε διάταγμα για την επιβολή οικονομικών και εμπορικών κυρώσεων στη Βενεζουέλα, στερώντας στην κυβέρνηση Μαδούρο μια βασική πηγή χρηματοδότησης. Οι πρόσθετες κυρώσεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, απαγορεύσεις στις εξαγωγές πετρελαίου από τις ΗΠΑ προς τη Βενεζουέλα, απαγόρευση εισαγωγών αργού πετρελαίου από τη Βενεζουέλα και απαγορεύσεις συναλλαγών σε δολάρια ΗΠΑ με οντότητες της Βενεζουέλας.

Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι το εμπόριο πετρελαίου μεταξύ των δύο χωρών είναι πολύ σημαντικό, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες εισάγουν περίπου το ένα τρίτο της παραγωγής αργού πετρελαίου της Βενεζουέλας. Οι πωλήσεις αυτές αντιπροσωπεύουν το μερίδιο του λέοντος στα έσοδα από τις εξαγωγές της Βενεζουέλας. Περίπου το 95% των 720 χιλιάδων βαρελιών ημερησίως (kb / d) που εισήχθησαν μέχρι σήμερα στις Ηνωμένες Πολιτείες (για το 2017) μεταφέρθηκε στα διυλιστήρια του Κόλπου των Η.Π.Α. Τέλος, υπάρχει επίσης εμπόριο διυλισμένων προϊόντων πετρελαίου μεταξύ των δύο χωρών, καθώς οι εξαγωγές ελαφρού αργού και προϊόντων πετρελαίου των ΗΠΑ χρησιμοποιούνται ως αρωματικό μέσο για τη μεταφορά του πιο βαρέως πετρελαίου (heavy oil) της Βενεζουέλας

Η απάντηση της Βενεζουέλας ήρθε 3 εβδομάδες αργότερα, στα μέσα Σεπτεμβρίου 2017, όπου ανακοίνωσε στους εμπόρους «μαύρου χρυσού» πως δε θα δέχεται από εδώ και στο εξής πληρωμές σε αμερικανικό δολάριο, εν μέσω μεγάλης κόντρας με την Ουάσινγκτον. Με τη στρατηγική αυτή, η Βενεζουέλα σκοπεύει να παρακάμψει τις οικονομικές κυρώσεις των Η.Π.Α. Όπως μεταδίδει η Wall Street Journal, ήδη οι επιχειρηματίες που εξάγουν προϊόντα αργού πετρελαίου από τη Βενεζουέλα ή εισάγουν πετρέλαιο στη χώρα, έχουν αρχίσει να μετατρέπουν τα τιμολόγιά τους σε ευρώ. Ενδεικτικά, μπορούμε να αναφέρουμε το παράδειγμα της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας Petróleos de Venezuela SA, γνωστή ως PdVSA, η οποία απαίτησε από

τους ιδιωτικούς εταίρους της να ανοίξουν λογαριασμούς σε ευρώ και να μετατρέψουν τα υπάρχοντα μετρητά στο βασικό ευρωπαϊκό νόμισμα.

Επιπροσθέτως, αξίζει να αναφερθεί ότι η Ρωσία αποτελεί πλέον σύμμαχο της Βενεζουέλας, η οποία στρέφεται ολοένα και πιο συχνά στη Ρωσία σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσει τα κεφάλαια που χρειάζεται για να επιβιώσει, προσφέροντας σε αντάλλαγμα τον ορυκτό της πλούτο. Ο ρωσικός πετρελαϊκός κολοσσός Rosneft κατέχει σήμερα το 49,9% των μετοχών της Citgo, θυγατρικής εταιρείας της PDVSA, προσφέροντας μερίδιο σε εννέα από τις πλέον παραγωγικές πετρελαιοπηγές της χώρας. Η Rosneft έχει προσφέρει ήδη περισσότερα από ένα δισ. δολάρια τον Απρίλιο του 2017 στην PDVSA, ενώ ήδη δύο φορές η κυβέρνηση του Καρακάς χρησιμοποίησε ρωσικά κεφάλαια για να προλάβει την πτώχευση. Η ρωσική εταιρεία έχει αναλάβει μάλιστα ρόλο διαμεσολαβητή, προωθώντας το πετρέλαιο της PDVSA σε ξένους αγοραστές. Το μεγαλύτερο μέρος από τα αποθέματα αυτά καταλήγει σε αμερικανικά διυλιστήρια, παρά τις κυρώσεις κατά της Ρωσίας, καθώς πωλείται μέσω ιδιωτικών εταιρειών.

Την ώρα που πολλές πολυεθνικές σε όλο τον κόσμο αποσύρουν τις δραστηριότητές τους από τη Βενεζουέλα, η Rosneft ακολουθεί αντίθετη οδό, εξαγοράζοντας πετρελαϊκά αποθέματα και επεκτείνοντας τα κεντρικά γραφεία της στο Καρακάς. Η ρωσική εταιρεία αγόρασε πρόσφατα πέντε πηγές στην περιοχή του Ορινόκου, όπου εντοπίζονται τα μεγαλύτερα αποθέματα αργού πετρελαίου στη χώρα.

Τέλος, αναφορικά με τις περικοπές που έχουν εξαγγείλει ο ΟΠΕΚ και τα κράτη σύμμαχοι του, η Βενεζουέλα συνεχίζει τη μείωση της παραγωγής εναρμονιζόμενη με τον ΟΠΕΚ, επιτυγχάνοντας τις υποσχόμενες περικοπές κατά το μεγαλύτερο βαθμό.

6.4.7 Ιράν

Το Ιρανικό πετρέλαιο αποτελεί βαρόμετρο στην παγκόσμια προσφορά αργού κυρίως μέσα από τα μεγάλα κοιτάσματα που διαθέτει. Η κυριαρχία του στις διεθνείς αγορές συνδέεται στενά με πολιτικές αποφάσεις, όπως ο περιορισμός του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν με αντάλλαγμα την ελάφρυνση του χρέους της χώρας.

Η άρση των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί από τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση στον χρηματοπιστωτικό τομέα και στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών έχει ως αποτέλεσμα την εισροή του ιρανικού πετρελαίου στην διεθνή προσφορά συνοδευόμενο από εκπτωτικά σχήματα και ελκυστικές πιστωτικές πολιτικές ως επιχειρηματική στρατηγική της National Iranian Oil Company (NIOC). Η στρατηγική που ακολουθείται έχει ως στόχο την εκκίνηση των πωλήσεων του Ιρανικού αργού και την αποκατάσταση τους σε προ των κυρώσεων επίπεδα.

Αυτή η επιστροφή της χώρας στις αγορές ενδέχεται να συμβάλλει σε περαιτέρω πτώση των τιμών, ενώ εκτιμάται πως θα εντείνει τις αντιπαραθέσεις με την Σαουδική Αραβία και την Ρωσία. Προς το παρόν, ως κίνηση τακτικής προχώρησε και το Ιράν σε μείωση της παραγωγής εναρμονιζόμενο με τον ΟΠΕΚ.

6.4.8 Σαουδική Αραβία

Η σπουδαιότητα του ρόλου που διαδραματίζει η χώρα στις διεθνείς αγορές τίθεται σε επισφάλεια από την επιστροφή του Ιρανικού πετρελαίου. Η Σαουδική Αραβία πραγματοποιεί τις μεγαλύτερες εξαγωγές μαύρου χρυσού στον κόσμο, ωστόσο η χαμηλή τιμή του πετρελαίου την οδηγεί στην αναθεώρηση της ενεργειακής της πολιτικής. Προσανατολίζεται σε ευρύτερη χρήση καθαρής ενέργειας και αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας στο εγγύς μέλλον. Η Σαουδική Αραβία σχεδιάζει την μελλοντική στρατηγική της στη βάση για επέκταση της συμφωνίας για μείωση της παραγωγής, αφού αυτή εκπνεύσει τον επόμενο χρόνο.

Σαν πιο πρόσφατη στρατηγική κίνηση της Σαουδικής Αραβίας μπορούμε να αναφέρουμε τη δήλωση της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας της να επενδύσει περισσότερα από 300 δισ. δολάρια στην επόμενη δεκαετία, για να εξερευνήσει περισσότερο φυσικό αέριο και να διατηρήσει την

ικανότητα παραγωγής πετρελαίου. Αυτό θα αποτελέσει σημαντικό βήμα για τη Σαουδική Αραβία, καθώς η πτώση της τιμής του πετρελαίου τα τελευταία τρία χρόνια είχε μειώσει τις επενδύσεις στα μακροχρόνια projects έρευνας και ανάπτυξης πετρελαίου. Πρέπει να τονιστεί ότι η έλλειψη επενδύσεων τώρα θα οδηγήσει σε λιγότερα βαρέλια στο μέλλον, ακόμη και με την παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου, καθώς ο κόσμος χρειάζεται 20 εκατ. βαρέλια ημερησίως σε νέα παραγωγή στα επόμενα πέντε χρόνια για να καλυφθεί η ζήτηση.

6.4.9 Κουβέιτ

Το οικονομικό μοντέλο της χώρας στηρίζεται στην παραγωγή του πετρελαίου και συγκεκριμένα πάνω από το μισό ΑΕΠ, όλα τα έσοδα των εξαγωγών και το μεγαλύτερο μέρος του κυβερνητικού εισοδήματος του Κουβέιτ χτίζεται από το πετρέλαιο. Ωστόσο, ακολουθείται στρατηγική τέτοια ώστε να διαφοροποιηθεί η οικονομία του από το πετρέλαιο αξιοποιώντας τα εισοδήματα από τους υδρογονάνθρακες στην ανάπτυξη υποδομών στις μεταφορές, στις τηλεπικοινωνίες, στον κατασκευαστικό κλάδο, στον τραπεζικό τομέα και στον τουρισμό. Πρόκειται δηλαδή για μια στρατηγική διαφοροποίησης της οικονομίας της χώρας από τον αμιγώς πετρελαϊκό χαρακτήρα της με πηγή εισοδήματος το ίδιο το πετρέλαιο.

Το Κουβέιτ ως μέλος του ΟΠΕΚ και της ενωμένης αραβικής ναυτιλιακής εταιρείας (United Arab Shipping Company) διαθέτοντας τη μεγαλύτερη εταιρεία δεξαμενοπλοίων σε χώρα του ΟΠΕΚ κατέχει μια στρατηγική θέση στον παγκόσμιο πετρελαϊκό χάρτη διαθέτοντας την παραγωγή του πετρελαίου στις αγορές αφενός της Ευρώπης και αφετέρου της Κίνας και της Ινδίας. Με δεδομένο την τρίτη θέση στην κατάταξη των χωρών με αποθέματα πετρελαίου το Κουβέιτ σχεδιάζει να αυξήσει την παραγωγή σε 4 εκατομμύρια βαρέλια έως το 2020.

6.4.10 Νιγηρία

Η Νιγηρία, η οποία ως χώρα στηρίζεται στην εξαγωγή πετρελαίου, μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2017 ακολουθούσε γραμμή εξαίρεσης από τη συμφωνία του ΟΠΕΚ και τους τελευταίους μήνες είχε αυξήσει την παραγωγή της. Η έως τώρα τακτική της είχε αποδυναμώσει την αποτελεσματικότητα του ΟΠΕΚ στη μείωση της παγκόσμιας προσφοράς. Αλλαγή κατεύθυνσης, ωστόσο, αποτέλεσε η τελευταία της συμφωνία να συμμετάσχει στη συμφωνία για την περιστολή

της παραγωγής πετρελαίου με στόχο η μείωση της ημερήσιας παραγωγής να φτάσει τα 1,8 εκατ. βαρέλια και να διατηρήσει την παραγωγή της σε επίπεδα που να αντιστοιχούν σε αυτή την μείωση, παρά τον ανταγωνισμό που έχει να αντιμετωπίσει με την επιστροφή του Ιράν στις διεθνείς αγορές πετρελαίου.

Λόγω της ταραχώδους κατάστασης που επικρατεί στη χώρα, ίσχυε απαλλαγή από τις περικοπές της παραγωγής. Αυτή η εξαίρεση από την τελευταία συμφωνία του ΟΠΕΚ υποστηριζόταν ευθαρσώς και από τις κυβερνήσεις του Κουβέιτ και της Ρωσίας που δεν αναμένουν να ευθυγραμμιστεί η Νιγηρία με τη συμφωνία μέχρις ότου η κατάσταση ασφάλειας της βελτιωθεί.

Πλέον όμως το πετρελαϊκό επιτελείο της Νιγηρίας προβαίνει σε δεσμεύσεις που δείχνουν έμπρακτη συμμετοχή της χώρας στο νέο περιορισμένο σχήμα εφοδιασμού από τον ΟΠΕΚ. Η τελευταία δέσμευση του Υπουργείου Πετρελαίου για τον περιορισμό της παραγωγής πετρελαίου σε επίπεδο χώρας αντανακλάται άμεσα στο εύρος της διαφοράς (spread) των τιμών αναφοράς αργού Brent/WTI και συγκεκριμένα οδηγεί το μεταξύ τους περιθώριο πάνω από τα 6 δολάρια/βαρέλι στηρίζοντας στο ταμπλό των ηλεκτρονικών συναλλαγών συμβολαίων πετρελαίου αργού το ευρωπαϊκό ICE Brent (Δελτίο Τιμών Platts European Marketscan, September 22, 2017).

Τέλος, στρατηγικό σχέδιο της Νιγηριανής κυβέρνησης είναι επίσης η ανάπτυξη των θαλάσσιων υποδομών της χώρας, και συγκεκριμένα η κατασκευή νέων λιμενικών εγκαταστάσεων από όπου θα μπορούν να εξάγονται σε ημερήσια βάση άνω των 2,9 εκατομμυρίων βαρελιών αργού πετρελαίου σύμφωνα με τα όσα δημοσιεύθηκαν στον ναυτιλιακό τύπο (Ιούνιος 2016).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σημασία της ενέργειας και κυρίως του πετρελαίου είναι αδιαμφισβήτητη και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα σε όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες για την εξέλιξη και πρόοδο της κοινωνίας. Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε με σκοπό να αναδείξει τους προσδιοριστικούς παράγοντες της τιμής του αργού πετρελαίου, καθώς επίσης και των ενεργειακών στρατηγικών των χωρών οι οποίες έχουν άμεσο αντίκτυπο στις διεθνείς τιμές αργού πετρελαίου. Η τιμή του πετρελαίου και κατ' επέκταση των παράγωγων προϊόντων του έχει τεράστια σημασία τόσο για την οικονομία των κρατών όσο και για τους ίδιους τους τελικούς καταναλωτές. Ο «μαύρος χρυσός» αποτελεί το σημαντικότερο γεωπολιτικό εμπόρευμα παγκοσμίως λόγω της οικονομικής και πολιτικής του σημασίας, δίνοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις χώρες που μπορούν να τον ελέγξουν.

Όπως εκτενώς αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, η αγορά του αργού πετρελαίου είναι αρκετά δυναμική με έντονη μεταβλητότητα, καθώς τα δεδομένα σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο ανατρέπονται διαρκώς. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών παρατηρούνται έντονες διακυμάνσεις στη τιμή του αργού πετρελαίου παγκοσμίως, κάτι το οποίο έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον πολλών φορέων (πολιτικών και οικονομικών), οι οποίοι έχουν επικεντρωθεί στις εξελίξεις της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου. Παράλληλα, οι διακυμάνσεις αυτές προκαλούν αβεβαιότητα στους επενδυτές, επηρεάζοντας τον προγραμματισμό των επενδύσεων τους, γεγονός που οδηγεί πολλές φορές την οικονομία σε αστάθεια και κατ' συνέπεια στην ύφεση. Επιπλέον, τις συνθήκες στις διεθνείς αγορές πετρελαίου επηρεάζουν έμμεσα σημαντικές πολιτικές αποφάσεις, όπως για παράδειγμα η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και η εστίαση στην ενεργειακή αποδοτικότητα. Όπως γίνεται αντιληπτό, επομένως, η ασταθής τιμή του πετρελαίου εμποδίζει πολλές φορές την χάραξη σταθερής πολιτικής από τα κράτη, με απώτερο σκοπό την ευημερία και την ανάπτυξη. Σημεία αναφοράς, σύγκρισης και προσδιορισμού της τιμής του αργού πετρελαίου αποτελούν οι δύο τύπου αργού, το ευρωπαϊκό Brent και το αμερικανικό WTI (West Texas Intermediate), τα οποία διαπραγματεύονται σε καθημερινή βάση και έχουν εφαρμογή σε όλα τα συμβόλαια πετρελαίου.

Όσον αφορά την δομή της αγοράς αργού πετρελαίου, οι κύριες δραστηριότητες για τη διακίνηση του αργού πετρελαίου από την πηγή του στον τελικό καταναλωτή είναι η παραγωγή, η διύλιση, εμπορία και διανομή, που αποτελούν το συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στους πωλητές και αγοραστές στην παγκόσμια αγορά, μέσω της εκτεταμένης φυσικής υποδομής και της υποστήριξης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αγοράς. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μέρος της δομής της αγοράς του πετρελαίου αποτελεί και η δομή του μεταφορικού συστήματος, το οποίο χαρακτηρίζεται από μεγάλη πολυπλοκότητα λόγω των δυνατών συνδέσεων μεταξύ των σημείων προσφοράς και ζήτησης πετρελαίου. Οι ροές εφοδιασμού του πετρελαίου προκαλούν τη ζήτηση για μεταφορά πετρελαίου, η οποία εξυπηρετείται από τη φυσική υποδομή των μεταφορικών μέσων και αποτελεί μια αγορά εντάσεως κεφαλαίου. Συνεπώς, μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε την άρρηκτη σχέση μεταξύ της αγοράς πετρελαίου και της εμπορικής ναυτιλίας, οι οποίες είναι αλληλένδετες, καθώς υπάρχουν πολλές θαλάσσιες διαδρομές με αποκλειστικό σκοπό την κάλυψη μεταφοράς άλλοτε αργού πετρελαίου από τις πηγές στις μονάδες διύλισης, και άλλοτε προϊόντων πετρελαίου από τα διυλιστήρια προς τους τελικούς καταναλωτές,

Από την πλευρά της παραγωγής, τα εμπλεκόμενα μέρη εστιάζουν κυρίως σε δείκτες όπως η παραγωγή βαρελιών ανά ημέρα και το πλήθος αξιοποιούμενων κοιτασμάτων παγκοσμίως, τα οποία αξιολογούνται συγκριτικά, ανά χρονική περίοδο, διαμορφώνοντας έτσι τη δυναμική της προσφοράς. Το 2016 η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου αυξήθηκε μόνο κατά 0,4 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα, γεγονός που αποτελεί την πιο αργή ανάπτυξη από το 2013. Παρόλο που παραγωγή στη Μέση Ανατολή αυξήθηκε κατά 1,7 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα, λόγω της αύξησης της παραγωγής του Ιράν, του Ιράκ, και της Σαουδικής Αραβίας, ωστόσο, αυτό αντισταθμίστηκε από τις μειώσεις στη Βόρεια Αμερική, τη Νότια και Κεντρική Αμερική, την Αφρική και την Ασία-Ειρηνικό, συνολικά κατά 1,3 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα. Όσον αφορά την παραγωγή για το 2017, από τον Ιανουάριο ο ΟΠΕΚ και άλλες 10 χώρες εκτός του Οργανισμού, μεταξύ των οποίων και η Ρωσία, καταβάλλουν προσπάθειες για τον περιορισμό της παραγωγής, έχοντας περικόψει την παραγωγή κατά 1,8 εκατ. βαρέλια την ημέρα, προκειμένου να μετριάσουν τον αντίκτυπο στην αγορά από την υπερπροσφορά πετρελαίου που έχει μειώσει στο μισό τις τιμές από το 2014.

Όσον αφορά τα αποθέματα πετρελαίου αποτελούν διαφορετική έννοια από την παραγωγή και δεν πρέπει να συγχέονται ως έννοιες. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται και οι εκτιμήσεις για τα υπάρχοντα αποθέματα πετρελαίου δεν είναι πάντα ακριβείς και αληθείς, καθώς επηρεάζονται από πολιτικά και χρηματοοικονομικά συμφέροντα. Πολύ συχνά έχει παρατηρηθεί τα κράτη-μέλη του ΟΠΕΚ να παρουσιάζουν «φουσκωμένα» αποθέματα, με απώτερο σκοπό να μπορούν να παράγουν περισσότερο, υπερβαίνοντας το εμπόδιο των ποσοστώσεων, ενώ από την άλλη μεριά, άλλες χώρες παραγωγοί πετρελαίου προσαρμόζουν τις εκτιμήσεις των αποθεμάτων τους με αυτές των ανταγωνιστών τους. Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι η εκτίμηση των βεβαιωμένων αποθεμάτων θεωρείται δύσκολη και αβέβαιη, λόγω της πολυπλοκότητας των παραγόντων και εμπλεκόμενων συμφερόντων των παραγωγών στις διάφορες χώρες.

Τα παγκόσμια αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου για το 2016 αυξήθηκαν κατά 15 δισεκατομμύρια βαρέλια (0,9%) στα 1.707 δισεκατομμύρια βαρέλια, τα οποία θα αρκούσαν για να καλύψουν τα 50,6 χρόνια παγκόσμιας παραγωγής στα επίπεδα του 2016, με τις χώρες του ΟΠΕΚ να κατέχουν το 71,5% των αποδεδειγμένων αποθεματικών παγκοσμίως. Ωστόσο, για το 2017 τα δεδομένα αυτά μεταβλήθηκαν αρκετά, ύστερα από την απόφαση του ΟΠΕΚ για μείωση της ημερήσιας παραγωγής πετρελαίου κατά περίπου 1,8 εκατομμύρια βαρέλια, μέχρι το Μάρτιο του 2018 (σύμφωνα με τα τωρινά δεδομένα). Μέχρι το Μάιο του 2017, τα παγκόσμια διαθέσιμα αποθέματα πετρελαίου είχαν ήδη μειωθεί κατά το 1/3 από τις αρχές του χρόνου, αποτελώντας πρακτική ένδειξη ότι το πρόγραμμα μείωσης της παραγωγής πετρελαίου που εφαρμόζουν οι χώρες του ΟΠΕΚ και η Ρωσία βοήθησε στην μείωση της υπερπροσφοράς του πετρελαίου, σε παγκόσμιο επίπεδο. Σύμφωνα όμως με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, παρόλο που τα παγκόσμια αποθέματα μειώθηκαν και η κατανάλωση αυξήθηκε, η εξισορρόπηση της προσφοράς και της ζήτησης εξακολουθεί να παραμένει μια «επίπονη διαδικασία», λόγω της αυξημένης παραγωγής πετρελαίου, κυρίως σχιστολιθικού από τις Η.Π.Α.

Σύμφωνα με τα στοιχεία αμερικανικών στατιστικών υπηρεσιών στις αρχές του 2017, τα υψηλότερα αποδεδειγμένα αποθέματα αργού πετρελαίου (με δεδομένη τεχνολογία, κόστος εξόρυξης και την τρέχουσα (τότε) τιμή αργού πετρελαίου) κατέχουν η Βενεζουέλα (με 300 δισ. βαρέλια), η Σαουδική Αραβία (με 266 δισ. Βαρέλια), ο Καναδάς (169 δισ. Βαρέλια), το Ιράν (με 158 δισ. Βαρέλια) και το Ιράκ (με 143 δισ. Βαρέλια). Ακολουθεί το Κουβέιτ (με 101 δισ.),

τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (με 98 δισ.), η Ρωσία (με 80 δισ.), η Λιβύη (με 48 δισ.) και η Νιγηρία (με 37 δισ.).

Από την πλευρά της κατανάλωσης πετρελαίου, το 2016 είχαμε αύξηση σε παγκόσμιο επίπεδο που ανήλθε κατά μέσο όρο σε 1,6 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα, πάνω από τον 10ετή μέσο όρο του 1 εκατομμυρίου βαρελιών/ημέρα για δεύτερο συνεχές έτος. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της ισχυρότερης από τη συνηθισμένη ανάπτυξη των χωρών του ΟΟΣΑ, ενώ η Κίνα και η Ινδία εξακολουθούν να παρέχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη. Το πετρέλαιο παρέμεινε το κυριότερο καύσιμο στον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το ένα τρίτο (33,3%) της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας, ενώ παράλληλα, κέρδισε το παγκόσμιο μερίδιο αγοράς για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, μετά από 15 χρόνια πτώσης από το 1999 έως το 2014.

Η κατανάλωση ενέργειας επηρεάζεται άμεσα από την οικονομική ανάπτυξη, ενώ σύμφωνα με αρκετούς μελετητές υπάρχει αμφίδρομη σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Κατά συνέπεια, η κατανάλωση πετρελαίου αποτελεί κρίσιμης σημασίας μεταβλητή τόσο για την οικονομία όσο και για τη διαμόρφωση των τιμών του πετρελαίου, που αποτελούν τον μηχανισμό ισορροπίας μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης για αυτό. Η αύξηση στη ζήτηση και την κατανάλωση ενέργειας, και κατ' επέκταση αργού πετρελαίου, κατά την τελευταία 10ετία οφείλεται κυρίως στην οικονομική ανάπτυξη, το ρυθμό αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, τη βιομηχανική υποδομή, το κλίμα και τη γεωγραφία του τόπου. Τέλος, κατά το 2016 η αύξηση της ζήτησης πετρελαίου ήταν πιο έντονη στα «καταναλωτικά» καύσιμα, όπως η βενζίνη και τα αεροπορικά καύσιμα, τα οποία χαρακτηρίστηκαν από σχετικά χαμηλές τιμές. Ενώ από την άλλη μεριά, η ζήτηση για πετρέλαιο κίνησης ντίζελ, που είναι πιο εκτεθειμένη στις αδυναμίες της βιομηχανικής δραστηριότητας, μειώθηκε για πρώτη φορά από το 2009, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Κίνας. Η αγορά ανταποκρίθηκε στη μείωση των τιμών του πετρελαίου, με τη ζήτηση να αυξάνεται κατά 2,0 εκατομμύρια βαρέλια/ημέρα διπλασιάζοντας το μέσο όρο της δεκαετίας.

Όσον αφορά τις τιμές των 2 τύπων αργού πετρελαίου, η σημερινή τιμή ανέρχεται στα \$ 55,78/ βαρέλι το BRENT και στα \$ 50,24 / βαρέλι το WTI (κλείσιμο τιμών στις 03.10.2017). Κατά το 2016, η ημερίσια τιμή πετρελαίου τύπου Brent ήταν κατά μέσο όρο \$ 43,73 το βαρέλι,

χαμηλότερο από το 2015 που ήταν \$ 52,39 / βαρέλι και αποτελεί το χαμηλότερο (ονομαστικό) ετήσιο επίπεδο από το 2004. Επιπλέον, το 2016 η ετήσια μέση τιμή για το Brent μειώθηκε κατά 17%, ενώ τιμή πετρελαίου τύπου WTI μειώθηκε κατά 0,39 δολάρια το βαρέλι. Λαμβάνοντας υπόψη την εξάρτηση των περισσότερων οικονομιών του κόσμου από το πετρέλαιο, γίνεται σαφές ότι η εξέλιξη της οικονομίας κάθε χώρας επηρεάζεται σημαντικά από τη μεταβολή των τιμών του αργού πετρελαίου.

Στην παρούσα εργασία επικεντρωθήκαμε στους παράγοντες επιρροής της τιμής του αργού πετρελαίου, όπου σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (IEA) είτε είναι φυσικοί παράγοντες της αγοράς, είτε παράγοντες που σχετίζονται με τις εμπορικές και τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Στο πέμπτο κεφάλαιο, και συγκεκριμένα στην ενότητα 5.2, έγινε λεπτομερής αναφορά στους κυριότερους παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις αγορές πετρελαίου, ενώ έγινε προσπάθεια να διευρυνθούν οι πιθανοί δεσμοί μεταξύ κάθε παράγοντα και των τιμών του αργού πετρελαίου.

Ο πρώτος παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει τις τιμές αργού πετρελαίου είναι η προσφορά από τα κράτη εκτός του ΟΠΕΚ, που αντιπροσωπεύει σήμερα περίπου το 60% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου, με κυριότερα κέντρα παραγωγής τη Βόρεια Αμερική, περιοχές της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και τη Βόρεια Θάλασσα. Τα κράτη αυτά λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις για την παραγωγή πετρελαίου, σε αντίθεση με τον ΟΠΕΚ που υπόκειται σε κεντρικό συντονισμό. Επιπλέον, στα κράτη που δεν είναι μέλη του ΟΠΕΚ, δραστηριοποιούνται κυρίως οι διεθνείς ή επενδυτικές πετρελαϊκές εταιρείες, στόχος των οποίων είναι πρωτίστως η αύξηση της αξίας των μετόχων τους και η λήψη επενδυτικών αποφάσεων βάσει οικονομικών παραγόντων. Πολλές από τις εταιρείες αυτές έχουν και επιπρόσθετους στόχους, όπως η παροχή απασχόλησης, οι υποδομές ή τα έσοδα που επηρεάζουν τη χώρα τους με την ευρύτερη έννοια. Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι οι επενδύσεις εκτός του ΟΠΕΚ, τείνουν να ανταποκρίνονται πιο άμεσα στις αλλαγές των συνθηκών της αγοράς.

Γενικά οι χώρες παραγωγοί εκτός του ΟΠΕΚ θεωρούνται αποδέκτες τιμών και δεν προσπαθούν να επηρεάσουν τις τιμές «ελέγχοντας» την παραγωγή, με αποτέλεσμα να παράγουν συνήθως κοντά στην πλήρη χωρητικότητα τους, έχοντας έτσι μικρή πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Συνεπώς, τα χαμηλότερα επίπεδα προσφοράς πετρελαίου εκτός του ΟΠΕΚ συνήθως ασκούν ανοδική πίεση στις τιμές, οδηγώντας έτσι στη μείωση της συνολικής παγκόσμιας προσφοράς και στην αύξηση τη ζήτησης για προμήθεια από τον ΟΠΕΚ, γεγονός που του δίνει μεγαλύτερη ισχύ στο να επηρεάζει τις τιμές. Επιπλέον, η παραγωγή πετρελαίου από τις χώρες εκτός ΟΠΕΚ μειονεκτεί συνήθως έναντι της παραγωγής από τις χώρες του ΟΠΕΚ, καθώς πραγματοποιείται κυρίως σε παραμεθόριες περιοχές με υψηλότερο κόστος εύρεσης και παραγωγής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να συμβάλλουν στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών παραγωγής με απώτερο σκοπό τη μείωση του κόστους, γεγονός που μπορεί τελικά να ασκήσει πίεση στις τιμές προς τα κάτω. Τέλος, οι τιμές του πετρελαίου επηρεάζονται και από τις μεταβολές στις προσδοκίες για μελλοντική προσφορά εκτός των του ΟΠΕΚ. Συνεπώς, σε περιόδους που η αναμενόμενη παραγωγή μειώνεται ο κόσμος να αναγκάζεται να βασιστεί περισσότερο στο αργό πετρέλαιο του ΟΠΕΚ, μειώνοντας τα επίπεδα της πλεονάζουσας παραγωγικής του ικανότητας και συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην ανοδική τάση των τιμών του πετρελαίου.

Ο δεύτερος σημαντικός παράγοντας που φαίνεται ότι καθορίζει τις τιμές αργού πετρελαίου είναι η προσφορά από τα κράτη μέλη του ΟΠΕΚ, ο οποίος συχνά επιδιώκει να διαχειρίζεται ενεργά την παραγωγή πετρελαίου στα κράτη μέλη του, θέτοντας στόχους παραγωγής. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, τα κράτη μέλη του ΟΠΕΚ παράγουν περίπου το 40% του παγκόσμιου αργού πετρελαίου, ενώ αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% του συνόλου των πετρελαιοειδών που εμπορεύονται διεθνώς. Συνεπώς, το σημαντικό αυτό μερίδιο αγοράς, δίνει στον ΟΠΕΚ τη δύναμη να μπορεί με τις ενέργειες του να επηρεάζει τις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου.

Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (IEA), ο βαθμός στον οποίο οι χώρες μέλη του ΟΠΕΚ αξιοποιούν τη διαθέσιμη παραγωγική τους ικανότητα χρησιμοποιείται συχνά ως δείκτης της στενότητας της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου, όπως επίσης και ως δείκτης του βαθμού στον οποίο ο ΟΠΕΚ ασκεί ανοδική επίδραση στις τιμές. Ταυτόχρονα, αποτελεί δείκτη της ικανότητας της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου να ανταποκρίνεται στις πιθανές κρίσεις που

μπορεί να προκαλέσουν μείωση της προσφοράς αργού πετρελαίου. Η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα ορίζεται ως ο όγκος παραγωγής που μπορεί να επιτευχθεί εντός 30 ημερών και διατηρείται για τουλάχιστον 90 ημέρες. Ως παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε τη Σαουδική Αραβία, που αποτελεί το μεγαλύτερο παραγωγό πετρελαίου του ΟΠΕΚ αλλά και το μεγαλύτερο εξαγωγέα πετρελαίου παγκοσμίως, και κατέχει ιστορικά τη μεγαλύτερη πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα καθώς συνήθως διατηρεί περισσότερα από 1,5-2 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως διαθέσιμης χωρητικότητας για τη διαχείριση της αγοράς. Επιπροσθέτως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η χαμηλή παραγωγική ικανότητα περιορίζει την ικανότητα του ΟΠΕΚ να ανταποκρίνεται στη ζήτηση και στις αυξήσεις των τιμών, ενώ η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα υποδηλώνει παρακράτηση παραγωγής, πιθανώς για λόγους διαχείρισης των τιμών.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τις αγορές είναι τα γεωπολιτικά γεγονότα εντός και μεταξύ των χωρών του ΟΠΕΚ, καθώς έχουν επιφέρει κατά το παρελθόν μειώσεις στην παραγωγή του πετρελαίου. Δεδομένης της σημασίας της αγοράς του ΟΠΕΚ, τα γεγονότα που μπορεί να προκαλέσουν πραγματική ή μελλοντική πιθανή μείωση της παραγωγής μπορεί να προκαλέσουν έντονες μεταβολές στις τιμές του πετρελαίου. Οι απροσδόκητες διακοπές της παραγωγής του ΟΠΕΚ, το μέγεθος και η συχνότητα τους, καθώς επίσης και η αβεβαιότητα που προκαλείται για την αποκατάσταση της παραγωγής έχουν σημαντική επίδραση στις τιμές του πετρελαίου. Τέλος, η τιμή του πετρελαίου μπορεί να επηρεαστεί και από την απροθυμία των κρατών μελών του ΟΠΕΚ να συμμορφωθούν στους στόχους παραγωγής που θέτε κατά καιρούς ο οργανισμός με απώτερο σκοπό τη διατήρηση του επιδιωκόμενου επιπέδου τιμών.

Ως τρίτο σημαντικό παράγοντα που φαίνεται να επηρεάζει τις τιμές αργού πετρελαίου μπορούμε να αναφέρουμε τα αποθέματα, που λειτουργούν ως το σημείο ισορροπίας ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση. Σε περιόδους κατά τις οποίες η παραγωγή υπερβαίνει την κατανάλωση, το αργό πετρέλαιο και τα παράγωγα προϊόντα του μπορούν να αποθηκευτούν ώστε εάν μελλοντικά η κατανάλωση ξεπεράσει την τρέχουσα παραγωγή να μπορούν ικανοποιηθούν οι ανάγκες των καταναλωτών. Τέλος, τα αποθέματα πετρελαίου θεωρούνται συχνά ως προληπτικό μέτρο, δεδομένης της αβεβαιότητας της προσφοράς και της ζήτησης.

Επιπλέον, υπάρχουν προϊόντα που παρουσιάζουν έντονη εποχιακή διακύμανση ζήτησης, όπως το πετρέλαιο θέρμανσης και η βενζίνη, με αποτέλεσμα τα αποθέματα να αυξάνονται όταν η κατανάλωση είναι χαμηλότερη και να μειώνονται κάθε φορά που αυξάνεται η κατανάλωση. Παράλληλα, η ύπαρξη αυξημένων αποθεμάτων αργού πετρελαίου υποδηλώνει ότι η τρέχουσα παραγωγή ξεπερνά την τρέχουσα κατανάλωση στην επικρατούσα τιμή, οδηγώντας συνήθως στη μείωση των spot τιμών με σκοπό να εξισορροπηθούν οι ζήτηση με την προσφορά. Η Υπηρεσία Πληροφοριών Ενέργειας των ΗΠΑ και οι χώρες του ΟΟΣΑ δημοσιεύουν σε τακτική βάση απογραφές των αποθεμάτων για το αργό πετρέλαιο και τα σχετικά προϊόντα του, ενώ τα στοιχεία για πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των βασικών αναπτυσσόμενων χωρών μεγάλων παραγωγικών χωρών, να είναι μερικώς ή καθόλου διαθέσιμα. Με αποτέλεσμα, η έλλειψη πλήρους πληροφόρησης για τα αποθέματα να προκαλεί αβεβαιότητα στις αγορές πετρελαίου, επηρεάζοντας κατά συνέπεια και τις τιμές του αργού πετρελαίου. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι ΗΠΑ και άλλες χώρες (μέλη του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας) διατηρούν στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου, πέραν των εμπορικών αποθεμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω, με σκοπό την άμεση αντίδραση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Επιπροσθέτως, η τιμή του αργού πετρελαίου μπορεί να επηρεαστεί από διάφορα γεγονότα, συμπεριλαμβανομένων των γεωπολιτικών γεγονότων και των καιρικών συνθηκών, τα οποία ενδέχεται να διαταράξουν τη ροή του πετρελαίου στην αγορά είτε διακόπτοντας την παραγωγής είτε δημιουργώντας αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική προσφορά ή ζήτηση, οδηγώντας έτσι σε μεγαλύτερη μεταβλητότητα των τιμών. Για αυτό το λόγο, τα μέρη που συμμετέχουν στην αγορά πετρελαίου λαμβάνουν πάντοτε υπόψη τη πιθανότητα μελλοντικών αναταραχών και τις ενδεχόμενες επιπτώσεις τους, λόγω των προηγούμενων αναταραχών που έχουν προκληθεί από πολιτικά γεγονότα. Επιπλέον, εξετάζουν τα διαθέσιμα αποθέματα αργού πετρελαίου και την ικανότητα άλλων παραγωγών να αντισταθμίσουν την οποιαδήποτε πιθανή απώλεια προσφοράς. Σημαντικό ρόλο στην προσφορά αργού πετρελαίου διαδραματίζουν και οι καιρικές συνθήκες, που έχουν άμεσο αντίκτυπο στις τιμές του πετρελαίου, οι οποίες αυξάνονται έντονα καθώς οι προσφορά στην αγορά πετρελαίου μειώνεται. Ωστόσο, η επίδραση αυτών των τύπων γεγονότων στις τιμές του αργού πετρελαίου τείνει να είναι σχετικά βραχυπρόθεσμη και έτσι, όταν το πρόβλημα υποχωρεί και οι ροές πετρελαίου και των παράγωγων προϊόντων επανέρχονται στα κανονικά επίπεδα, οι τιμές συνήθως επιστρέφουν στα προηγούμενα επίπεδα τους.

Ο πέμπτος παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει τις τιμές αργού πετρελαίου είναι η ζήτηση για αργό πετρέλαιο και προϊόντων του από τα κράτη του ΟΟΣΑ, που αποτελείται από τις ΗΠΑ, μεγάλο μέρος της Ευρώπης, και από άλλες προηγμένες χώρες. Οι οικονομικές συνθήκες και οι πολιτικές που επηρεάζουν τη μεταφορά τόσο των αγαθών, όσο και ανθρώπων έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη συνολική κατανάλωση πετρελαίου στις χώρες του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, οι υψηλότεροι φόροι κατανάλωσης καυσίμων, οι πολιτικές για τη βελτίωση της οικονομίας καυσίμου στα νέα οχήματα και η αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ, έχουν ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση της αύξησης της κατανάλωσης πετρελαίου ακόμη και σε περιόδους έντονης οικονομικής ανάπτυξης.

Τέλος, μπορούμε να αναφέρουμε ότι οι αλλαγές στις αναμενόμενες μελλοντικές τιμές του πετρελαίου επηρεάζουν τις αποφάσεις των καταναλωτών σχετικά με τον τρόπο μεταφοράς τους και τις αγορές οχημάτων, όπως για παράδειγμα η χρήση μέσων μαζικής μεταφοράς ή η αγορά πιο αποδοτικών οχημάτων. Τέτοιου είδους αποφάσεις συμβάλλουν στη μείωση της μελλοντικής ζήτησης πετρελαίου και τείνουν να μετριάζουν τις αναμενόμενες αυξήσεις στην τιμή του αργού πετρελαίου.

Ο έκτος σημαντικός παράγοντας που φαίνεται ότι καθορίζει τις τιμές αργού πετρελαίου είναι η ζήτηση από τα αναπτυσσόμενα κράτη εκτός του ΟΟΣΑ, στα οποία η κατανάλωση πετρελαίου αυξήθηκε απότομα τα τελευταία έτη, κάτι περισσότερο από 40%. Η μεγαλύτερη αύξηση στην κατανάλωση πετρελαίου παρατηρείται στην Κίνα, την Ινδία και τη Σαουδική Αραβία, αντανακλώντας έτσι την ταχεία οικονομική ανάπτυξη στις χώρες αυτές, καθώς υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ και της αύξησης της κατανάλωσης πετρελαίου σε χώρες εκτός ΟΟΣΑ.

Οι τιμές του πετρελαίου όπως και η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τα προσωρινά και τα αναμενόμενα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, οι τιμές του πετρελαίου τείνουν να αυξάνονται όταν η οικονομική δραστηριότητα αυξάνεται έντονα και κατ' επέκταση η ζήτηση για πετρέλαιο, ενώ ταυτόχρονα, σε πολλές χώρες εκτός ΟΟΣΑ παρουσιάζεται ταχεία αύξηση του πληθυσμού, γεγονός που αποτελεί έναν ακόμα παράγοντα που στηρίζει έντονα την αύξηση της κατανάλωσης πετρελαίου.

Η σχέση μεταξύ των τιμών του πετρελαίου και της οικονομικής ανάπτυξης επηρεάζονται περαιτέρω από τις διαρθρωτικές συνθήκες στην οικονομία κάθε χώρας και οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης εκτός των χωρών του ΟΟΣΑ τείνουν να είναι ένας σημαντικός παράγοντας στον καθορισμό των τιμών του πετρελαίου. Τέλος, οι αγορές πετρελαίου συχνά ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες για μελλοντική προσφορά και ζήτηση.

Ο τελευταίος παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει τις τιμές αργού πετρελαίου είναι οι χρηματοοικονομικές αγορές, καθώς το πετρέλαιο δεν πωλείται μόνο σε φυσικές ποσότητες, αλλά και μέσω εμπορικών συμβάσεων μελλοντικής εκπλήρωσης. Σύμφωνα με μέτρηση του Χρηματιστηρίου Εμπορευμάτων της Νέας Υόρκης (NYMEX), τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης με υποκείμενο ο πετρέλαιο που διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο αυξήθηκαν σημαντικά την τελευταία δεκαετία, καθώς παρατηρείται σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον των επενδυτών. Επίσης, στην αγορά ενεργειακών παραγώγων δραστηριοποιούνται διάφορες τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια κινδύνου (hedge funds), σύμβουλοι εμπορικών συναλλαγών και άλλοι διαχειριστές χρημάτων - οι οποίοι συχνά δεν έχουν συμφέροντα στην εμπορία φυσικού πετρελαίου – με να επωφεληθούν από τις μεταβολές των τιμών.

Τέλος, έχουν διατυπωθεί κατά περιόδους αρκετές απόψεις που τείνουν να υποστηρίζουν μια αντίστροφη σχέση μεταξύ της συναλλαγματικής αξίας του δολαρίου σε σχέση με άλλα νομίσματα και τις τιμές του αργού πετρελαίου. Ο πρώτος λόγος είναι ότι επειδή οι τιμές αναφοράς του πετρελαίου είναι παραδοσιακά σε δολάρια ΗΠΑ, η υποτίμηση του δολαρίου μειώνει την πραγματική τιμή του πετρελαίου εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών. Ωστόσο, το μειωμένο κόστος αυτό μπορεί να αυξήσει τη ζήτηση των καταναλωτών για πετρέλαιο, αυξάνοντας την πίεση για άνοδο των τιμών. Ενώ, ένας δεύτερος πιθανός λόγος είναι ότι η υποτίμηση του δολαρίου ΗΠΑ θα μειώσει τα πραγματικά κέρδη των παραγωγών εκτός της Ηνωμένων Πολιτειών, όταν μετατραπεί σε ξένα νομίσματα. Οι χώρες αυτές στοχεύουν σε υψηλότερες τιμές δολαρίου, για να αντισταθμιστεί αυτό, και να διατηρήσουν τα πραγματικά τους έσοδα, τα επίπεδα του προϋπολογισμού τους και την αγοραστική τους δύναμη στις παγκόσμιες αγορές.

Στην παρούσα εργασία έγινε επίσης εκτενής αναφορά στον ΟΠΕΚ, στη δομή και το ρόλο του στην τιμή του αργού πετρελαίου. Ο ΟΠΕΚ είναι ένας διεθνής ανεξάρτητος φορέας, που η αποστολή του, σύμφωνα με το καταστατικό ίδρυσης του οργανισμού, είναι η διασφάλιση της ομαλής, οικονομικής αλλά και κανονικής προσφοράς πετρελαίου στο παγκόσμιο καταναλωτικό κοινό, η οποία με την σειρά της θα εξασφαλίζει ένα σταθερό εισόδημα στις παραγωγούς χώρες, αλλά και μια δίκαιη και όσο το δυνατόν πιο σταθερή απόδοση για αυτούς που επιλέγουν να επενδύσουν στην βιομηχανία πετρελαίου. Σήμερα, ο οργανισμός αριθμεί 14 μέλη, ενδεικτικά αναφέρουμε τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, την Νιγηρία, την Λιβύη, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Εκουαδόρ.

Σύμφωνα με τον ΟΠΕΚ, η στρατηγική γραμμή που ακολουθεί αλλά και οι πολιτικές που συνεπάγονται της στρατηγικής αυτής, είναι σε απόλυτη συμφωνία με τους στόχους κάθε πετρελαιοπαραγωγού χώρας, ανεξαρτήτως δυναμικότητας. Ωστόσο, στην πράξη αποδεικνύεται ότι κάτι τέτοιο δεν είναι αλήθεια, καθώς η διαπραγματευτική δύναμη του εκάστοτε μέλους πηγάζει από τα αποθέματα πετρελαίου και κατ' επέκταση την δυνητική του ισχύ στις μελλοντικές εξαγωγές. Επιπλέον, ο ΟΠΕΚ δικαιολογεί την παρουσία του ως ένας οργανισμός ο οποίος έχει σαν βασικό μέλημα την απρόσκοπτη, αδιάλειπτη και δίκαιη εμπορία πετρελαίου, με την αντίστοιχη δίκαιη ανταμοιβή των παραγωγών χωρών φυσικά, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές ειδικά την τελευταία δεκαετία που έχει στοχοποιηθεί και κατηγορηθεί ότι υιοθετεί στρατηγική καρτέλ, η οποία αντιτίθεται του υγιούς ανταγωνισμού.

Σήμερα, ο ΟΠΕΚ ελέγχει περισσότερο από το 80% των γνωστών παγκόσμιων αποθεμάτων, γεγονός που τον φέρνει σε θέση ισχύος έναντι των ανταγωνιστών του (Non-OPEC Countries), μεταξύ των οποίων βρίσκονται οικονομικά μεγαθήρια όπως η ΗΠΑ, η Κίνα και η Ρωσία. Ωστόσο, για να μπορεί ο ΟΠΕΚ να επηρεάσει την τιμή του πετρελαίου, να ελέγξει την εξέλιξη της και να καθοδηγήσει τις αγορές θα πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλλει τη μείωση της παραγωγής, και να περικόψει συντονισμένα και σε σημαντικό βαθμό την παγκόσμια προσφορά πετρελαίου

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι ο ΟΠΕΚ έχει χαμηλότερα επίπεδα παραγωγής από χώρες που δεν είναι μέλη του και κατέχουν μόλις το 19% των καταγεγραμμένων αποθεμάτων,

γεγονός που δεν θα μπορούσε παρά να είναι αποτέλεσμα στρατηγικής. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι ύστερα και από τις τελευταίες ενέργειες του ΟΠΕΚ για μείωση της παραγωγής με απώτερο σκοπό την μείωση των αποθεμάτων πετρελαίου, ο ΟΠΕΚ θα έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση των τιμών.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η πτώση των τιμών του αργού πετρελαίου έχει άμεσο αντίκτυπο στη ναυτιλιακή αγορά, η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αγορά του αργού πετρελαίου. Πιο συγκριμένα, η πτώση των τιμών των ναυτιλιακών καυσίμων, που αποτελούν το σημαντικότερο έξοδο μίας ναυτιλιακής εταιρείας, έχουν οδηγήσει σε πολύ μεγάλη εξοικονόμηση χρημάτων για τις ναυτιλιακές εταιρείες, άρα περισσότερα κέρδη, τα οποία κατ' επέκταση συνεπάγονται υψηλότερους μισθούς, περισσότερες επενδύσεις σε νέα πλοία (new buildings) και περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Επιπλέον, η σχετικά χαμηλή τιμή των καυσίμων έχει οδηγήσει στην αύξηση των εμπορευματικών μεταφορών, στη μείωση του “super slow steaming” με σκοπό τη χαμηλότερη κατανάλωση καυσίμου, και στην αύξηση της ζήτησης για μεταφορά του αργού πετρελαίου, που είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθούν τα ναύλα και να ανακάμψει η αδρανής αγορά των δεξαμενόπλοιων, καθώς οι υψηλότεροι ναύλοι ισοδυναμούν με υψηλότερα κέρδη για τη ναυτιλιακή εταιρεία.

Επόμενο βήμα για τις ναυτιλιακές εταιρείες, αφού αυξήσουν τα έσοδά τους από τις χαμηλές τιμές καυσίμων και τα υψηλότερα ναύλα, είναι η αύξηση της παραγωγικότητας τους με την αγορά περισσότερων πλοίων αλλά και την ανανέωση του ήδη υπάρχοντος στόλου, είτε με νεότευκτα είτε με μεταχειρισμένα πλοία. Τέλος, αρκετοί traders ναυλώνουν μακροπρόθεσμα μεγάλα δεξαμενόπλοια, συνήθως τύπου VLCC, με σκοπό να λειτουργούν ως πλωτές πλατφόρμες αποθήκευσης αργού πετρελαίου καθώς προσδοκούν ότι οι τιμές του πετρελαίου θα αυξηθούν σύντομα και θα αποκομίσουν μεγάλο κέρδος από το πετρέλαιο που αγοράστηκε σε πιο χαμηλά επίπεδα τιμών.

Στο τελευταίο μέρος της παρούσας εργασίας επικεντρωθήκαμε στις πρόσφατες εξελίξεις στην αγορά του πετρελαίου, όπως επίσης και στις στρατηγικές που ακολουθούν συγκεκριμένα κράτη κλειδιά. Σαν πιο πρόσφατη εξέλιξη πορούμε να αναφέρουμε τη συμφωνία που επιτεύχθηκε το Δεκέμβριο του 2016 μεταξύ του ΟΠΕΚ και της Ρωσίας για μείωση της

προσφοράς πετρελαίου στη διεθνή αγορά, με απώτερο σκοπό να αυξηθούν οι τιμές του αργού πετρελαίου. Συγκεκριμένα, η συμφωνία προβλέπει τη μείωση της ημερήσιας παραγωγής κατά 1,2 εκατομμύρια βαρέλια για τις χώρες-μέλη του ΟΠΕΚ, επιπρόσθετη περικοπή 0,6 εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου ημερησίως από τις χώρες μη μέλη του ΟΠΕΚ και τη συντονισμένη προσπάθεια της Ρωσίας για τη μείωση της παραγωγής. Η συμφωνία αυτή αποτέλεσε μεγάλο βήμα για τα μέλη του ΟΠΕΚ, ενώ καθοριστικός παράγοντας ήταν η κίνηση της Σαουδικής Αραβίας να δεχτεί να μειώσει αρκετά την παραγωγή της, ώστε να μπορέσει το Ιράν να παγώσει τη δική του στα επίπεδα που ίσχυαν πριν από την επιβολή διεθνών κυρώσεων. Έτσι, με την απόφαση αυτή ο ΟΠΕΚ φαίνεται ότι προσπαθεί ξανά να γίνει ρυθμιστής των τιμών ελέγχοντας τη ροή μαύρου χρυσού στην αγορά.

Επιπλέον, μία άλλη σημαντική εξέλιξη έλαβε χώρα στη Σύνοδο Κορυφής του ΟΠΕΚ στη Βιέννη του Μάιο του 2017, όπου ο ΟΠΕΚ η Ρωσία συμφώνησαν να παραταθεί η συμφωνία ανάμεσα τους για μείωση της παραγωγής πετρελαίου κατά 1,8 εκατ. βαρέλια την ημέρα για άλλους εννέα μήνες, δηλαδή έως τα τέλη Μαρτίου 2018, με σκοπό να περιοριστεί η πλεονάζουσα προσφορά στην παγκόσμια αγορά πετρελαίου και να στηρίξουν τις τιμές. Από την άλλη μεριά, η άνοδος των τιμών του μαύρου χρυσού έβαλε ξανά στο παιχνίδι τους παραγωγούς σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ, οι οποίοι δεν συμμετέχουν στη συμφωνία του Οργανισμού με τη Ρωσία, καθώς είχαν μειώσει την παραγωγή όσο οι τιμές είχαν υποχωρήσει κάτω από τα 50 δολάρια το βαρέλι. Η αύξηση της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου στις ΗΠΑ οδήγησε ουσιαστικά τον ΟΠΕΚ στην απόφαση να παρατείνει για εννέα ακόμη μήνες την απόφαση να πωλούν τα μέλη του λιγότερο πετρέλαιο στις διεθνείς αγορές.

Σύμφωνα με τους ειδικούς της αγοράς πετρελαίου, η συμφωνία για τον περιορισμό της παραγωγής ήταν αναγκαία γιατί οι τιμές του πετρελαίου, είχαν αρχίσει να υποχωρούν ύστερα από την αύξηση της παραγωγής των ΗΠΑ, αλλά και άλλων χωρών οι οποίες βρίσκονται εκτός ΟΠΕΚ. Ωστόσο, σύμφωνα με την έκθεση του Bloomberg τον Αύγουστο του 2017, τα κράτη μέλη του ΟΠΕΚ δεν φαίνεται να ακολουθούν πλήρως το στόχο για μείωση της προσφοράς αργού πετρελαίου, καθώς πραγματοποίησαν το 86% των δεσμευμένων για μείωση κατά τον Ιούλιο, έναντι 84% τον Ιούνιο, με τη Σαουδική Αραβία να έχει φέρει εις πέρας το μεγαλύτερο μέρος των περικοπών παραγωγής για το μεγαλύτερο μέρος του έτους (2017). Από την άλλη μεριά, η

συμμόρφωση των κρατών εκτός ΟΠΕΚ υποχώρησε τον Ιούλιο στο 73%, έναντι 81% που ήταν τον Ιούνιο, με τη Βενεζουέλα, την Αγκόλα, το Κουβέιτ και το Μεξικό να επιτυγχάνουν τις υποσχόμενες περικοπές κατά το μεγαλύτερο βαθμό. Ενώ, σύμφωνα με δεδομένα του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, η Ρωσία, ο μεγαλύτερος παραγωγός αργού εκτός ΟΠΕΚ, τους τελευταίους μήνες έχει κάνει περισσότερο από το 90% των περικοπών παραγωγής που υποσχέθηκε.

Σαν πιο πρόσφατη εξέλιξη πάνω στο συγκεκριμένο θέμα μπορούμε να αναφέρουμε τη σύνοδο του ΟΠΕΚ και των συμμάχων του στη Βιέννη, την Παρασκευή 22 Σεπτεμβρίου 2017. Οι χώρες του ΟΠΕΚ και η Ρωσία δήλωσαν ότι έχουν διανύσει ήδη «τη μισή απόσταση» για την εξάλειψη της παγκόσμιας υπερπροσφοράς πετρελαίου με σκοπό να εξισορροπήσει η αγορά, παροτρύνοντας τις υπόλοιπες χώρες παραγωγούς πετρελαίου να συνεχίσουν τις προσπάθειες και να μείνουν προσηλωμένοι στην επίτευξη του στόχου αυτού. Όπως αναλύει το Bloomberg, το Brent έκλεισε στα 56,86 δολάρια το βαρέλι την Παρασκευή 22/09 μετά τη λήξη της Συνόδου, το υψηλότερο επίπεδο από τον Φεβρουάριο, σημειώνοντας αύξηση άνω του 25% από τον Ιούνιο, ενώ η τιμή του αμερικανικού αργού διατηρείτο σταθερή στα 50,55 δολάρια.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η προσπάθεια των χωρών του ΟΠΕΚ και των συμμάχων τους υπονομεύεται από την αύξηση της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου από τις ΗΠΑ. Καθώς η παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου των ΗΠΑ συνεχίζει να αυξάνεται και η εποχιακή ζήτηση μειώνεται, το πλεόνασμα που έχει επιβαρύνει τις αγορές για τρία χρόνια ενδέχεται να παρουσιαστεί εκ νέου. Έτσι, σύμφωνα με προβλέψεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, αν και η συμφωνία έχει δείξει σημάδια επιτυχίας τους τελευταίους μήνες εάν ο ΟΠΕΚ δεν επεκτείνει τις περικοπές στην προσφορά πετρελαίου μετά τον Μάρτιο του 2018, η αγορά θα καταστεί και πάλι πλεονασματική.

Ύστερα από την αναφορά στις πρόσφατες εξελίξεις, αναλύθηκαν οι στρατηγικές που ακολουθούν τα κράτη «κλειδιά» στην αγορά του πετρελαίου, και αποτελούν είτε τους μεγαλύτερους παραγωγούς αργού πετρελαίου, είτε τις χώρες με τα μεγαλύτερα καταγεγραμμένα αποθέματα.

Αρχικά, όσον αφορά την ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ, ύστερα από την εκρηκτική άνοδο της παραγωγής σχιστολιθικού πετρελαίου που οδήγησε την διεθνή τιμή του αργού σε κατακόρυφη πτώση, αναδιαμορφώνεται για να αντιμετωπίσει αφενός την μειούμενη εγχώρια ζήτηση πετρελαίου μετά την τελευταία οικονομική κρίση και αφετέρου την κατακόρυφη αύξηση της εγχώριας παραγωγής πετρελαίου από τη χρήση νέων τεχνολογικών μεθόδων. Απόρροια των παραπάνω είναι η μείωση της εξάρτησης των ΗΠΑ από τις εισαγωγές πετρελαίου, όπως και η αναθεώρηση και τοποθέτηση νέων βάσεων για μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας στον τομέα της εξόρυξης πετρελαίου, όπως διαφαίνεται μέσα από ανταλλαγή αδειών εξόρυξης και δικαιωμάτων πρόσβασης μεταξύ BP και Gazprom, στην Αρκτική και στον Κόλπο του Μεξικού αντίστοιχα.

Οι ΗΠΑ τελευταία δεν αυξάνουν τη δύναμη του NATO ούτε προχωρούν σε επίδειξη δύναμης δίνοντας έτσι χώρο στη Ρωσία και αφήνοντας το ευρωπαϊκό εμπόριο να εξισορροπηθεί με επακόλουθη την ενεργειακή εξάρτηση της περιοχής. Από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ έχουν κηρύξει «πόλεμο» στη Βενεζουέλα, απειλώντας με επιβολή πετρελαϊκού εμπάργκο, στην περίπτωση που η Βενεζουέλα δεν κάνει βήματα προς την αποκατάσταση των δημοκρατικών διαδικασιών.

Η ενεργειακή πολιτική του Καναδά, του δεύτερου ισχυρότερου πετρελαιοπαραγωγού σχιστολιθικού πετρελαίου, είναι η σταθερή αυξημένη παραγωγή με μικρές διακυμάνσεις ώστε να μπορεί να πιέζει με αυτό τον τρόπο έτσι τις τρέχουσες τιμές αλλά και τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του αργού προς τα κάτω.

Όσον αφορά τη Ρωσία, αποτελεί σύμμαχο του ΟΠΕΚ για τη μείωση της παραγόμενης ποσότητας, εφαρμόζοντας την τελευταία συμφωνία για μείωση της ημερήσιας παραγωγής κατά 1,8 εκατομμύρια βαρέλια, με διάρκεια έως τον Μάρτιο του 2018 και παρακολουθώντας τις εξαγωγές αργού πετρελαίου. Από την άλλη πλευρά, η επιστροφή του Ιρανικού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές προσθέτει για την Ρωσία έναν ακόμη ανταγωνιστή στις ευρωπαϊκές αγορές, και έτσι η Ρωσία στρέφει το ενδιαφέρον της σε αναδυόμενες ευκαιρίες στη Μέση Ανατολή με σκοπό την απόκτηση γεωπολιτικών πλεονεκτημάτων. Στρατηγική της κίνηση αποτελεί η επένδυση του πετρελαϊκού κολοσσού της, της Rosneft, στο Ιρακινό Κουρδιστάν, αποβλέποντας

στα διαπιστωμένα αποθέματα 55 δισεκατομμυρίων βαρελιών αργού πετρελαίου και 5,66 τρισεκατομμύρια κυβικών μέτρων φυσικού αερίου. Ουσιαστικά όμως πρόκειται για χρηματοδότηση της Αυτόνομης κουρδικής περιοχής στον αντίποδα των οικονομικών πιέσεων που ακούν το Ιράκ και η Τουρκία.

Η οικονομία του Ιράκ στηρίζεται πλήρως στο πετρέλαιο, ενώ τα κρατικά έσοδα διακυμαίνονται ανάλογα με τη διακύμανση των τιμών πετρελαίου. Το Ιράκ πλέον εναρμονίζει πλήρως την πετρελαϊκή στρατηγική του βάσει των αποφάσεων του ΟΠΕΚ για μείωση της παραγωγής, με την προσοχή όμως στραμμένη στην τιμή του βαρελιού και τις διακυμάνσεις του, προδιαθέτοντας την χρονική ή ποσοτική επέκταση των μειώσεων στην παραγωγή.

Όσον αφορά στην στρατηγική που ακολουθούν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, ως βασικό μέλος του ΟΠΕΚ ακολουθεί τη συμφωνία για μείωση της παραγωγής. Ωστόσο, σε επίπεδο εσωτερικής στρατηγικής εκπονούν σχέδιο για επένδυση ύψους 163 δισεκατομμυρίων δολαρίων στη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας με ορίζοντα μέσα στις επόμενες τρεις δεκαετίες, λόγω της χαμηλής τιμής του πετρελαίου την τελευταία τριετία.

Από την άλλη πλευρά, η Βενεζουέλα, η πετρελαιοπαραγωγός χώρα με τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου παγκοσμίως, έχει υποβληθεί σε οικονομικές και εμπορικές κυρώσεις από την κυβέρνηση των ΗΠΑ από τον Αύγουστο του 2017, στερούμενη έτσι μια βασική πηγή χρηματοδότησης. Το εμπόριο πετρελαίου μεταξύ των δύο χωρών είναι πολύ σημαντικό, καθώς οι ΗΠΑ εισάγουν περίπου το ένα τρίτο της παραγωγής αργού πετρελαίου της Βενεζουέλας, αντιπροσωπεύοντας το μεγαλύτερο μερίδιο στα έσοδα από τις εξαγωγές της, ενώ οι εξαγωγές ελαφρού αργού και προϊόντων πετρελαίου των ΗΠΑ χρησιμοποιούνται ως αραιωτικό μέσο για τη μεταφορά του πιο βαρέως πετρελαίου (heavy oil) της Βενεζουέλας

Ωστόσο, η απάντηση της Βενεζουέλας ήταν η ανακοίνωση στους εμπόρους «μαύρου χρυσού» πως δε θα δέχεται από εδώ και στο εξής πληρωμές σε αμερικανικό δολάριο και ζητώντας τη μετατροπή των τιμολογίων σε ευρώ, σκοπεύοντας με τη στρατηγική αυτή να παρακάμψει τις οικονομικές κυρώσεις των Η.Π.Α. Από την άλλη μεριά, η Ρωσία αποτελεί πλέον σύμμαχο της Βενεζουέλας, η οποία στρέφεται ολοένα και πιο συχνά στη Ρωσία σε μια

προσπάθεια να εξασφαλίσει τα κεφάλαια που χρειάζεται για να επιβιώσει, προσφέροντας σε αντάλλαγμα τον ορυκτό της πλούτο. Τέλος, αναφορικά με τις περικοπές που έχουν εξαγγείλει ο ΟΠΕΚ και τα κράτη σύμμαχοι του, η Βενεζουέλα συνεχίζει τη μείωση της παραγωγής εναρμονιζόμενη με τον ΟΠΕΚ, επιτυγχάνοντας τις υποσχόμενες περικοπές κατά το μεγαλύτερο βαθμό.

Το Ιράν αποτελεί βαρόμετρο στην παγκόσμια προσφορά αργού κυρίως μέσα από τα μεγάλα κοιτάσματα που διαθέτει. Η άρση των κυρώσεων από τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως αποτέλεσμα την εισροή του ιρανικού πετρελαίου στην διεθνή προσφορά, ενώ η στρατηγική που ακολουθείται με εκπτωτικά σχήματα και ελκυστικές πιστωτικές πολιτικές έχει ως στόχο την εκκίνηση των πωλήσεων του Ιρανικού αργού και την αποκατάσταση τους σε προ των κυρώσεων επίπεδα. Αυτή η επιστροφή της χώρας στις αγορές ενδέχεται να συμβάλλει σε περαιτέρω πτώση των τιμών, ενώ εκτιμάται πως θα εντείνει τις αντιπαραθέσεις με την Σαουδική Αραβία και την Ρωσία. Προς το παρόν, ως κίνηση τακτικής προχώρησε και το Ιράν σε μείωση της παραγωγής εναρμονιζόμενο με τον ΟΠΕΚ.

Η Σαουδική Αραβία αποτελεί το μεγαλύτερο εξαγωγέα μαύρου χρυσού στον κόσμο, ωστόσο η χαμηλή τιμή του πετρελαίου την οδηγεί στην αναθεώρηση της ενεργειακής της πολιτικής, εστιάζοντας στην αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας στο εγγύς μέλλον. Η πιο πρόσφατη στρατηγική της κίνηση είναι η δήλωση της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας της να επενδύσει περισσότερα από 300 δισ. δολάρια στην επόμενη δεκαετία, για να εξερευνήσει περισσότερο φυσικό αέριο και να διατηρήσει την ικανότητα παραγωγής πετρελαίου.

Το Κουβέιτ ακολουθεί στρατηγική διαφοροποίησης της οικονομίας της χώρας από τον αμιγώς πετρελαϊκό χαρακτήρα της, με πηγή εισοδήματος το ίδιο το πετρέλαιο για την ανάπτυξη υποδομών στις μεταφορές, στις τηλεπικοινωνίες, στον κατασκευαστικό κλάδο, στον τραπεζικό τομέα και στον τουρισμό. Τα Κουβέιτ με δεδομένο την τρίτη θέση στην κατάταξη των χωρών με αποθέματα πετρελαίου παγκοσμίως σχεδιάζει να αυξήσει την παραγωγή σε 4 εκατομμύρια βαρέλια έως το 2020.

Τέλος, η Νιγηρία που μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2017 ακολουθούσε γραμμή εξαίρεσης από τη συμφωνία του ΟΠΕΚ λόγω της ταραχώδους κατάστασης που επικρατεί στη χώρα, αυξάνοντας την παραγωγή της κατά τους τελευταίους μήνες, είχε αποδυναμώσει την αποτελεσματικότητα του ΟΠΕΚ στη μείωση της παγκόσμιας προσφοράς. Πλέον όμως το πετρελαϊκό επιτελείο της Νιγηρίας προβαίνει σε δεσμεύσεις που δείχνουν έμπρακτη συμμετοχή της χώρας στο νέο περιορισμένο σχήμα εφοδιασμού από τον ΟΠΕΚ, παρά τον ανταγωνισμό που έχει να αντιμετωπίσει με την επιστροφή του Ιράν στις διεθνείς αγορές πετρελαίου. Ενώ, στρατηγικό σχέδιο της Νιγηριανής κυβέρνησης είναι επίσης η ανάπτυξη των θαλάσσιων υποδομών της χώρας, δηλαδή η κατασκευή νέων λιμενικών εγκαταστάσεων ώστε να εξάγονται σε ημερήσια βάση άνω των 2,9 εκατομμυρίων βαρελιών αργού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδρίτσος Ν., 2006. «Ενέργεια και Περιβάλλον», Σημεριώσεις Αναπλ. Καθηγητής Τμήματος Μηχ/γων Μηχ/κών Παν. Θεσσαλίας
2. Roberts Paul, 2006. «Το τέλος του πετρελαίου», Εκδόσεις Πατάκη
3. «BP Statistical Energy Review», 2017. Διαθέσιμο στο:
<https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
4. «American Petroleum Institute «Understanding Crude Oil and Product Markets Primer», 2014. Διαθέσιμο στο: <http://www.api.org/~-/media/Files/Oil-and-Natural-Gas/Crude-Oil-Product-Markets/Crude-Oil-Primer/Understanding-Crude-Oil-and-Product-Markets-Primer-High.pdf> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
5. «International Energy Outlook», International Energy 2016. Διαθέσιμο στο:
[https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484\(2016\).pdf](https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484(2016).pdf) (τελευταία επίσκεψη 30/09/2017)
6. «American Petroleum Institute «State of American Energy Report 2017», Ιανουάριος 2017. Διαθέσιμο στο: <http://www.api.org/~-/media/Files/Policy/SOAE-2017/State-Of-American-Energy-Report-2017-Low.pdf> (τελευταία επίσκεψη 30/09/2017)
7. «BP - Statistical Review of World Energy». Διαθέσιμο στο:
<https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
8. IEA – International Energy Statistics. Διαθέσιμο στο:
https://www.eia.gov/beta/international/data/browser/#/?pa=0000000000000000000008&c=ruvvvvfvvtvnnvvlurvfvvvvvfvvvvov20evnnvvvvnnvnuo&ct=0&tl_id=5-A&vs=INTL.57-6-AFG-BB.A&cy=2016&vo=0&v=H (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
9. IEA - What drives crude oil prices: Overview. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
10. IEA - What drives crude oil prices: Supply Non-OPEC. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/supply-nonopec.php> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
11. IEA - What drives crude oil prices: Supply OPEC. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/supply-opecc.php> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
12. IEA - What drives crude oil prices: Balance. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/balance.php> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
13. IEA - What drives crude oil prices: Spot Prices. Διαθέσιμο στο:
https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/spot_prices.php (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
14. IEA - What drives crude oil prices: Demand OECD. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/demand-oecd.php> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)

15. IEA - What drives crude oil prices: Demand Non-OECD. Διαθέσιμο στο:
<https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/demand-nonoecd.php> (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
16. IEA - What drives crude oil prices: Financial Markets. Διαθέσιμο στο:
https://www.eia.gov/finance/markets/crudeoil/financial_markets.php (τελευταία επίσκεψη 08/10/2017)
17. OPEC: World Oil Outlook, 2016. Διαθέσιμο στο:
https://woo.opec.org/images/woo/WOO_2016.pdf (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
18. OPEC Annual Statistical Bulletin, 2017. Διαθέσιμο στο:
http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2017_13_062017.pdf (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
19. Site OPEC - http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm &
http://www.opec.org/opec_web/en/ (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
20. «VLCC Floating Storage Nearing its End» (2017). Διαθέσιμο στο:
<http://www.hellenicshippingnews.com/vlcc-floating-storage-nearing-its-end/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
21. «OPEC’s Strategy to Rebalance Global Oil Supplies Under Pressure», 2017. Διαθέσιμο στο:
<http://www.agsiw.org/opecs-strategy-rebalance-global-oil-supplies-pressure/>
22. First-half 2017 oil deficit if OPEC keeps to production cuts – IEA, 2017. Διαθέσιμο στο:
<https://www.icis.com/resources/news/2017/03/15/10088023/first-half-2017-oil-deficit-if-opec-keeps-to-production-cuts-iea/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
23. «OPEC’s Allies Cut Output Deeper (Sort of.)», 2017. Διαθέσιμο στο:
<https://www.bloomberg.com/graphics/2017-opec-production-targets/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
24. «US crude rises 1.3% to settle at \$46.08, shaking off downbeat forecast from energy watchdog», 2017. Διαθέσιμο στο: <https://www.cnbc.com/2017/07/12/oil-prices-dip-as-opec-expects-less-demand-for-its-crude.html> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
25. Morgan Stanley «Maritime Industries», Ιούνιος 2017
26. World Bank «Commodity Markets Outlook», Ιανουάριος 2017
27. Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα «Ετήσια Έκθεση» 2014, 2015, 2016

➤ Συστηματική επίσκεψη στους παρακάτω ιστότοπους με σκοπό την παρακολούθηση των πρόσφατων εξελίξεων και την κατανόηση της αγοράς

- <http://www.iea.org/> (τελευταία επίσκεψη 07/10/2017)
- <http://www.bloomberg.com/energy/> (τελευταία επίσκεψη 29/09/2017)
- <http://api-ec.api.org/> (τελευταία επίσκεψη 03/09/2017)
- <http://www.energia.gr/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.bloomberg.com/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.platts.com/> (τελευταία επίσκεψη 29/09/2017)
- <http://www.bp.com/> (τελευταία επίσκεψη 07/10/2017)
- <http://www.worldbank.org/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.economist.com/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.capital.gr/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.naftemporiki.gr/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.energypress.gr/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)
- <http://www.tradewinds.gr/> (τελευταία επίσκεψη 01/10/2017)